

Norges miljø- og
biovitenskapelige
universitet

Masteroppgave 2020 30 stp
Fakultetet for landskap og samfunn

Ungdommens byplan i Moss sentrum

The Youth's Urban Plan of Moss

Johanne Svendsen Helvik og Elise Gunnes Buan
Master i landskapsarkitektur

UNGDOMMENS BYPLAN FOR MOSS SENTRUM

JOHANNE SVENDSEN HELVIK
ELISE GUNNES BUAN

TITTEL: Ungdommens byplan for Moss sentrum.

TITLE: The Youth's Urban Plan of Moss

FORFATTERE: Johanne Svendsen Helvik og Elise Gunnes Buan

VEILEDERE: Ellen Merete Husaas og Katinka Horgen Evensen

SIDEANTALL: 193

FORMAT: Liggende A4

FIGURER: Referert ved tall i tekst og fullstendig referanse i figurliste i oppgavens oppsummering. Alle figurer uten figurnummer og referanse er produsert av forfattere.

EMNEORD: Medvirkning, byutvikling, myndiggjøring av ungdom, Moss sentrum, Malakoff Videregående Skole

KEYWORDS: Public participation, urban development, empowering the youth, Moss city, Malakoff High School

FORORD

Denne masteroppgaven markerer avslutningen på vårt femårige studie i landskapsarkitektur, ved Norges miljø- og biovitenskaplige universitet. Masteroppgaven tilsvarer 30 studiepoeng.

I fjerde studieår, tok vi masterkurset *Bylandskapet som sosial arena*, hvor vi sammen med Philip Arthur Nessa Sæther utformet et prosjekt med fokus på "Empowering the youth" i Askim. Vårt møte med ungdommene inspirerte, og synliggjorde flere interessante aspekter knyttet til den sosiale dimensjonen i landskapsarkitekturens virke. Masteroppgaven ble en mulighet til å fordype oss videre i landskapsarkitektens rolle i møte med ungdom, der sosial bærekraft er førende for utvikling av framtidens byer. Ungdommen er de som skal leve store deler av livet sitt i de byene og byrommene vi planlegger for, og bør involveres i bysamtalen.

Vi vil gi en stor takk til våre veiledere Ellen Merete Husaas og Katinka Horgen Evensen, for gode faglige innspill, oppmuntring og støtte underveis i prosessen. Tusen takk til By- og regionsforskningsinstituttet ved OsloMet, for gode samtaler og faglige innspill, eget kontor, og ubegrenset tilgang på kaffe i hele masterperioden.

Ikke minst skal lærerne og ungdommene ved Malakoff Videregående skole, og samarbeidspartnerne i Moss kommune, ha en stor takk for at de muliggjorde gjennomføringen av en medvirkningsprosess under spesielle omstendigheter i forbindelse med Covid-19.

Til slutt vil vi takke våre studievenner gjennom studieløpet, for engasjerende diskusjoner, givende studieturer og støtte gjennom årene på Ås. Tusen takk til familie og venner for moralsk støtte og oppmuntrende ord gjennom hele prosessen.

12.12.2020

Johanne Svendsen Helvik og Elise Gunnes Buan

SAMMENDRAG

Masteroppgaven undersøker hvordan landskapsarkitekten kan utforme ungdommens byplan for Moss sentrum, med utgangspunkt i en medvirkningsprosess med tre skoleklasser ved Malakoff Videregående Skole.

Gjennom prosesser og fysiske grep, vil vi utarbeide en byplan for Moss, med formål om å styrke sosial bærekraft for ungdom. For å danne et kunnskapsgrunnlag, sammenfatter vi føringer og utfordringer som er aktuelle for ungdom i lokal stedsutvikling. Deretter gjennomfører vi en idédugnad tilpasset ungdom, og sammenfatter funnene med kartlegging av Moss' bystruktur.

Basert på funnene fra idédugnaden med ungdommer fra Moss, utarbeider vi seks prinsipper for utvikling av sosiale møteplasser for og av ungdom.

Med utgangspunkt i funn og prinsipper, utarbeider vi Ungdommens byplan i Moss, og viser mulighetsplaner for utforming av tre byrom. Dette med mål om å sørge for steder hvor ungdommen kan utforske, utfolde og uttrykke seg.

Basert på utformingen av Ungdommens byplan i Moss, undersøker vi landskapsarkitektens rolle i medvirkningsprosesser med ungdom, med fokus på å sikre byliv for ungdom.

ABSTRACT

This master thesis explores the role of the landscape architect in implementing the youth's wants and needs in an urban plan. What happens when the youth of Moss become part of creating the plan for their own city?

The city plan is made through participation processes as well as physical interventions – both with the aim of strengthening social sustainability for the youth in Moss.

Existing guides and challenges related to youth in local urban development are summarized. The knowledge base frames the testing of participation exercises tailored to youth, and the findings are summarized with physical city analysis of Moss.

In collaboration with Moss municipality, an idea workshop with three high school classes at Malakoff VGS was held. The aim of the workshop was to get input to an ongoing project in the city center. Based on the findings from the workshop, six

principles for the development of social meeting places for and by youth are presented.

The input from the youth served as the base in the development of the city plan with an emphasis on designing places where youth can explore, unfold and express themselves.

The principles and physical interventions in accordance with the findings from the idea workshop is illustrated through scenario plans for three urban spaces in Moss.

Based on the making of the Youth's Urban Plan of Moss, the role of the landscape architect in the participation process is explored. The importance of active participation is emphasized, and the results show that a landscape architect can serve as an important spokesperson for the youth in sustainable development and design of future cities.

INNHOLDSFORTEGNELSE

INTRODUKSJON	6	DISKUSJON OG OPPSUMMERING	160
1.1 Oppgavens tema og oppbygning	7	5.1 Diskusjon	161
1.2 Problemstilling	8	5.2 Oppsummerende funn relevant for fagfeltet	167
1.3 Bakgrunn og føringer	9	5.3 Avslutning	173
METODE	26	5.4 Referanseliste	177
2.1 Metodisk tilnærming	27	5.5 Figurliste	181
2.2 Case-studie	30	VEDLEGG	182
REGISTRERING OG ANALYSE: MOSS SENTRUM	32	6.1 Norsk senter for forskningsdata	183
3.1 Samfunnsstrategi: Moss kommune	33	6.2 Utdypende beskrivelse av planleggingsfasen	184
3.2 Fysiske rammer for Moss	39		
3.3 Medvirkningsprosess med ungdom i Moss	54		
3.4 Aktuelle møteplasser for ungdom i Moss	101		
MULIGHETSSTUDIE: UNGDOMMENS BYPLAN I MOSS	112		
4.1 Byromsnettverk for ungdom	117		
4.2 Aktivitetsnettverk for ungdom	129		
4.3 Bylivsstrategi for ungdom	132		
4.4 Mulighetsplaner: Tre byrom	140		

1. INTRODUKSJON

1.1 OPPGAVENS TEMA OG OPPBYGNING

OPPGAVENS TEMA

Denne masteroppgaven undersøker hvordan medvirkning kan brukes i utformingen av offentlige byrom for ungdom, der ungdommens stemme står sentralt.

Byer og steder bør tegnes for mennesker, og i demokratiske byrom er det et viktig premiss at alle er invitert til samtalen om byens fremtid. Én samfunnsgruppe som ikke har tilgang på de samme formelle kanalene som myndige voksne, er ungdommene.

Ensomhet blant norske ungdommer øker, og her har bysamfunnet et potensial i å sørge for at ungdom føler sterkere tilhørighet til fellesskapet. Ungdom på Videregående skole lever i en overgangsfase mellom barn og voksne, der noen flytter hjemmefra for første gang, og andre fortsatt bor hjemme. Med ulik bakgrunn, kan alle ha behov for et trygt *tredje sted*, utenfor skolen og hjemmet. Det

tredje stedet kan være gode sosiale møteplasser i byen, som omfavner ungdommen.

I møte med andre mennesker øves toleranse og aksept for ulike tanker og meninger. For å favne mangfoldet, både de ungdommene som ønsker å heve stemmen, og de som står i fare for å havne på baksiden av samfunnet, må ungdommene involveres i byplanleggingen.

I bysamtalen er det aktuelt å utforske landskapsarkitektens rolle i møte med ungdom, der sosial bærekraft er førende for utvikling av framtidens byer.

OPPGAVENS OPPBYGNING

For å utforske hvordan ungdom kan være førende for utvikling av sosialt bærekraftige lokalsamfunn, har vi avgrenset oppgaven ved å se på Moss sentrum som caseområde.

Oppgaven består hovedsaklig av tre deler: Kunnskapsgrunnlag, prosess og resultat. Kunnskapsgrunnlaget gir rammer og føringer for gjennomføring av en idédugnad med ungdom i Moss. Funnene fra idédugnaden sammenføres med registrering og analyse av det fysiske bylandskapet i Moss. Basert på funnene i prosessen utarbeides ungdommens byplan for Moss sentrum. For å illustrere prinsipper for utforming av sosiale møteplasser for ungdom, vises mulighetsplaner av tre byrom for ungdom i Moss. Oppgaven oppsummeres i en drøfting av landskapsarkitektens rolle i medvirkningsprosesser med ungdom, med fokus på hvordan sikre byliv for ungdom.

KUNNSKAPSGRUNNLAG

BAKGRUNN OG FØRINGER
FOR LOKAL STEDSUTVIKLING FOR
UNGDOM

PROSESS

REGISTRERING OG ANALYSE AV
FYSISKE LAG I MOSS BY

MEDVIRKNING MED UNGDOM PÅ
MALAKOFF VIDEREGÅENDE SKOLE

RESULTAT

UTARBEIDING AV UNGDOMMENS
BYPLAN FOR MOSS SENTRUM

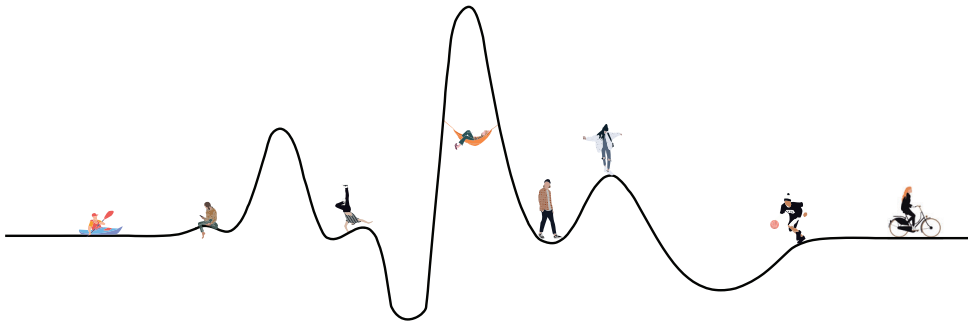
MULIGHETSPLEANER SOM VISER
UTFORMING AV TRE BYROM FOR
UNGDOM

DRØFTING, KONKLUSJON OG
REFLEKSJON

1.2 PROBLEMSTILLING

Hvordan utforme ungdommens byplan for Moss sentrum?

MÅL

Gjennom prosesser og fysiske grep med formål om å styrke sosial bærekraft for ungdom, har vi lagt vekt på følgende mål:

- 1.** Sammenfatte føringer og utfordringer som er aktuelle for ungdom i lokal stedsutvikling.
- 2.** Kartlegge bystrukturen i Moss sentrum, og gjennomføre medvirkning med lokal ungdom mellom 16 til 20 år.
- 3.** Utarbeide en byplan for ungdom med utgangspunkt i funnene, og vise mulighetsplaner for utforming av tre byrom.
- 4.** Undersøke landskapsarkitektens rolle i medvirkningsprosesser med ungdom, med formål om hvordan sikre byliv for ungdom.

1.3 BAKGRUNN OG FØRINGER

MÅL 1

Sammenfatte føringer og utfordringer som er aktuelle for ungdom i lokal stedsutvikling.

SOSIALT BÆREKRAFTIGE LOKALSAMFUNN

For å forstå hvorfor landskapsarkitekten skal ha fokus på medvirkning med ungdom i byutvikling, er det hensiktsmessig å redegjøre for begrepet sosial bærekraft. Videre er det aktuelt å definere hva målet med utviklingen av *sosialt bærekraftige lokalsamfunn* er, og hvilke føringer det har for landskapsarkitektens rolle.

Et av hovedprinsippene i bærekraftsmålene er *“Leaving no one behind”* (FN-Sambandet, 2020b). Ingen skal utelates, noe som betyr at alle samfunnsgrupper skal inkluderes. Behovene til menneskene som lever i dag skal tas vare på, samtidig som fremtidige generasjoners muligheter til å dekke sine behov ikke ødelegges. Ungdom er en aktuell målgruppe da de kommer til å leve i det som nå planlegges for fremtidens byer.

Bærekraftsmålene reflekterer og ser de tre dimensjonene for bærekraftig utvikling; miljø, økonomi

og sosialt, i sammenheng. Den sosiale dimensjonen har ikke hatt like stort fokus, men har fått betydelig mer oppmerksomhet i de siste årene (FHI, 2020a). Overordnet tar denne oppgaven utgangspunkt i Folkehelseprogrammet (2020b) sin definisjon av sosialt bærekraftige samfunn: **“samfunn preget av tillit, trygghet, tilhørighet og tilgang til goder som arbeid, utdanning og gode nærmiljø”** (FHI, 2020b).

I planleggingen av fremtidens byer er kommunene forpliktet til å forholde seg til nasjonale forventninger. De nasjonale forventningene fremhever bærekraftig utvikling som et grunnlag for felles mål og verdimeslige retningslinjer for byutviklingen (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2019). Som byplanlegger og landskapsarkitekt er særlig bærekraftsmål nr.11, *Bærekraftige byer og lokalsamfunn*, med ønske

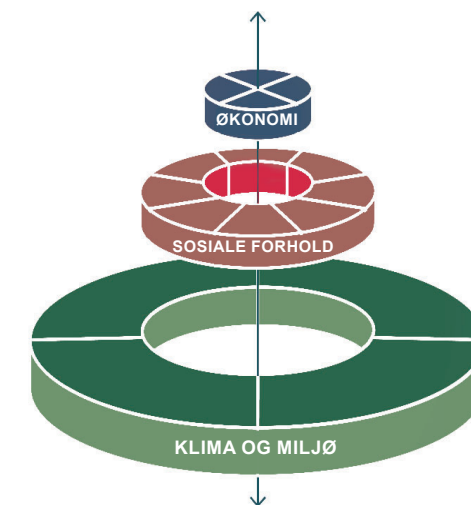
om å “gjøre byer og lokalsamfunn inkluderende, trygge, robuste og bærekraftige” (FN-Sambandet, 2020c), relevant. Det gir føringer om å designe byrom som legger til rette for disse verdiene i fysisk form. Et poeng her er at landskapsarkitekten ikke kan sørge for bærekraftig utvikling alene, men være med i samarbeidet om å designe med mennesket i sentrum for å dra i samme retning.

I byutviklingsspørsmål hvor økonomiske rammer dominerer, kan det å fremheve betydningen av den gjensidige avhengigheten som ligger til grunn i bærekraftsmålene være fordelaktig for å lettere fremme sosialt bærekraftige løsninger (Hofstad og Bergsli, 2017).

Videre kan det argumenteres for at de miljømessige faktorene er betingende for sosiale og økonomiske forhold (Stockholm Resilience Centre, 2020). Dette gir føringer for hvilke

løsninger som bør vektlegges i arbeidet med å nå bærekraftsmålene. Her kan det argumenteres for at landskapsarkitektens forståelse for miljømessige faktorer og hvordan det kan forme byen, er viktig i utvikling av sosial bærekraft.

For å forstå mer konkret hva som

Figur 1. Forenklet diagram av sammenhengen mellom dimensjonene i bærekraftsmålene (Stockholm Resilience Centre, 2020).

er avgjørende faktorer for å utvikle sosialt bærekraftige lokalsamfunn, tar vi i denne oppgaven utgangspunkt i Hofstad og Bergsli (2017) sine 5 kjernebegreper for sosial bærekraft. Herunder oppsummeres forklarende punkter for hvert kjernebegrep:

1. Rettferdighet

- Sørge for sosial rettferdighet og like livssjanser for alle
- Bred deltakelse som inkludering i beslutningsprosesser
- Handler om retten til trygghet, og retten til byen.
- Miljømessig rettferdighet, overfor mennesker og naturen
- Sørge for lik tilgang til transport

2. Livskvalitet

- Menneskelige behov i sentrum
- Sørge for frihet og autonomi
- Skape trygghet og mening
- Stimulere helse og livsglede
- Tilrettelegge for deltakelse og engasjement
- Stimulere mestring og selvutvikling
- Sørge for fravær av unødig lidelse

3. Sosial samhörighet og grad av levbarhet

- Et fellesskap som bidrar til tilhörighet, stedstilknytning og stedsfölelse
- Nabolaget kan ha betydning for mental helse
- Levbarhet omfatter et helhetlig perspektiv på både sosiale og miljømessige forhold i menneskers livskvalitet i byen

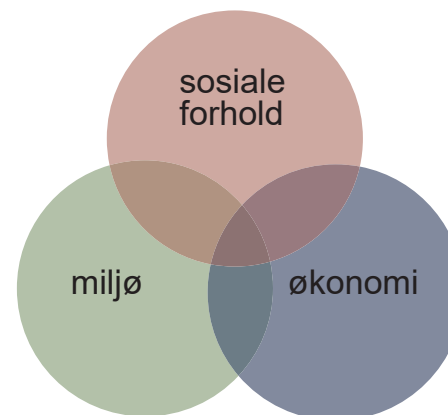
4. Sosial kapital

- Omhandler forholdet mellom tillit og nettverk mellom mennesker, som rommer både folks fölelser og handlinger

5. Robusthet

- Motstandsdyktighet
- Handler om å ta vare på hverandre, våre lokalsamfunn og vårt naturmiljö
- Gjensidighet mellom det ökologiske og sosiale perspektivet

Oppsummeringen av Hofstad og Bergsli (2017) sine kjernebegreper i sosial bærekraft peker på grunnleggende verdier som forstås i sammenheng, og som kan brukes som indikatorer for å få innsikt i hvor stor grad innbyggere opplever at de bor i sosialt bærekraftige samfunn.

RELEVANS FOR OPPGAVEN

Verdiene som ligger til grunn for den sosiale bærekraften er aktuell når steder skal utvikles. Dette er særlig relevant for landskapsarkitekten som utformer fellesrom og møteplasser.

I masteroppgaven utforsker vi hvilke konsekvenser føringene innenfor sosialt bærekraftig utvikling, vil bidra til av nye plangrep og design av møteplasser for ungdom.

SOSIAL BÆREKRAFT OG FOLKEHELSEARBEID I LOKALSAMFUNN

I arbeidet med å møte samfunnsutfordringer knyttet til sosial bærekraft, kreves det sektorovergripende samarbeid.

I forbindelse med kommunene er folkehelsearbeidet sentralt for å fremme befolkningens helse, der tiltakene sammenfaller med verdiene som ligger til grunn i sosial bærekraft (Hofstad og Bergsli, 2017). Med *helse* tar oppgaven utgangspunkt i Nasjonalforeningen for folkehelse sin brede definisjon:

”fravær av sykdom og positive aspekter som mestring, trivsel og livskvalitet. [...] Folkehelse kan defineres som befolkningens helsetilstand og hvordan helsen fordeler seg i befolkningen.”

(Nasjonalforeningen for folkehelsen, 2020).

Folkehelsearbeidet har fått større fokus i utviklingen av norske byer. Myndiggjøring og medvirkning av lokalsamfunnet, herunder ungdom,

er viktige faktorer som fremmer helse og styrker borgerrollen. Her kan folkehelsekoordinatorer i kommunene være relevante samarbeidspartnere for landskapsarkitekten for å gi bedre forståelse og kunnskap om den sosiale konteksten i byen.

For å få et innblikk i hvilke helsemessige utfordringer som er gjeldende for hver enkelt kommune utvikles det en folkehelseprofil, som kan være et nyttig verktøy i byutvikling.

Temaet for Folkehelseprofilene i 2020 var ”Sosialt bærekraftige lokalsamfunn” (FHI, 2020b), noe som poengterer folkehelsearbeidets relevans i målet om sosial bærekraft.

I dette folkehelsearbeidet er definisjonen på sosial bærekraft delt opp i fire mål (FHI, 2020b):

1. Tilhørighet
2. Trygghet
3. Tilgang til bolig, arbeid og lokale tilbud
4. Tillit til mennesker og myndigheter

Med tanke på *tilhørighet* fremheves viktigheten av levende sentrum, flerbruk av kommunale bygg, deltakelse i frivillige organisasjoner og lokale tiltak for å forhindre utenforskap, som er relevant for landskapsarkitektens felt.

Innenfor *trygghet* fremheves viktigheten av medvirkningsprosesser som kilde til trygghet i lokalsamfunnet.

Videre er det relevant for landskapsarkitektur å sørge for gode forbindelser for barn og unge, der de kan ferdes *trygt i nærmiljøet*, ha tilgang til sosiale møteplasser, samt leve i helsefremmede omgivelser som er robuste, tilbyr rekreasjon, ren luft og

estetiske kvaliteter.

Ved å involvere innbyggerne i utformingen av fysiske miljøer kan landskapsarkitekter være med på å styrke *tilliten* og tilhørigheten til lokalsamfunnet.

RELEVANS FOR OPPGAVEN

Når steder skal utvikles og bli mer sosialt bærekraftige, kan det være hensiktsmessig for landskapsarkitekten å samarbeide med folkehelsekoordinatorer som kjenner byens befolkning og har innsikt i lokale utfordringer.

I masteroppgaven er viktige innspill fra folkehelsekoordinatoren med på å sikre folkehelse i planene.

DESIGN MED MENNESKET I SENTRUM

For å imøtekomme de verdiene som ligger til grunn i sosial bærekraft, vil denne oppgaven ha fokus på å designe med mennesket i sentrum. Dette perspektivet har Jan Gehl (2010) vært med på å styrke, der han har hatt stor innflytelse på å fremheve et humant blikk på byen.

I sin bok **Byer for mennesker** trekker Gehl (2010) frem veiledende momenter for hvordan designe for mennesker med byen i **øyenhøyde**. Dette er bymiljø som tilbyr mennesker "beskyttelse, komfort og herlighetsverdier" (Gehl, 2010, s 249). Her er beskyttelse mot farlige trafikksituasjoner, kriminalitet og ubehagelig lokalklima viktig i målet om **trygghet**. Å sørge for komfort der ungdom har mulighet til å oppholde seg og være i aktivitet kan bidra til å styrke **tilhørigheten**. Med tanke på herlighetsverdier er det å forme byrom i menneskelig skala, samt fremheve estetiske kvaliteter og bynatur viktige

momenter i å designe attraktive byrom for mennesker.

Fokuset på hvordan fysisk miljø påvirker og legger til rette for sosiale fenomener er noe som har formet vårt blikk på gode grep i design av byer.

HÅNDBOK FOR DESIGN AV BYROM

I diskusjonen om hvordan designe levbare byer for mennesker i norsk kontekst, er idéhåndboken for utvikling av byromsnettverk i byer og tettsteder aktuell (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2016). Her beskrives prinsipper og tiltak for å oppnå gode, humane bymiljø som treffer kjernen i hvordan **leve bærekraftig**.

Dette forutsetter blant annet et mangfold av gode **møteplasser**, trygge forbindelser, **kompakte** bymiljø med god **lesbarhet**, **stedsidentitet**, noe som igjen fremmer **helse** og **tilhørighet** (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2016;

Hofstad og Bergsli, 2017).

Oppsummerende er det fem kriterier som trekkes frem for å oppnå et godt byromsnettverk:

1. **Brukbarhet**
2. **Nærhet**
3. **Sammenkobling**
4. **Kvalitet**
5. **Bynatur**

Sammenhengen med den miljømessige dimensjonen tydeliggjøres her, der levbare byer forstås som tilgjengelige og miljøvennlige, med fokus på biologisk mangfold og vakre omgivelser (KMD, 2016; Hofstad og Bergsli, 2017).

God innbyggermedvirkning i byutvikling preger levbarheten, der samspillet mellom sosial og miljømessige dimensjoner stimulerer til bedre folkehelse (Hofstad og Bergsli, 2017). Videre er hvordan skape levende byer som legger til rette for samhørighet som favner alle, relevant i

oppgavens mål om å legge til rette for gode byrom for ungdom.

RELEVANS FOR OPPGAVEN

Å designe med mennesket i sentrum indikerer et verdivalg i hvordan man ser på byen, og hvilke kvaliteter som bør vektlegges. Verdisettet viser betydningen av å fokusere på det mellommenneskelige sett i sammenheng med miljømessige kvaliteter, der løsningene for *hvordan* dette bør gjennomføres kan drøftes.

I denne oppgaven utforskes det nærmere hvordan landskapsarkitekter kan jobbe bedre og nærmere de menneskene det planlegges og designes for.

MENINGSFULL INNBYGGERMEDVIRKNING

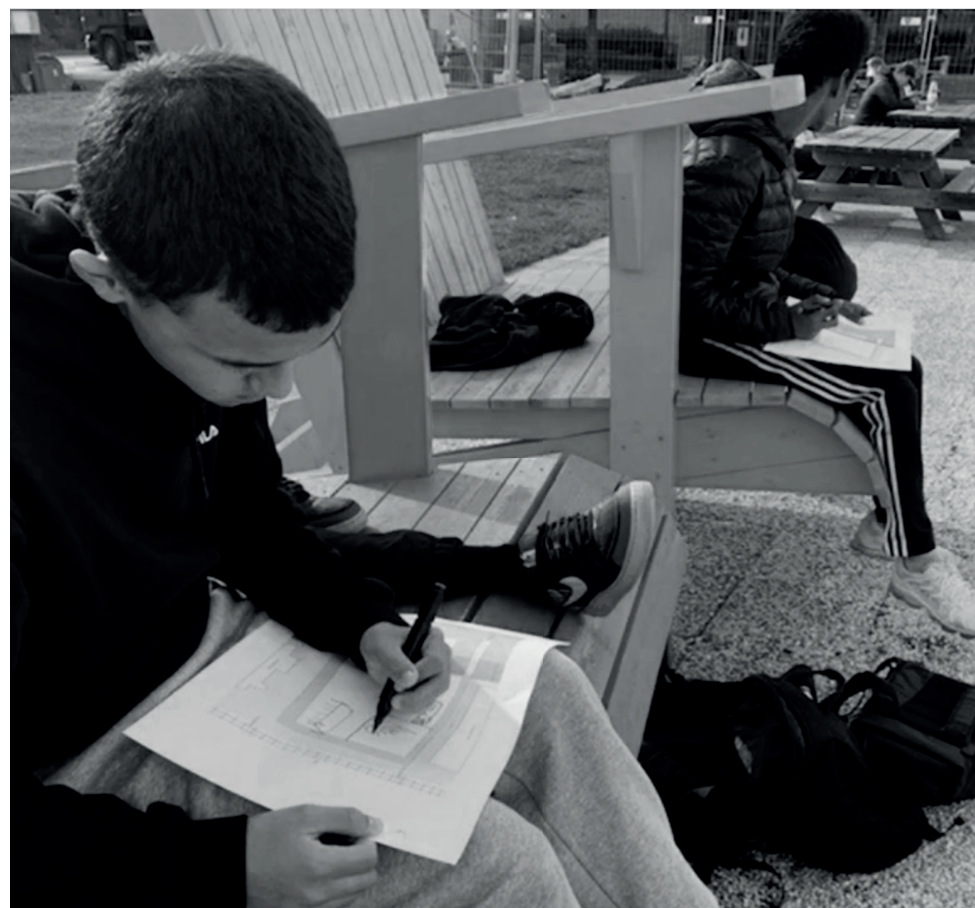
For å sørge for sosialt bærekraftige lokalsamfunn er det tydelig at innbyggermedvirkning i byutviklingsprosesser er en essensiell del av å skape levbare byer. Utviklingen av gode demokratiske byrom henger sammen med grad av innbyggermedvirkning (Hanssen, 2020; Hofstad og Bergsli, 2017; KMD, 2016).

Medvirkning har i planprosessen "et perspektiv om **best mulig plan**, [...] der befolkningen i et samfunn er med på planlegge sin framtid" (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2014, s.8). *Hvordan* medvirkning bør gjennomføres, og hva som er tilfredsstillende medvirkningsprosesser er imidlertid omdiskutert.

Utdypende innebærer begrepet innbyggermedvirkning å trekke innbyggerne med via deltakelsesarenaer, samtidig

som det bør etterstrebes toveis-kommunikasjon hvor deltakelsen er samtalebasert. Med dette perspektivet vil det å kun informere befolkningen om beslutninger ikke gå innunder medvirkning. Dette er med på å legge grunnlaget for **meningsfulle** medvirkningsprosesser som gir både dybde og bredde (Klausen mfl., 2013).

Et viktig moment er å løfte frem **de stille stemmene**, fremheve mangfoldet slik at man treffer alle. Kommunen har som mål å særlig gjennomføre medvirkning som er rettet mot de som ikke har myndighet til å gi innspill for å være en del av bysamtalen (Regjeringen, 2018). Herunder har kommunen et særlig ansvar for å sikre **aktiv medvirkning fra ungdom som trenger et forsterket talerør**.

Figur 2. Registrering av Fleischerparken (Malakoff Videregående Skole, 2020)

MEDVIRKNINGSSTIGEN: GRAD AV INNFLYTELSE

I Arnstein (1969) sin deltakelsestrapp kan en generelt skille mellom ulike typer deltakelse ut fra grad av innbyggerinvolvering i beslutningsprosesser i byen. Grad av innflytelse på de ulike stegene varierer samtidig med hvilke beslutninger som skal tas, hvilken målgruppe, rekrutteringsprosess og hvem som tar initiativet (Klausen mfl., 2013).

I rapporten "Medvirkning med virkning" (Klausen mfl., 2013) vektlegges det at enveis-kommunikasjon fra kommunen til befolkningen ikke regnes som *medvirkning*. Deltakelse i Ungdomsråd er et eksempel der ungdom får reell innflytelse i beslutningsprosessen.

RELEVANS FOR OPPGAVEN

I denne oppgaven er målet å oppnå høyest mulig grad av innflytelse innenfor de gitte rammene, herunder blir dialog og dagsordensetting mest aktuelt.

Figur 3. Oversatt og fritt modifisert diagram av Klausen mfl. (2013) sin tolkning av Arnstein (1969) sin medvirkningsstige (1969).

BYEN: ULIKE PERSPEKTIVER OM MEDVIRKNING

For å forstå landskapsarkitektens rolle i medvirkningsprosessen er det relevant å gjøre rede for sammenhengen mellom aktører som er involvert i medvirkningsprosesser.

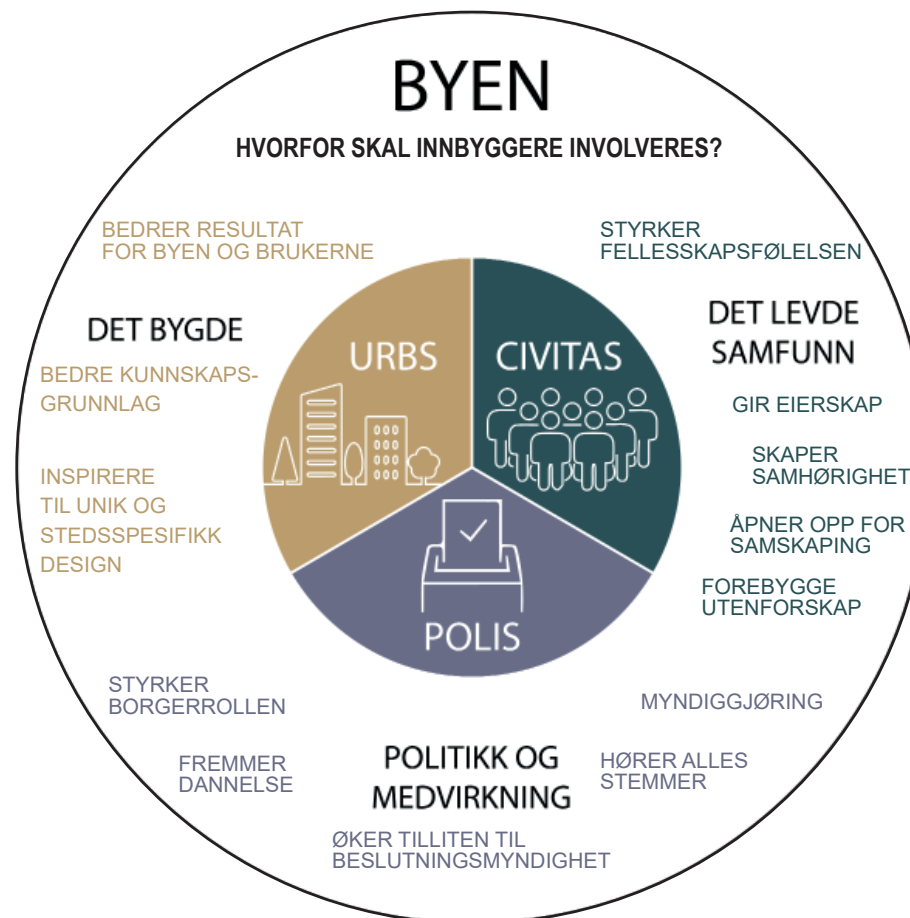
Denne oppgaven tar utgangspunkt i Hanssen (2020) sin beskrivelse av byen sett i lys av en tredeling av det bygde, det levde bysamfunnet og politisk styre og medvirkning. I denne tredelingen er *det faglige ståstedet* man har i *byen* avgjørende for hvilke begrunnelser man har for å gjennomføre medvirkning. Disse begrunnelsene er viktig da det legger premissene for hvilke medvirkningsverktøy man bruker, og hva man ønsker å oppnå med medvirkningen (Hanssen, 2020).

Det bygde omfatter byens fysiske miljø og strukturer. I utformingen er profesjonen dominerende, som landskapsarkitekter, arkitekter, ingeniører og håndverkere. Her

kommer brukerrollen i medvirkning tydeligere frem, og man ser på hvordan mennesker bruker byen.

Det levde ser på de sosiale prosessene i byen. Her opererer eksempelvis sosiologer, sosionomer og antropologer som ser på sosiale fenomener og tolker hvordan mennesker og grupper samhandler med hverandre.

Det demokratiske fellesskapet handler om styringssystemet og tillit til beslutningstakere. Her ligger planleggingen og byutviklingens store prosesser gjennom statlige, fylkeskommunale- og kommunale organer. Det å sørge for aktivt medborgerskap er avgjørende her, med særlig fokus på borgerrollen (Hanssen, 2020). Borgerrollen handler om i hvor stor grad en opplever sosial tilhørighet og eierskap til byen sin.

Figur 4. Oversatt diagram av sammenhengen mellom ulike syn på medvirkningsprosesser (Hanssen, 2020).

Samlet sett er målet å sørge for medvirkningsprosesser som ivaretar alle dimensjonene i byen, og sørge for å gjennomføre *medvirkning med virkning* (Hanssen, 2020; Klausen, 2013).

Med tanke på landskapsarkitektens rolle er det relevant å drøfte hvordan vi kan drive med medvirkning der innbyggere ikke kun er brukere av byen, men hvor også borgerrollen styrkes. Dersom de involverte i medvirkningen ikke blir fulgt opp eller ser resultater, kan det føre til *medvirkningstretthet* (Arbeidsforskningsinstituttet, 2017). Her kan *lav grad av tilbakemelding* og *involvering* i beslutningsprosessen være med på at de opplever at det å si sin mening ikke gir resultater i fysisk form.

Det kan argumenteres for at dersom landskapsarkitekter er mer *bevisste* på hvordan de som er involvert i medvirkning får styrket sin *borgerrolle*, kan det bidra til å *styrke den sosiale bærekraften i byen*.

RELEVANS FOR OPPGAVEN

I masteroppgaven vil bevissthet rundt landskapsarkitektens rolle i medvirkningsprosesser være sentralt i planleggingen og gjennomføringen av medvirkningsprosessen med ungdom.

Dette med mål om å ikke bidra til medvirkningstretthet, der vi gjennomfører medvirkning med virkning.

LYTTE TIL DE UNGE STEMMENE

ENSOMHET BLANT UNGE ØKER

Ensomhet blant ungdom øker, hvor det de siste tiårene er stadig flere unge som rapporterer om psykiske helseplager (Ungdata, 2020). På lik linje med de eldste, er andelen ensomme på landsbasis høyest blant de unge under 25 (Helsedirektoratet, 2015). Statistikken gir et viktig signal for et behov for helhetlige grep for å styrke det sosiale nettverket for unge.

I en rapport om ulikhet i sosiale relasjoner, vektlegges det syv aspekter ved sosiale relasjoner: **barrierer for deltakelse, tillit, sosial deltakelse, sosial støtte, demokratisk medvirkning og ensomhet** (Helsedirektoratet, 2015, s.4). Her tydeliggjøres det sammensatte bildet på ensomhet, og samtidig fremheves mulighetsrommet for hvilke tiltak som kan gjøres i det offentlige rom.

Videre konkluderer rapporten med at dersom en større andel av befolkningen har lav sosioøkonomisk status, er dette sammenfallende med lav sosial deltakelse (Helsedirektoratet, 2015). Følgende tydeliggjøres det at ungdom i familier med lav inntekt oftere enn andre viser tegn på sosial isolasjon. Slike forskjeller kan da ha betydning for livskvalitet i voksen alder (Helsedirektoratet, 2015, s. 131).

Dette betyr at det særlig i områder med levekårsutfordringer har ytterligere behov for økte sammensatte tiltak for å forebygge sosiale samfunnsflokker.

I et større perspektiv kan det være avgjørende at ungdommen selv får være mer delaktig, og bidra til gode tiltak for å styrke sosial bærekraft i eget lokalsamfunn.

UNGDOM MÅ BLI HØRT

Ungdom er en målgruppe som har vanskelig for å bli hørt. Sammenlignet med voksne har ikke ungdom de samme formelle og uformelle kanalene for å medvirke. Derfor bør det arbeides for å løfte **ungdommens stemme** i samtalen om lokalsamfunnets fremtid (Distriktsenteret, 2020; Klausen, 2013).

Hvordan ungdom kan bli hørt og oppleve meningsfulle møter med beslutningstakere har fått større fokus, og "er et felt hvor det er nødvendig med både læring og utvikling (Barne- og likestillingsdepartementet, 2006, s. 4). Her er utarbeidelsen av **ungdomsråd** et eksempel på en verdifull arena hvor kommunen kan få innspill, og ungdom kan være med på å medvirke (Ungdomsbureauet, 2019). Samtidig er det et mål om å fange opp også de unge stemmene som **ikke er med i formelle organer**, men som likevel har mye å bidra med.

OMGIVELSER KAN PÅVIRKE DELTAKELSE

Folkehelsemeldingen Mestring og muligheter (St. meld. nr. 19, (2014-2015)) peker på at for å fremme helse og livskvalitet må "**forhold i omgivelsene som fremmer barn og unges mestring, tilhørighet, deltakelse og opplevelse av mening**" (Helsedirektoratet, 2018, s.2), vektlegges.

Her vektlegges sammenhengen mellom **fysiske omgivelser, deltakelse og unges livskvalitet**, noe som fremhever at møtet mellom landskapsarkitekten og unge er verdifulle. Slik kan medvirkning være en gjensidig ressurs der landskapsarkitekten får innsikt i unges ideer og behov som gir **best mulig plan** (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2014), men som også kan bidra til at ungdom opplever økt tilknytning til bysamfunnet.

SAMSKAPING MED UNGDOM

Samskaping er et begrep som har fått økt fokus i medvirkningsprosesser, og kan være en løsning for å skape sosialt bærekraftige byer (Røiseland og Lo, 2019).

“**Youth Empowerment**” (United Nation Development Programme, 2020) er et internasjonalt initiativ som jobber for bærekraftsmålene, sett med ungdommens øyne. De har som mål å øke livskvaliteten for ungdom, der de arbeider for å **ansvarliggjøre** ungdom, legge til rette for økt deltakelse og innflytelse vedrørende **egen hverdag**.

Teorier innen *myndiggjøring* fremhever viktigheten av demokratiske prosesser som legger til rette for aktiv deltakelse der ungdommene selv har større definisjon- og beslutningsmakt. **Aktiv deltakelse** som spiller på unges iboende ressurser kan stimulere til nye ferdigheter, der man kan lære av egne

erfaringer i møte med uforutsette og relevante problemstillinger.

Videre argumenteres det for at deltakelse i prosjekter som oppleves meningsfulle øker selvfølelsen og bidrar til å danne robuste, produktive og sunne **medborgere** (United Nation Development Programme, 2019; Helsedirektoratet, 2018).

Aktuelle spørsmål blir derfor; hvordan spille på unges iboende ressurser, hvordan gjennomføre samskaping i praksis- og hvordan kan en nå ut til ungdommen?

RELEVANS FOR OPPGAVEN

Det er tydelig et behov for å løfte ungdommens stemme i utvikling av sosiale bærekraftige lokalsamfunn. Behovet for flere sosiale møteplasser der man kan knytte flere kontakter og få sterkere nettverk med et mangfold av ungdom, kan være med på å forebygge utenforskap.

I masteroppgaven ser vi blant annet på hvordan styrke ungdommens tilstedeværelse og tilknytning til byen, noe som kan bidra til sosialt bærekraftig utvikling for hele bysamfunnet. Videre undersøkes hvordan samskaping kan være en aktuell modell for å etablere møtesteder der ungdom opplever mestring, eierskap og tilhørighet.

Figur 5. Ungdom deltar på idédugnar i Fleischerparken.
(Malakoff Videregående Skole, 2020)

HVORDAN NÅ UT TIL UNGDOMMEN: SKOLEN SOM RESSURS

DANNE GODE MEDBORGERE

Et sted hvor byens ungdom møtes, er i klasserommet. Skolen er en gyllen mulighet for landskapsarkitekten å kunne treffe ikke bare de som kan å rope høyt, men også de stille stemmene.

I den generelle delen av læreplanen (Utdanningsdirektoratet, 2020), vektlegges det at skolen er en arena som skal stimulere det meningsfulle, skapende, arbeidende, allmenndannede, samarbeidene, miljøbevisste og integrerte mennesket.

Disse egenskapene handler om å danne gode medborgere, og er sterkt sammenfallende med verdiene innenfor sosial bærekraft, som tyder på at de trekker i samme retning.

Læreplanen for videregående opplæring fikk oppdatert innhold i Kunnskapsløftet 2020 (Utdanningsdirektoratet, 2020a), med større fokus på elevers møte med komplekse samfunnsutfordringer.

TVERRFAGLIGHET

Den overordnede delen definerer hvilke verdier som skal være gjennomgående i utdanningen. Her er forståelsen av tverrfaglige temaer vektlagt, hvor det poengteres at "læreplanverket tar utgangspunkt i aktuelle samfunnsutfordringer som krever engasjement og innsats fra enkeltmennesker og fellesskapet i lokalsamfunnet, nasjonalt og globalt" (Utdanningsdirektoratet, 2020b).

De tverrfaglige temaene som er fremhevet er:

1. Folkehelse og livsmestring
2. Demokrati og medborgerskap
3. Bærekraftig utvikling

Dette perspektivet legger grunnlaget for å argumentere for økt samarbeid mellom skolen og aktører som jobber med byutvikling, der alle har ønske om å styrke borgerrollen og utvikle levbare byer.

OPPLÆRINGSLOVEN

§ 1-1. Formålet med opplæringa

“Elevane og lærlingane skal utvikle kunnskap, dugleik og holdningar for å kunne meistre liva sine og for å kunne delta i arbeid og fellesskap i samfunnet. Dei skal få utfalde skaparglede, engasjement og utforskartrøng.”

(Opplæringslova, 1998, § 1-1)

**TVERRFAGLIGE TEMA:
ILLUSTRERENDE UTDRAG TUFTET PÅ SOSIAL BÆREKRAFT**

1. FOLKEHELSE OG LIVSMESTRING

“Folkehelse og livsmestring som tverrfaglig tema i skolen skal gi elevene kompetanse som fremmer god psykisk og fysisk helse, og som gir muligheter til å ta ansvarlige livsvalg”.

2. DEMOKRATI OG MEDBORGERSKAP

“Skolen skal stimulere elevene til å bli aktive medborgere, og gi dem kompetanse til å delta i videreutviklingen av demokratiet i Norge”.

3. BÆREKRAFTIG UTVIKLING

“Elevene skal utvikle kompetanse som gjør dem i stand til å ta ansvarlige valg og handle etisk og miljøbevisst.

Elevene skal få forståelse for at handlingene og valgene til den enkelte har betydning”.

(Utdanningsdirektoratet, 2020b)

RELEVANS FOR OPPGAVEN

Med Kunnskapsløftet 2020 og skolens fokus på dannelse, tverrfaglige temaer som folkehelse, livsmestring, demokrati, medborgerskap og bærekraftig utvikling, er det å møte ungdommen på skolens arena en hensiktsmessig inngang. Fokus på aktiv deltakelse og medvirkning er tuftet på skolen pedagogiske opplæring, samtidig som man møter ungdommen *der de er*.

De som gjennomfører medvirkning kan være en gjensidig ressurs for lærernes mål med opplæringen, og skaper et meningsfull rom der ungdommens stemme forsterkes.

Denne masteroppgaven skal se nærmere på hvordan landskapsarkitekter kan nå ut til ungdom, og inngå nye former for samarbeid.

REFERANSEPROSJEKTER MED UNGDOM I FOKUS

GRORUDDALSSATSINGEN

I forbindelse med områdeløftene (2007-2016) i Groruddalen ble det utarbeidet tre håndbøker for områderettet arbeid. Prosjektet har fokus på innbyggerinvolvering, gode nærmiljøer og nye former for samarbeid i lokalmiljøet.

Relevant for oppgaven er prosjektets beskrivelser av erfaringer som viser til ulike fremgangsmåter og metoder for innbyggerinvolvering, særlig rettet

mot ungdom. Deres beskrivelse av hvordan styrke ungdomsdeltakelse har vært til inspirasjon for målet om hvordan nå ut til ungdommen i Moss. Her vektlegges det å møte de *der de er*, i sin hverdagsarena, opprette dialog på ungdommens premisser, og være bevisst på ungdommens tidsperspektiv i opplevelsen av å bli hørt. Videre poengteres det å være tilstede og lytte til deres diskusjoner, som verdifull kilde til innsikt i hvordan

ungdom vurderer steder, og uttrykker behov for nærmiljøet sitt.

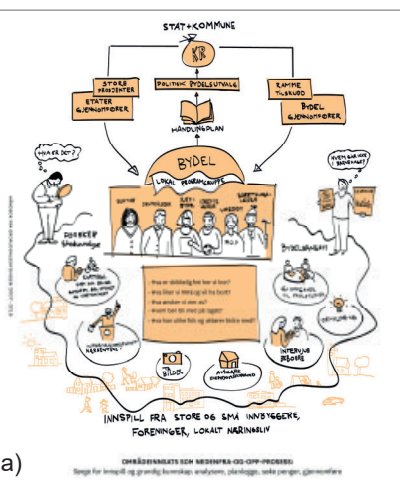
Ammerudgymmen, tegnet av Lala Tøyen og Eriksen Skajaa Arkitekter (Norske arkitekters landsforbund, 2020), er et eksempel fra områdesatsingen der brukermedvirkningsprosessen kommer til uttrykk i fysisk form. I møter med ungdommer i Groruddalen ble det uttrykt et behov for møteplasser

hvor man kan være fysisk aktiv, trene og legge opp til uformelle møteplasser. I utformingen av stedet er da ungdommens ønsker inkludert i kunnskapsgrunnlaget som gjør at prosjektet har større grunnlag for å bli brukt av nærmiljøet.

På denne måten sørges det for økte demokratiske byrom, hvor de ungdommene som var med på medvirkningsprosessen kan se at det nytter å uttrykke sin mening.

Figur 6 (Byrådsavdeling for byutvikling 2016a)

Figur 7 (Ekendahl-Dreyer, 2017)

LAKKEGATA AKTIVITETSPARK

Arkitekt: *Asplan Viak*

Oppdragsgiver: *Undervisningsbygg*

Hva: *Flerbruksanlegg*

Relevans: *Design av aktivitetspark for unge basert på medvirkning.*

Lakkegata Aktivitetspark er utformet som en park både for skolen og bydelen. Foreldre fra Lakkegata skole initierte til økt støtte for å utvide skolegården, og vektla det å involvere

barn og unge i planleggingen. Den lokale involveringen og engasjementet for å få til et godt anlegg for nærmiljøet har vært viktig for det endelige resultatet (Sparebankstiftelsen, 2020).

Prosjektet inspirerer til hvordan få til gode, aktive byrom med fokus på barn og unge. Med en variert samling av aktiviteter på et sted kan det treffe en bred ungdomsgruppe, hvor parken kan

bli en viktig møteplass for nærmiljøet. Eksempelvis kan klatreveggen, balanseapparatene og slakere helning på noen av delene i skateparken peke tilbake til det som særlig jentene hadde ytret behov for (Hanssen, 2020a).

Aktivitetsparken har et lekent og fargerrikt uttrykk som fanger oppmerksomheten i byrommet. På kveldstid er området godt opplyst, som

gjør det mulig å bruke apparatene aktivt. Med hensyn til ro i nabolaget, dempes belsningen til nattetid. Kunstveggen er opplyst, og er et gjenkjennelig element Tøyen-området. Det å sørge for oversikt og aktivitet gjennom hele døgnet kan bidra til å øke trykghetsfølelsen i området, og står til inspirasjon i utformingen av trygge byrom for ungdom i denne oppgaven.

CHARLOTTE GARDEN

Landskapsarkitekt: *SLA*
Oppdragsgiver: *Harald Simonsens
Ejendomsselskab*
Hva: *Offentlig park*
Relevans: *Design med vegetasjon*

Utformingen av *Charlotte garden* inspirerer til å bruke vegetasjon for å skape ulike rom for opphold

og rekreasjon. Med variert bruk av høyder, nivå og skala på vegetasjonen kan det gi ulike soner som legger til rette for flere behov i en mangfoldig ungdomsgruppe. Ved å skape oversiktlige rom, som også gir en form for skjerming gir det mulighet for å trekke seg tilbake. Her er bruk av sammensetningen

gressvegetasjon og trær et grep der en kan sørge for frie siktlinjer stående, og samtidig gi skjerming når man setter seg ned for å oppholde seg i en mer privat sfære. Vegetasjonen har årstidsvariasjon og tilfører kvalitet gjennom hele året. Det bølgete formspråket gir bevegelse og naturlig variasjon i å bevege seg rundt i

parken. Små variasjoner i høyder gir ulike opplevelser og karakter til de mindre stedene. Vegetasjonen består hovedsaklig av ulike typer gress, som har varierende farger på sommeren og vinteren (Architonic, 2020). Variasjon, dynamikk og bevegelse er kvaliteter vi tar med som inspirasjon i utformingen av gode byrom for ungdom.

Figur 9
(Landezine, 2020)

Figur 9
(Landezine, 2020)

2.
METODE

2.1 METODISK TILNÆRMING

VALG AV CASEOMRÅDE: MOSS BY

For å utarbeide en **byplan for ungdom** var det nødvendig å sørge for **reell medvirkning** for ungdommen som skal bruke og være aktive i bysamfunnet. Det å få koble masteroppgaven i et aktuelt prosjekt der ungdom kunne medvirke var **avgjørende** for valg av caseområde.

For å undersøke nærmere hva **ungdom** trenger for å leve i et sosialt bærekraftige lokalsamfunn, ønsket vi å se nærmere på **en norsk mellomstor by**. Caseområdet kan representere **fellesnevnerne** utfordringene mellomstore byer står ovenfor. Her er prosjektet "Attraktive nordiske byer og byregioner" (Nordisk ministerråd, 2019) relevant for å poengtere behovet for økt fokus på bærekraftig byutvikling i mellomstore byer.

Følgende valgte vi kriterier (se side 28) knyttet til den mellomstore byens utfordringer tilknyttet sosial bærekraft for ungdom. Basert på utvalget

av norske byer som møtte disse kriteriene ble **Moss by** et relevant caseområde, der størrelse på sentrum og utfordringer i folkehelse for ungdom var særlig relevant.

I masterkurset **Bylandskapet som sosial arena ved NMBU**, gjorde vi sammen med Philip Arthur Nessa Sæther et prosjekt med tittelen **Empowering the Youth**. Her gjennomførte vi en preferanseøvelse med to skoleklasser fra Askim Videregående skole, og basert på den prosessen utarbeidet vi fem utformingsprinsipp for å skape gode byrom for ungdom. I dette prosjektet så vi et behov for å ytterligere utforske ungdommens plass i byen.

For å kunne teste prinsippene fra prosjektet i Askim, var det nødvendig å gå i **dialog med Moss kommune**, for å høre om det var noen **aktuelle prosjekter for ungdom som denne masteroppgaven kunne være en**

del av. Årsaken til dette var for å unngå å drive med medvirkning uten mål og mening, og dermed bidra til **medvirkningstretthet** der ungdom føler at det ikke nytter å si sin mening.

I **samtale** med folkehelsekoordinatorer i **Moss kommune**, og en landskapsarkitekt i ByLAB Moss kom det frem at det var **et behov for å få ungdommens innspill** til et pågående prosjekt i Moss sentrum, **utvikling av Fleischerparken**. Basert på erfaringene fra prosjektet med ungdom i Askim, kunne vi da utvikle et program for **medvirkning med ungdom i Moss**.

Da masteroppgaven er koblet på et reelt prosjekt som Moss kommune har fokus på, kan det være med på å styrke ungdommens borgerrolle. Videre er medvirkningsprosessen hensiktsmessig for å forstå den **lokale konteksten** ungdommen i Moss befinner seg i, og er en viktig **ressurs**

for å styrke **kunnskapsgrunnlaget** for oppgavens utarbeidelse av en byplan for ungdommen i Moss. I denne prosessen vil det være aktuelt å undersøke **landskapsarkitektens rolle** i medvirkningsprosesser med ungdom, med formål om sosial bærekraftig utvikling.

BESKRIVELSE AV KARTLEGGING AV AKTUELLE CASEOMRÅDER

For å gjøre rede for utvalget for aktuelle caseområder, definerte vi noen kriterier. Vi ønsket å fokusere på ungdom fra 16-19 år som ligger i skjæringspunktet mellom ungdom og unge voksne, og har tatt et valg om en fagretning på videregående skole. Signal om økende ensomhet og frafall fra Videregående skole (VGS) aktualiserer denne målgruppens relevans (Ungdata, 2020).

En mellomstor by i Norge har vi valgt å definere etter Statistisk sentralbyrå sin klassifisering med et innbyggertall fra 20 000 - 50 000 innbyggere, med en definert sentrumskerne (Statistisk sentralbyrå, 2020c).

Med grunnlag i det ble følgende kriterier aktuelle:

1. *Innenfor definisjonen av mellomstore byer i Norge*
2. *Bredt utvalg av faglinjer på den lokale videregående skolen*
3. *Byens grad av levekårsutfordringer og målinger i folkehelseprofilen*

Aktuelle faktorer vi tok utgangspunkt i fra Folkehelseprofilen og Ungdata var:

1. *Lavinntektshusholdninger*
2. *Bor trangt*
3. *Frafall på VGS*
4. *Psykiske lidelser*
5. *Fornøyd med lokalmiljøet*
6. *Trygt nærområde*
7. *Fritidsaktiviteter*
8. *Ensomhet*
9. *Fysisk aktivitet*
10. *Fornøyd med egen helse*

Moss kommune faller innenfor disse kriteriene ved å være en norsk mellomstor by med levekårsutfordringer og utfordringer knyttet til ungdom sin helse, samt frafall fra videregående skole.

Dette bygde opp under muligheten for samarbeid med Moss kommune, der det å gjennomføre reell medvirkning ble avgjørende å ha Moss som caseområde for masteroppgaven.

OPPSUMMERING AV MOSS KOMMUNE SOM CASE

REELT MEDVIRKNINGSPROSJEKT: Koblet på et pågående prosjekt der Moss kommune har ønske om innspill fra ungdom til Fleischerparken i Moss sentrum

BEFOLKNING 2020: 49 273 (2020)

VIDEREGÅENDE UTDANNING: Malakoff Videregående skole
Kirkeparken Videregående skole
Moss Videregående Steinerskole

Ligger dårligere an en landsgjennomsnittet:

FOLKEHELSEPROFIL (2020)

1. Lavinntektshusholdninger
2. Bor trangt
3. Frafall på VGS
4. Psykiske lidelser

UNGDATA (2020)

1. Fritidsaktiviteter
2. Ensomhet
3. Fysisk aktivitet

2.2 CASE-STUDIE

Følgende er en kort beskrivelse og vurdering av de metodene vi har brukt i case-studiet.

SAMFUNNSSTRATEGI: MOSS

DOKUMENTANALYSE

For å få innsikt i hvilke føringer og planer som ligger til grunn for utvikling av Moss sentrum, er det gjort et utvalg av dokumenter som er relevant for utarbeidelse av en byplan for ungdom i Moss. Herunder er det gjort rede for en historisk oppsummering, kartlegging av dagens demografi og politiske føringer for utviklingen av Moss.

Med tanke på sosial bærekraft ligger det til grunn i nasjonale forventninger og føringer for regional og kommunal byutvikling (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2019, herunder Moss kommune. For å få innsikt i, og forholde oss til kommunens visjon for Moss sentrum har vi sett på kommunens samfunnsdel, samt strategier for Moss' sentrumsutvikling. Dette for å analysere hvor det er potensial for ungdommens bruk av byen.

Videre er en analyse av Moss sin Folkehelseprofil for 2020 og signaler fra Ungdata vært nyttig i forståelsen av hvilke signaler som kan trekkes ut i hvordan det er å leve som ungdom i Moss.

DET FYSISKE LAGET

STEDSANALYSER

Stedsanalyse, hovedsaklig kartanalyse, er brukt for å få et forståelsesgrunnlag for den fysiske konteksten for Moss. Her har vi gjort registrering og analyse av ulike landskapslag som til sammen gir et sammensatt bilde av de fysiske forutsetningene for videre utvikling av Moss.

Relevant for utarbeidelsen av en byplan for ungdom har vi vektlagt analyse av eksisterende grønnstruktur

og rekreasjonsområder, eksisterende møteplasser og forbindelser, samt støy- og mobilitetsanalyse.

BEFARING

Kvalitativ stedsanalyse har vi brukt for å få dypere innsikt i stedsidentiteten til Moss, og bredere forståelse for det eksisterende bymiljøet i Moss sentrum.

Ved å registrere gjennom observasjon, fotografi, skissing og subjektive inntrykk fra stedet kan man få dypere innsikt i stedsidentifiserende kvaliteter som ikke formidles gjennom kart. I prosessen av utarbeidelse av byplanen var det hensiktsmessig å dra på flere befaringer, da det ble behov for å analysere nye funn etter medvirkningsprosessen, og utforsking av nye potensielle møteplasser for ungdom i Moss.

DET SOSIALE LAGET

MEDVIRKNINGSMETODER

For å få innsikt i hvilke behov og ønsker ungdommen i Moss har, utarbeidet vi et program for aktuelle medvirkningsmetoder i møte med ungdom fra Malakoff Videregående Skole.

Basert på erfaring fra prosjektet *Empowering the Youth* fant vi ut at det var hensiktsmessig å gjennomføre følgende metoder:

1. Befaring sammen med ungdommene til Moss kommune sitt prosjektområde, Fleischerparken.
2. Idédugnad på skolen med følgende oppgaver:
 - 2-1. Preferanseøvelse med vurdering av inspirasjonsbilder
 - 2-2. Kartlegging av byromskvaliteter i Moss.

- 2-3. Kartlegging av ungdommens innspill og ønsker for Moss kommune sitt prosjektområde (Fleischerparken) gjennom fortelling av sitt drømmescenario.

De valgte metodene vil bli beskrevet og drøftet i kapitlet om *medvirkningsprosess med ungdom i Moss*.

MEDVIRKNINGSSTIGEN

Sett i lys av *medvirkningsstigen* oversatt av Klausen mfl. (2013) forsøker vi å være i graden av innflytelse som ligger i *dialog* og *dagsordensetting* (se figur 3).

Dette gjennom en idédugnad basert på øvelser som tar utgangspunkt i ungdommens ønsker og behov, som formidles videre og følges opp videre av Moss kommune.

SWOT-ANALYSE

SWOT-analysen trekker frem styrker (strengths), svakheter (weaknesses), muligheter (opportunities) og trusler (threats) av caseområdet, Moss sentrum. Dette for å analysere og oppsummere funnene fra det fysiske og sosiale laget. Analysen tydeliggjør utgangspunktet for det sammensatte bildet av Moss.

ETISKE VURDERINGER

I masteroppgaven har vi tatt noen etiske vurderinger vedrørende medvirkningsprosessen med ungdommen ved Malakoff Videregående skole. Særlig er det viktig da flere av ungdommene er under 18 år, og vi må sørge for at de vet hva de samtykker til av hensyn til personvern.

Med tanke på fotografi og innsamlet materiale fra idédugnaden beskrives

kun gruppens opplevelse, behov og ønsker for Moss sentrum i generelle trekk uten å navngi individer. Bilder fra idédugnaden er gjort med tillatelse fra deltakerne, og noen bilder er hentet fra åpne sosiale media, henvist i figurliste.

Da det ikke ble spurt noen invaderende spørsmål om privatliv, gjelder dette hensynet mer om at ungdommene skal oppleve at det er trygt å uttrykke sin mening, uten at det får negative sanksjoner i etterkant. I forbindelse med medvirkningsprosessen ble det sendt en søknad til Norsk senter for forskningsdata (NSD), se kvittering for godkjenning i vedlegg.

In Search of Democracy
ARVE
BRING LIVET
UT I GATENE
IGJEN!
LEGG TIL RETT
SKAPER SEG SELV, P
Østfold
Internasjonale
Teater

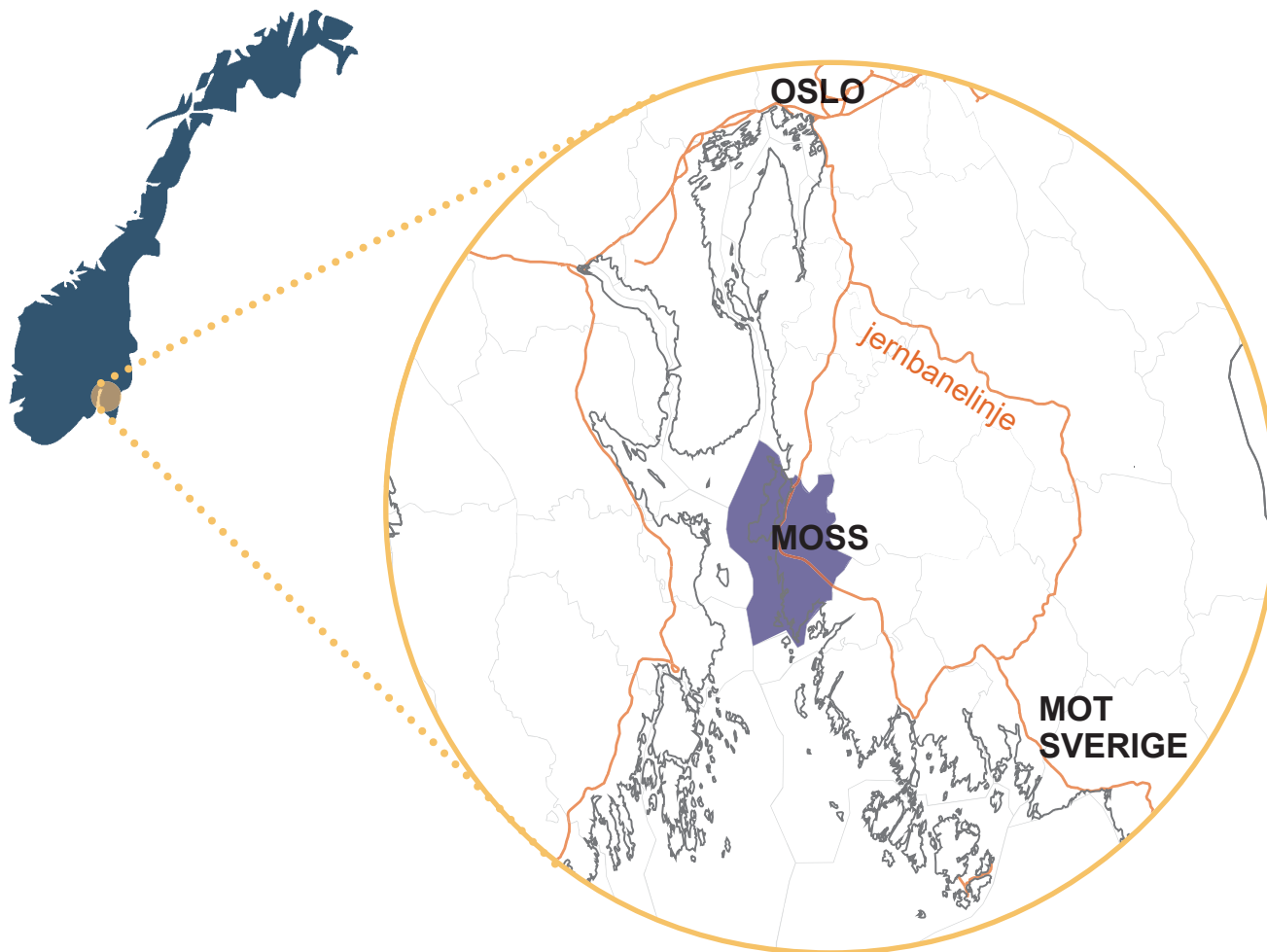
3. REGISTRERING OG ANALYSE: MOSS SENTRUM

MÅL 2
Kartlegge bystrukturen i Moss sentrum, og gjennomføre
medvirkning med lokal ungdom mellom 16 til 20 år.

3.1 SAMFUNNSSTRATEGI: MOSS KOMMUNE

GEOGRAFISK PLASSERING

Moss ligger sentralt mellom Oslo og Sverige som kobles sammen av jernbanelinjen. Fergeforbindelsen mellom Moss og Horten knytter byene på hver siden av Oslofjorden sammen.

LITT HISTORIE OM MOSS BY

Moss by har en rik historie, med Mossekonvensjonen i 1814, en storhetstid innenfor papir-, glass og mølleindustri, og en av landets eldste rockeklubber, Kråkereiret.

Byen har vært gjennom flere **bybranner**, noe som har som har preget bystrukturen. **Byplanen fra 1934** av stadsingeniør Mathiesen, er den man kjenner igjen i dagens Moss

sentrum. Etableringen av brede gater, promenader og forretningsgater med moderne arkitektur i funksjonalistisk stil ga grunnlaget for en **by i vekst**.

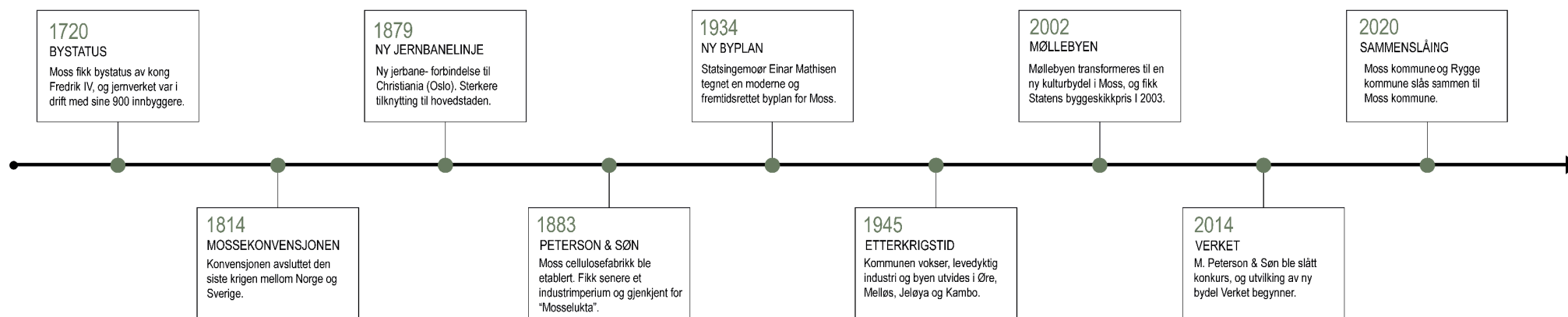
Etterkrigstiden var preget av utvikling og utbygging tuftet på **levedyktig industri**. Fra 1970-årene hadde Moss økt befolkningsvekst, særlig med innvandrerbakgrunn som ga en mer **mangfoldig befolkning**.

Med utvidelse av byen, og en **sammenslåing** med Rygge kommune (2020) har Moss sentrum fått en større målgruppe med flere behov og ønsker som byen skal omfavne.

Forbindelsen til Oslo har vært viktig, og med etablert jernbanelinje i 1879 til ny og utbedret jernbane i 2024, har posisjonen som **pendlerby** vært gjeldende og kan bli styrket med en

tettere forbindelse til hovedstaden.

Historiske spor og kulturminner er en viktig **identitetsmarkør** for Moss, der eldre bygninger og industri har fått nytt vitalisert innhold. Det vitner om en **dynamisk** by i stadig endring, men med **stolthet** for sin historie.

MOSS KOMMUNE

137 km²
areal

BEFOLKNING

49 571 innbyggere
i Moss kommune

51 918

56 632

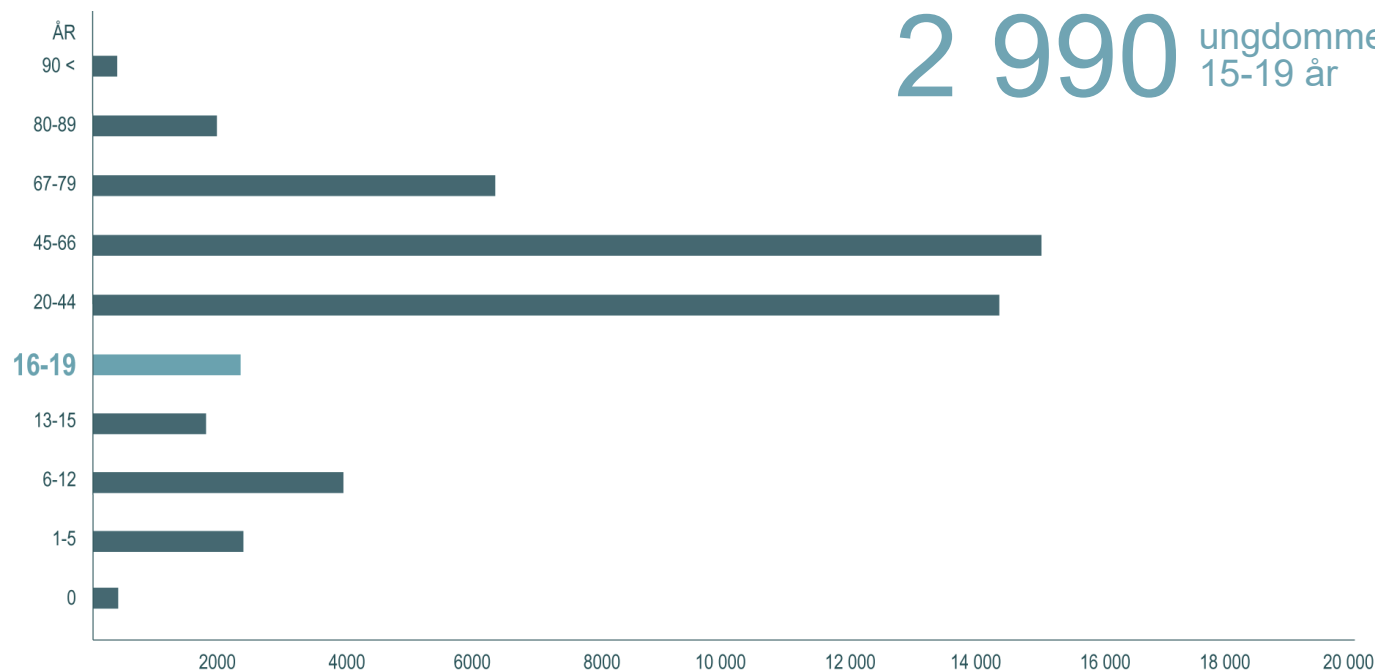
forventet
utvikling

2020

2030

2050

2 990 ungdommer
15-19 år

VIDEREGÅENDE UTDANNING

MALAKOFF VGS

1000 elever

8 utdanningsprogram

KIRKEPARKEN VGS

710 elever

11 utdanningsprogram

STEINERSKOLEN

36 elever

1 utdanningsprogram

NÅ

Moss kommune ble i januar 2020 sammenslått med Rygge kommune, og ble utvidet med totalt areal på 137 km² og befolkning på 49 571. Der Moss er i øvre sjiktet av å være en mellomstor by i Norge (Moss kommune, 2020g)

BEFOLKNING

Med økende befolkningsvekst er det flere potensielle brukere av Moss sentrum sine byrom, med flere behov og ønsker. Hvordan skape fellesskap og legge til rette for nye møter blir avgjørende i et mer mangfoldig samfunn. Den forventede levealderen er lavere enn landsgjennomsnittet, og gir et pek på dårligere folkehelse i kommunen enn landet forøvrig (Moss kommune, 2020b).

VIDEREGÅENDE UTDANNING

Forventet levealder henger sammen med utdanning. I Moss er det 2990 ungdommer mellom 15-19 år (Statistisk sentralbyrå, 2020a). I tillegg er det totalt 1746 elever på videregående utdanning. Det at Moss har tre ulike skoler som tilbyr ulike faglinjer er unikt, og gir muligheten for å skape møteplasser utenfor hvor ungdom kan møtes på tvers av skoler.

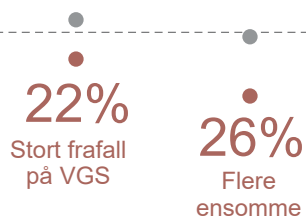
FOLKEHELSEPROFIL 2020: MOSS KOMMUNE

FELLESKAP

"Størst økning av uføretrygde i alderen 18-29 år"

Ungdom- og VGS-elever i Moss skiller seg ut fra landsgjennomsnittet med høyere andel som har depressive symptomer og ensomhet (Moss Kommune, 2020b). Jenter er mer plaget og oppsøker oftere hjelp enn gutter. I tillegg er det flere av dagens ungdom som er hjemmekjære, og bruker mye tid på å være sosiale via nett (Ungdata, 2019b).

Med tanke på sosiale forskjeller tuftet på økonomi- og utdanningsnivå, kan frafall på VGS kan være en faktor for å svekke tilhørigheten til Moss og øke forskjellene.

FYSISK AKTIVITET OG RUSMIDLER

"Bekymring rundt høyere skjermbruk blant ungdom"

Ungdom i Moss skårer høyere på bruk av elektroniske spill, sosiale medier og skjermbruk, og lavere tid på å lese bøker enn landsgjennomsnittet (Ungdata, 2019a).

Samtidig er flere ungdommer i Moss (enn landsgjennomsnittet) blitt tilbudt cannabis, og ytterligere en markant økning i hasjbruk blant gutter (Ungdata, 2019b).

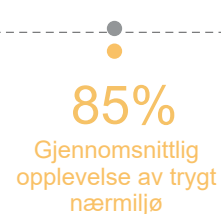
Sett sammen med at de skårer lavere på fysisk aktivitet kan gi en pekepinn på folkehelsen, og hvordan det å skape gode, attraktive uterom som stimulerer til fysisk aktivitet er et behov i Moss kommune.

GRØNN MOBILITET

"Det er mindre vanlig at ungdom henger ute med venner"

Mange er fornøyd med kollektivtilbudet i Moss, og flere har en god opplevelse av å bo i et trygt nærmiljø. Samtidig er det kun 38 % av ungdom i Moss som opplever at tilbudet av lokaler til å treffe andre unge på fritiden er bra, mot et landsgjennomsnitt på 49 % (Ungdata, 2019a). Dette kan gi uttrykk for at det er et behov for flere møtesteder for ungdom i Moss.

SOSIALT BÆREKRAEFIGE LOKALSAMFUNN

Moss har betydelige folkehelse- og levekårsutfordringer, og har i sin samfunnsstrategi fokus på folkehelsearbeid og hvordan implementere tiltak tverrsektorielt (Moss kommune, 2020b).

I deres forslag til "Levekårsplan" (Moss kommune, 2020d), har de som hovedmål at "I Moss er alle inkludert og opplever tilhørighet, trygghet og mestring" (Moss kommune, s.18, 2020d). De ønsker også å skape gode møtesteder for alle aldre, samt undersøke aktuelle samskappingsprosjekter.

TEGNFORKLARING

- Moss ligger signifikant bedre enn landet som helhet
- Gjennomsnitt for Viken
- Landsgjennomsnitt
- Moss ligger ikke forskjellig fra landet som helhet
- Moss ligger signifikant dårligere enn landet som helhet

PLANER SOM GIR FØRINGER FOR BÆREKRAFTIG UTVIKLING I MOSS BY

Bærekraftsmålene gjennomsyrrer hele forvaltningsapparatet, og gir tyngde i argumentasjonen for hvilken **fremtid** Moss by skal strekke seg mot. I Moss kommune brukes bærekraftsmålene aktivt i arbeidet med kommuneplanen, **oversatt til lokale forhold**. Temaene i) **levetår og folkehelse**, og ii) **klima og miljø**, er vektlagt hvor de jobber mot "en **kompakt og bærekraftig** byutvikling". Videre ønsker de særlig å sørge for "**trygge, inkluderende og lett tilgjengelige grøntområder og offentlige rom**" (Moss kommune, 2020i, s.19).

I både nye Viken Fylkeskommune og Moss kommune er det etablert organer, **Ungdommens fylkesråd** og **Medvirkningsråd for ungdom**. Disse er begge **formelle** påvirkningskanaler som skal sørge for å fremme ungdommens interesser opp mot kommunene (Moss Kommune, 2020h; Viken Fylkeskommune, 2020).

NIVÅ	ORGAN	DOKUMENTER TUFTET PÅ BÆREKRAFTSMÅLENE
INTERNASJONALE FØRINGER	FN-SAMBANDET EU	FNs BÆREKRAFTSMÅL PARISAVTALEN BARNEKONVENSJONEN LANDSKAPSKONVENSJONEN NEW URBAN AGENDA (FN)
NASJONALE FØRINGER	STATEN FYLKESMANNEN	NASJONALE FORVENTNINGER TIL REGIONAL OG KOMMUNAL PLANLEGGING (2019-2020) RIKSPOLITISKE RETNINGSLINJER FOR BARN OG PLANLEGGING STORTINGSMELDING 18 (2016-2017): BÆREKRAFTIGE BYER OG STERKE DISTRIKT STORTINGSMELDING 5 (2019-2020): LEVENDE LOKALSAMFUNN FOR FREMTIDEN VEILEDER: MEDVIRKNING I PLANLEGGING
REGIONALE FØRINGER	VIKEN FYLKESKOMMUNE UNGDOMMENS FYLKESRÅD	VIKEN VISER VEI: BÆREKRAFT, UTVIKLING OG KOMPETANSE ANSVAR FOR KIRKEPARKEN VGS OG MALAKOFF VGS (ETABLERT I 2020)
LOKALE FØRINGER	MOSS KOMMUNE BYLAB BYLIV MOSS MEDVIRKNINGSRÅD FOR UNGDOM	KOMMUNEPLANENS SAMFUNNS- OG AREALDEL KOMMUNEDELPLAN: LEVEKÅR OG LIVSKVALITET I ET LIVSLØPSPERSPEKTIV 2020-2032 SENTRUMSPANEN FOR MOSS 2015-2026 (ETABLERT SEPTEMBER 2020)

FREMTID

SENTUMSPLANEN: 2015-2026

Kommunedelplan for Moss sentrum

Moss sentrum er i rask utvikling, både med befolkningsvekst, endring i samferdselsstruktur og nye satsingsområder i utvidelsen av bykjernen.

Visjonen fremhever Moss som en **grønnere, varmere og skapende** by der fjordbyen, historiske kvaliteter, fokus på kunst- og kulturbyen er vektlagt, og ytterligere der summen av tiltakene skal bidra til økt byliv (Moss kommune, 2020a).

Fjordbyen

- Styrke forbindelsen til fjorden ved å legge ny dobbeltsporet jernbanelinje i tunnel, og frigjøre areal til ny gå- og sykkeltrassé
- Tiltrettelegge for økt bruk av vannkanten ved å aktivisere havne- og elveområdene.

Transformasjon

- Historiske kvaliteter blir trukket frem og kledd i en ny drakt gjennom transformasjon
- *Verket* og *Møllebyen* er tidligere industriområder der fabrikken Peterson & Søn nå rommer bibliotek, museum, kino, serveringssteder, kontorer, kreative næringer og boliger.

Kunst- og kulturbyen

- Utadrettet kulturvirksomhet i Møllebyen og aktiv scene i den nye bydelen Verket
- Musikk-, kunst-, litteratur og teaterfestivaler fra den anerkjente samtidskunstbiennalen Momentum til markedsdager og utekino.
- Fokus på kunst i bybildet.

Byliv

- Fokus på sentrumskjernen som byens hjerte, der møteplasser, næring og boliger skal skape byliv.

3.2 FYSISKE RAMMER FOR MOSS

BLÅGRØNNE STRUKTURER

Moss ligger tett på vannet og den lange kystlinjen gir en unik mulighet til å vende byen ut mot fjorden og kanalen. Kommunen har flere rekreasjonsområder som Vansjø, Nesparken og Tollertangen, i tillegg til større naturområder på Jeløya. I sentrumsområdet finnes det noen mindre parker, men det mangler en tydelig sammenhengende grønnstruktur inn til bykjernen. Planlagte grønne korridorer viser at dette er et mål for Moss kommune å forsterke (Kommunekart, 2020).

Tilgang på nærliggende blågrønne strukturer gir mulighet for rekreasjon, mosjon, opplevelser og sosialt samvær, noe som er viktig for folkehelsen. Blågrønne strukturer er i tillegg viktig for klimatilpasning, hvor grøntområder og åpne vassdrag vil være nødvendig for å fordrøye og infiltrere økte nedbørsmengder (Hamar kommune, 2015).

Sammenhengende grønnstrukturer i byen vil også være viktig for å opprettholde et rikt biologisk mangfold.

Det at Moss definerer seg som fjordbyen og “Oslofjordens mest attraktive by” er det tydelig at byens nærhet til vannet er viktig for

identiteten. Mosseelva og fossen historiske betydning for industribyen er også en viktig kvalitet.

FJORDBYEN: Byen møter fjorden ved Fleischer brygge.

HISTORIE OG IDENTITET: Mosseelva og eldre industribygg i Møllebyen.

BLÅGRØNNE STRUKTURER: Det er frodig langs Mosseelva og Verket.

FORBINDELSER

GRØNN MOBILITET

Moss har togstasjonen, bussterminalen og havnen som kollektivknutepunkt innad i sentrumsområdet. Knutepunktene gir gode forbindelser både med tog inn til Oslo, over fjorden til Horten og rundt i kommunen med buss.

I 2019 ble det vedtatt en sykkelplan for Moss kommune, som tar for seg hvordan Moss skal bli en bedre sykkelby for alle (Moss kommune 2019). Målet er et sammenhengende rutenett for syklister, og kartet viser hvor langt i prosessen kommunen er med utbyggingen. En merket tursti strekker seg også gjennom sentrumsområdet, og binder sammen Jeløy, sentrumskjernen og Verket.

Ungdom i alderen 15 - 19 år er ofte myke trafikanter uten lappen eller tilgang på motorisert kjøretøy.

Et godt tilbud og nettverk av grønn mobilitet er derfor viktig for at de unge skal kunne bevege seg trygt og effektivt i byen. Ved å legge til rette for at befolkningen kan ta seg frem i byen på en bærekraftig måte har også positive gevinster både for miljøet med redusert luftforurensning og menneskers helse og trivsel.

Redusert bilbruk i sentrumsområdene vil føre til færre barrierer, mindre trengsel og mer attraktive byrom (Framtidens bygg, 2014). Dette fremheves i Moss' samfunnsdel, der de arbeider for et bilfritt sentrum (Moss kommune, 2020g).

BYPARK: Turstier for gående og syklende i Nesparken.

GRØNN MOBILITET: Sykkelvei fra Moss stasjon mot Storgata.

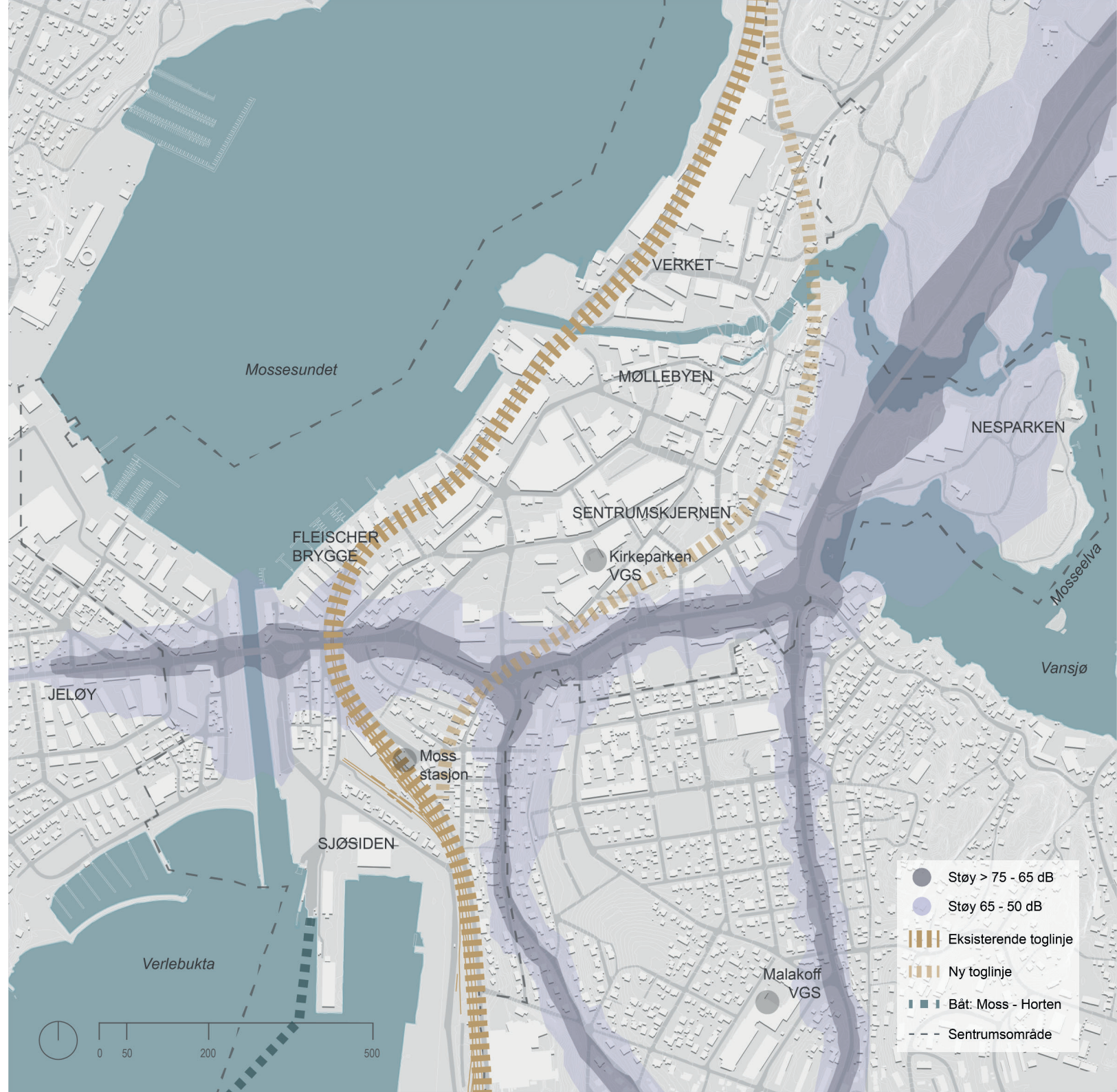

BYGATE: Gående og syklende er prioritert i Henrich Gerners gate.

STØYANALYSE

Støynivået viser de mest trafikkerte forbindelsene gjennom Moss. Riksvei 19 leder inn til Moss, gjennom sentrum og til Moss havn og videre med ferjen over til Horten. I tillegg er det en del trafikk ved forbindelsen over til Jeløy og veiene sørover mot Rygge og Larkollen. Toglinjen er en viktig forbindelse inn og ut av Moss, med en stasjon som ligger tett på sentrumskjernen. I dag ligger toglinjen plassert over bakken som en barriere mellom Moss sentrum og fjorden.

I 2024 vil det bli ferdigstilt en ny togtrasé og stasjon i Moss, hvor togsporet hovedsakelig vil gå under bakken gjennom byen (Bane Nor, 2018 s. 25). Utbyggingen av ny togtrasé vil ha stor betydning for videre utvikling av Moss sentrum. Når barrieren med dagens toglinje

forsvinner vil det være mulig å koble byen på fjorden og etablere flere ulike funksjoner og tilbud langs vannet. Det har også blitt foreslått å etablere gang- og sykkeltrasé langs den gamle toglinjen (Moss kommune 2020e), som vil bidra til bedre mobilitet gjennom byen og koble sammen allerede

etablerte og nyere utbygde områder. Ved ny togtrasé blir også reisen til og fra Oslo kortet ned til 30 min, som er halvparten av dagens reisetid. Dette vil kunne ha stor påvirkning på befolkningsvekst og Moss som pendlerby.

BARRIERE: Toglinjen går i dag som en barriere gjennom byen, og skiller sentrumskjernen fra vannet.

STØY: Høyt støynivå som følge av privatbiler og trailere ved fylkesvei 19 gjennom Moss sentrum.

GRÅ FLATER: Store parkeringsareal i sentrumskjernen.

EKSISTERENDE TILBUD

Dagens Moss har en relativt tett konsentrasjon av tilbud i sentrumskjernen, hovedsakelig bestående av handel, restauranter, kulturelle tilbud og treningssenter. Med steder for ungdom ligger Ungdomsklubben Jonas midt i gågaten. Hvor utenfor bykjernen tilbyr rockeklubben Kråkerei og Allaktivitetshuset ulike arrangementer rettet mot ungdom. Tilbud for fysisk aktivitet i bykjernen er hovedsaklig treningssentre, mens større ballbaner ligger utenfor sentrumsområdet.

I gågata, som Moss kommune definerer som byens hjerte (Moss kommune, 2015), er Amfi integrert som en del av gaten. Butikkene på Amfi henvender seg ut mot gågaten, og kan ha en aktiviserende effekt på bylivet. Samtidig påvirker Amfisenterets dominerende bygningsvolum byens

bevegelsesmønster på gateplan, hvor baksiden har inaktive fasader med flere større parkeringsareal. Mange av tilbudene ligger rundt gågata, noe som tydeliggjør at byen i liten grad henvender seg ut mot fjorden. Langs promenaden ved Fleischer brygge finner man i dag større boligblokker, samt Peppes pizza og

Fleischerparken. I utkanten av sentrumsområdet har Moss flere badestrender og rekreasjonsområder.

Kunstbyen Moss er en viktig identitet, og byen har et bredt tilbud av kultur og gallerier, samt kunsten som en sentral del av bybildet.

BADEMULIGHETER: Sjøbadet er en sentrumsnær og populær badestrand.

AKTIVITET: Skateparken ligger plassert på Myra, tett på Mosselva.

HANDLEGATE: Gågaten i Moss med handel og møblerte soner.

BEFARING

I løpet av masteroppgaven har vi hatt fem befaringer til Moss, både før under og etter idédugnaden med ungdommen. Målet med befaringene i tidlig fase var å bli kjent med byen gjennom egne registreringer og analyser. God kjennskap til byen gir også bedre utbytte og muligheter til oppfølging av innspill og kommentarer som kommer frem under medvirkning med lokale ungdom.

Videre ble befaringene brukt til å undersøke innspill vi fikk fra ungdom under idédugnaden. Det å utforske byen gjennom alle oppgavens faser har vært en viktig del i utarbeidelsen et godt byromsnettverk for ungdom.

Befaringene har tydeliggjort viktige kvaliteter, muligheter og svakheter ved sentrumsområdet i Moss, noe vi har jobbet videre med i utarbeidelsen av ungdommens byplan.

STEDER MED KVALITET

BLÅSTRUKTUR

Historisk har vannet vært en sentral ressurs for utviklingen av Moss. I dag er byens nærhet til vannet er en viktig kvalitet.

HISTORIE OG SÆRPREG

Byens historie som industriby skaper særpreg og identitet i sentrumskjernen.

STEDER MED POTENSIALE

GRØNN LUNGE

En grønn lunge midt i sentrumskjernen står i dag inngjerdet og avstengt. Områder som dette bør gjøres tilgjengelig for brukerne av byen.

INDUSTRI OG GRÅ FLATER

Industriområde og parkeringsplass innenfor den utvidede sentrumsgrensen. Områdets solrike plassering, nærhet til sentrum og fjorden gir potensiale til å etablere nye møteplasser.

TOMME INDUSTRIBYGG

I Møllebyen langs Mosseelva ligger det tomme karakteristiske fabrikkbygg som har stort potensiale og bør tas i bruk med nytt innhold.

STEDER MED SVAKHET

BILBASERT BYKJERNE

Deler av sentrumsområdet er bilbasert og preget av større parkeringsarealer. Med Moss kommunes (2015) mål om bilfritt sentrum kan disse parkeringsplassene bli brukt til andre formål som genererer byliv.

FRAVÆR AV MENNESKELIG SKALA

Deler av sentrum er preget av barrierer som følge av store bygningsmasser. Innadvendte og grå fasader er ødeleggende for bylivet i gatene.

BELYSNING

I og med at ungdom ofte bruker byen etter skolen, har det vært viktig for oss å registrere sentrumsområdet i Moss på kveldstid. Dette for å se på hvordan belysningen påvirket omgivelsene når det var mørkt, og for å få et inntrykk av hvordan det er å ferdes i byen for ungdom på kveldstid.

SVAK BELYSNING

Belysningen fremhever fasader og karakter i gågata, men deler av gaten oppleves også som mørk og uoversiktlig på kveldstid.

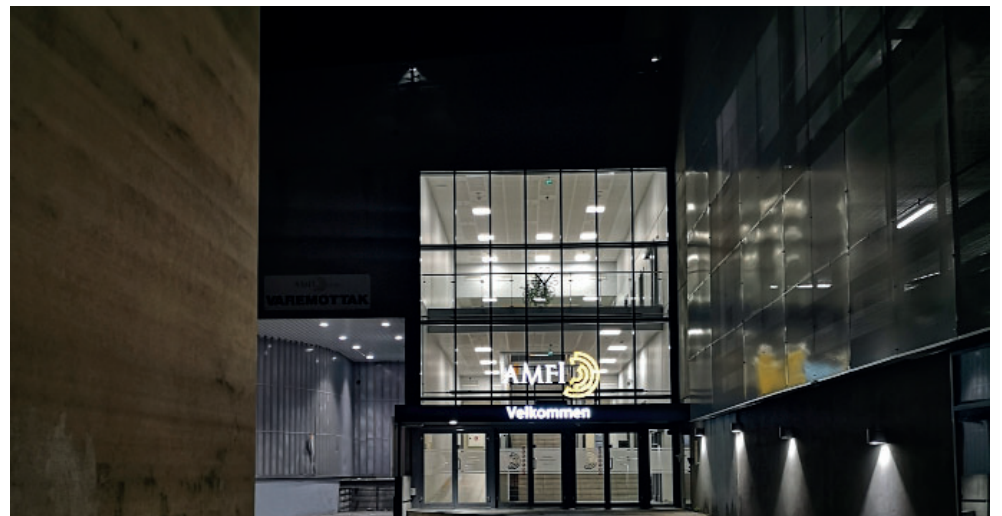
KARAKTERBELYSNING

Belysning av kunst og kjennemerker i byen er øker lesbarheten og fremhever byens identitet på kveldstid.

GRÅTT OG UPERSONLIG

Bygningsstrukturen til Amfi kjøpesenter fremstår som ruvende og mørk på kveldstid.

SYNTESEKART: ALLE FYSISKE LAG

Fylkesvei 19 og jernbanelinjen utgjør to tydelige avgrensninger av bykjernen, som skaper barrierer for flyt både inn til sentrumsområdet og ned til fjorden. Ny toglinje og etablering av gang- og sykkelvei på eksisterende toglinje vil gi stort potensiale for å skape bedre bevegelse og koble byen ut mot fjorden.

Sentrumsområdet er tydelig definert av en konsentrasjon av funksjoner, og det kan se ut som Moss har et godt og variert tilbud i bykjernen. Det er flere steder med arrangement rettet mot ungdom, kulturtilbud, samt trening og aktivitet som kan være attraktivt blant ungdom. Videre gjenstår det å undersøke hvordan ungdommen opplever byen og det eksisterende tilbudet rettet mot dem, samt i hvilken grad dagens tilbud genererer byliv.

OPPSUMMERENDE FUNN FRA DET FYSISKE LAGET

1 MANGLENDE GRØNNSTRUKTUR I BYEN

Det er manglende sammenhengende grønnstruktur i sentrum. Her er det potensial til å åpne opp eksisterende og tilføre nye parkområder til bykjernen.

2 MANGLENDE KOBLING TIL FJORDEN

Moss sentrum er omringet av blåstrukturer som Vansjø, Mosseelva, og Oslofjorden. Det er større potensial i å henvende byen ut mot fjorden.

3 BEHOV FOR BEDRE GANG- OG SYKKELVEIER

Det er potensiale for økt grønn mobilitet i sentrumsområdet der gang- og sykkelnettverket kan styrkes og støtte opp under ungdommens bevegelseslinjer i byen.

4 VARIERTE TILBUD I SENTRUM

Sentrumsområdet har en konsentrert samling av flere funksjoner, som ulike restauranter, gatekjøkken, butikker, caféer og kulturelle tilbud. Behov for å undersøke hva som treffer ungdommen.

5 ULIKE TILBUD FOR UNGDOM

Det er ulike tilbud som kan være relevante for ungdom, som treningssentre, Ungdomsklubben Jonas og rekreasjonsområder. Det er behov for å undersøke ungdommens bruk av eksisterende tilbud.

6 BARRIERER HINDRER FLYT

Høyt trafikkerte fylkesvei 19 og dagens jernbanelinje avgrensner sentrumsområdet og skaper barrierer for flyt av gang- og sykkelforbindelser i byen.

7 STORE PARKERINGSAREAL

Det er flere større parkeringsareal i sentrumsområdet. Med kommunens mål om et fremtidig bilfritt sentrum kan større parkeringsarealer tilføre nye kvaliteter til byen.

8 TOMME LOKALER

Tomme lokaler i sentrumsområdet kan tilføres nytt innhold rettet mot ungdom. Særlig er identitetsskapende industribygg aktuelle som transformasjonsprosjekter.

9 STORE BYGNINGSSTRUKTURER I BYEN

Kjøpesenteret Amfi og andre større bygningsstrukturer i bykjernen kan være hemmende for fleksibel bevegelse i området. Særlig bygningsmiljø uten aktive fasader kan gi opplevelse av lange avstander uten rom for byliv.

3.3 MEDVIRKNINGSPROSESS MED UNGDOM I MOSS

PROSJEKT: EMPOWERING THE YOUTH

KORT OM PROSJEKTET

Høsten 2019 gjennomførte vi et prosjekt der vi involverte ungdom i design av tre byrom i Askim sentrum.

Formålet for prosjektet *Empowering the Youth* (i LAA341, NMBU) var å gi ungdommen en **rolle i bylivet** ved å bruke deres ressurser til å skape gode møteplasser i byen, og slik gjøre læring om til noe som oppleves **samfunnsnyttig** og **meningsfylt**. For å få til det tok prosjektet utgangspunkt i hvordan man kan la ungdommen være styrende for etableringen av stedene. Dette med fokus på myndiggjøring av ungdom der på **deltakelse**, bli sett og hørt, og tverrfaglig samarbeid, er faktorer for å skape **tilhørighet**.

Her ble mulighetsrommet for **samskaping** mellom skolen, næringslivet og kommunen utforsket, og vi fikk innpass hos to klasser ved **Askim VGS**: 3.klasse musikk-

dans-drama og 1.klasse bygg og anlegg. Her fikk vi da gjennomføre en workshop med hver klasse.

Målet med workshopen var å finne ut av hvilke steder ungdommer liker, og ikke liker. Dette for å undersøke hvilke preferanser ungdommen har for gode og dårlige møtesteder i Askim by. For å kartlegge dette brukte vi en preferanseøvelse med **54 inspirasjonsbilder**, som de gruppevis skulle kategorisere og vurdere. Øvelsen ble utarbeidet med utgangspunkt i tips fra Linn-Heidi Halvorsen fra Lala Tøyen, som var veileder og sensor i masterkurset.

Da vi var 3 prosessledere hadde vi hver vår gruppe hvor vi kunne delta i diskusjonen og stille oppfølgingsspørsmål til valgene de tok. Her fikk vi erfaring med hvordan nå ut til lærere på Videregående skole, planlegge et opplegg for workshopen, og analysere de signalene vi fikk inn.

For å deretter oversette signalene til fysisk form.

Dette ga verdifull innsikt i hvordan ungdommen i Askim tenker, og hva som skal til for at de opplever et sted som **et godt sted å være**.

ROM FOR VIDERE UTFORSKING

I dette arbeidet ble det tydelig at det er rom for utforskning i hvordan man som landskapsarkitekt kan forholde seg til medvirkning, og da særlig med fokus på ungdom i alderen 15 til 20 år.

Det ble tydelig at det er behov for at ungdommens stemme får komme sterkere frem i bybildet, der ungdommen selv er lokale eksperter om Askim, men også i hva som engasjerer egen målgruppe. Vår rolle blir da å kunne kartlegge behov og aktuelle tiltak som svarer til deres ønsker.

Videre fikk vi innsikt i hvordan slike prosesser både kan være en avgjørende ressurs for landskapsarkitektens design av gode møteplasser, og samtidig styrke borgerrollen for de ungdommene som er med på medvirkningen.

Hvordan dette kan gjøres, og hva som skal til for at medvirkning blir en gjensidig positiv ressurs for alle parter, er noe av det vi ønsker å utforske nærmere i arbeidet med ungdommens byplan av Moss sentrum.

FUNN FRA PROSJEKTET

EMPOWERING THE YOUTH

Basert på de innspillene vi fikk fra hvordan de vurderte bildene gjorde vi en **tematisk innholdsanalyse** som resulterte i 12 aktuelle kategorier.

Dette for å hente ut de generelle signalene, der man finner en mer generell **fellesnevner** i de ulike bildene. På denne måten kan man se mer generelt på hvilke **behov** og **ønsker** som gjenspeiles i utvalget.

Oppsummerende fant vi basert på samtaler, diskusjoner og resultatene fra oppgaven **fem gjennomgående prinsipp** som har som mål å treffe en mangfoldig ungdomsgruppe.

De fem gjennomgående prinsippene tar utgangspunkt i sosiale møtesteder for ungdom, og er gjensidig avhengig av hverandre. Disse drøfter vi videre i møte med ungdommen i Moss, for å undersøke om de også gjelder der.

FEM UTFORMINGSPRINSIPP FOR Å SKAPE GODE BYROM FOR UNGDOM EMPOWERING THE YOUTH

1. FLERBRUK

De sosiale møteplassene skal romme flere funksjoner for å treffe og samle en mangfoldig ungdomsgruppe. Stedene skal være fleksible og kunne brukes til ulike formål og arrangementer.

2. GRATISPRINSIPP

De sosiale møteplassene skal være inkluderende og ha fokus på å utjevne sosial ulikhet. Aktiviteter og tilbud bygger på deling, meråpen drift og tillit.

3. LAVTERSKEKEL

De sosiale møteplassene skal tilby varierte aktiviteter og soner hvor det ikke kreves høy ferdighetsnivå for å kunne delta. Stedene skal være enkle å oppsøke, enten alene eller sammen med vennegjengen.

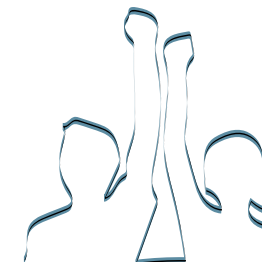
4. TYDELIG UTRYKK

De sosiale møteplassene kobles sammen ved bruk av gjennomgående farger og elementer som er gjenkjennelige. Tydelig lesbarhet kan øke trygghetsfølelsen og lette tilgangen til disse møtstedene.

5. FOR OG AV UNGDOM

De sosiale møteplassene skal være steder hvor ungdom skal føle tilhørighet og eierskap. Dette gjøres ved å gi ungdommen rom til å definere innhold og aktivitet på stedene selv. Delt ansvar og deltagelse på tvers av alder og klasser kan bidra til fellesskap og mestringsfølelse.

MEDVIRKNING MED UNGDOM I MOSS

UTGANGSPUNKT I ET PROSJEKT

Erfaringen fra masterkurset LAA341 ga oss et utgangspunkt og noen rammer for planleggingen av idédugnaden med ungdommen i Moss.

I samtale med folkehelsekoordinatorer i Moss kommune og en landskapsarkitekt fra ByLAB Moss, fikk vi koble masteroppgaven på et pågående prosjekt i kommunen. Her kom det frem at det var et behov for å få ungdommens innspill til, *Fleischerparken*.

Fleischerparken ligger sentralt i havnepromenaden ved Fleischer brygge. Den eksisterende parken skal utvikles til å bli til en *badepark*, hvor noen elementer allerede er bestemt, mens andre elementer er opp til diskusjon.

FORVENTNINGSAVKLARING

Ønsket fra kommunen her var:

1. Hvordan kan ungdommen få *eierskap* til stedet
2. *Innspill* til andre elementer som kan tilføyes i badeparken
3. Spesifikk innspill til hva som kan skje på *vannflaten*

Våre umiddelbare drøftinger var:

1. Hvordan er det for ungdommen å komme inn på dette *tidspunktet* av prosjektet?
2. Hvilke *reelle mulighetsrom* ungdommen har i medvirkningen?
3. Hvilke *forventninger* har kommunen, og hvilke *rammer* må vi sette for masteroppgaven?

Dette var viktig å avklare med kommunen, og vi konkluderte med at Fleischerparken kunne være en konstruktiv *inngangsbillett* til å nå ut til ungdommen. De var åpne til å revurdere endel tiltak som var oppe til drøfting, og var klar på at de

skulle ta ungdommens innspill på alvor. Samtidig er det en økonomisk forutsetning til at tiltakene skal være mulig å gjennomføre, men at avhengig av tiltakenes innhold så er det rom for samarbeid med sponsorer. Dette ble viktig å presisere i møte med ungdommene. Siden dette er et pågående prosjekt gjør det at medvirkningen får en kort tidshorison fra medvirkning til resultat, og de kan få se *resultater kjapt*.

Utforskingen i hvilke generelle behov og ønsker ungdommen har for Moss by kan da ta utgangspunkt i innspillene som er rettet til Fleischerparken. Det ble da viktig å finne metoder som både traff programmering til Fleischerparken og mer generelle behov og ønsker for byen i sin helhet. Disse ønskene og behovene vil da gå inn i en videre utvikling av byen, og presenteres for Moss kommune som ungdommens innspill i *samtalen om byens fremtid*.

MÅL FOR MEDVIRKNINGEN

1.

FLEISCHERPARKEN KORT TIDSHORISONT

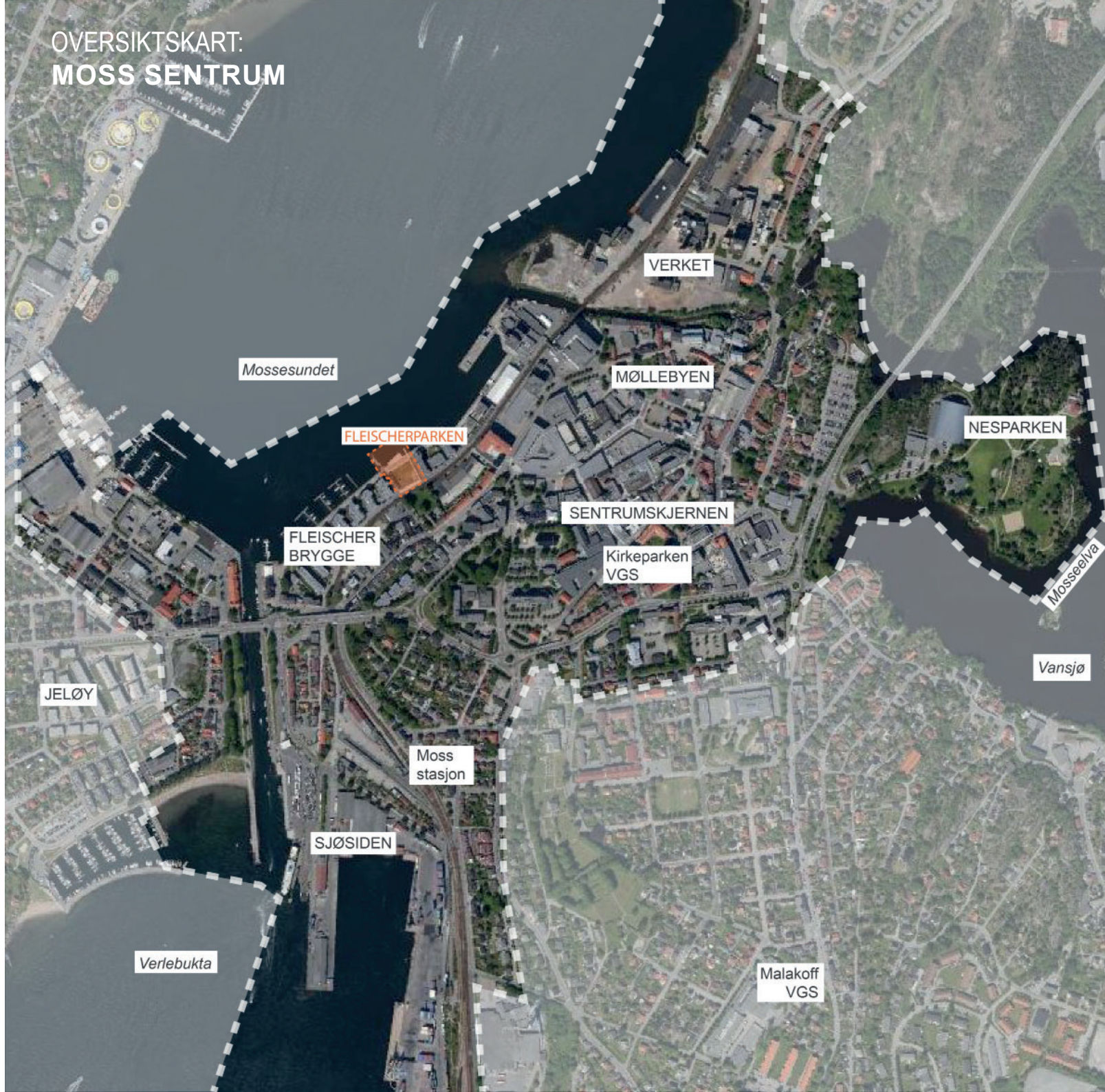
UTFORSKE HVILKE ØNSKER OG INNSPILL UNGDOMMEN HAR TIL VIDEREUTVIKLING AV FLEISCHERPARKEN.

2.

MOSS BY LANG TIDSHORISONT

UTFORSKE HVILKE BEHOV OG ØNSKER UNGDOMMEN HAR FOR MOSS BY, OG HVILKE SOSIALE MØTESTEDER SOM ER ATTRAKTIVE FOR DEM.

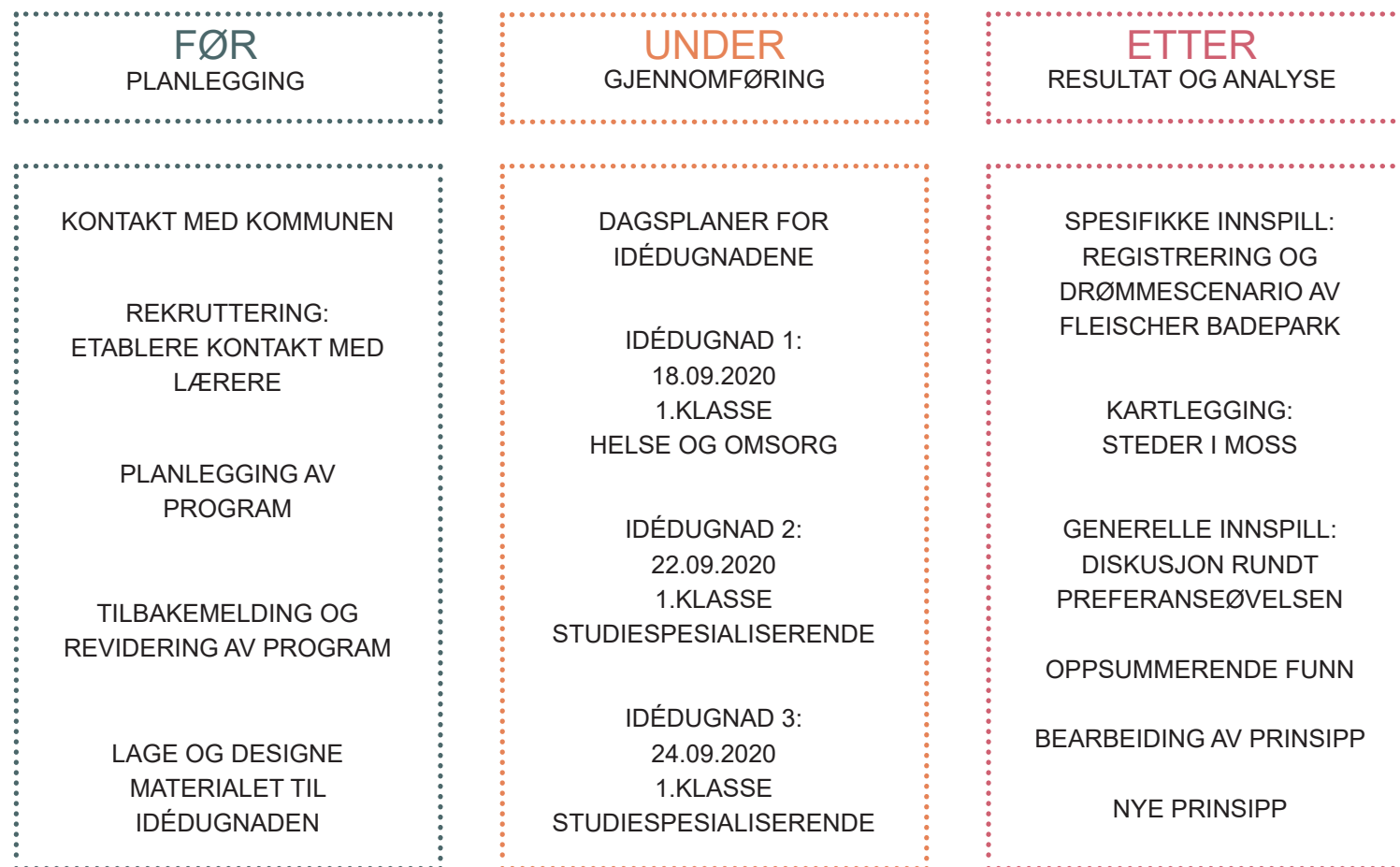
OVERSIKTSKART:
MOSS SENTRUM

MEDVIRKNINGSPROSESSEN

For å klartlegge hvilke ønsker og behov ungdommen i Moss har, gjennomførte vi en medvirkningsprosess.

Diagrammet viser en oversikt over medvirkningsprosessen, og hvordan den vil bli beskrevet i oppgaven.

PLANLEGGINGSFASEN: FØR IDÉDUGNADEN

I planleggingen av idédugnaden var det særlig utfordrende å beregne bruk av tid da vi ikke har gjennomført en slik medvirkningsprosess i dette omfanget før.

I denne delen vektlegger vi våre egne erfaringer i møte med kommunen og lærerne, og hvordan prosessen opplevdes fra vårt ståsted. Dette gjør vi for å dele erfaringer, og gi innsikt i hvordan en slik prosess kan være.

FØR PLANLEGGING

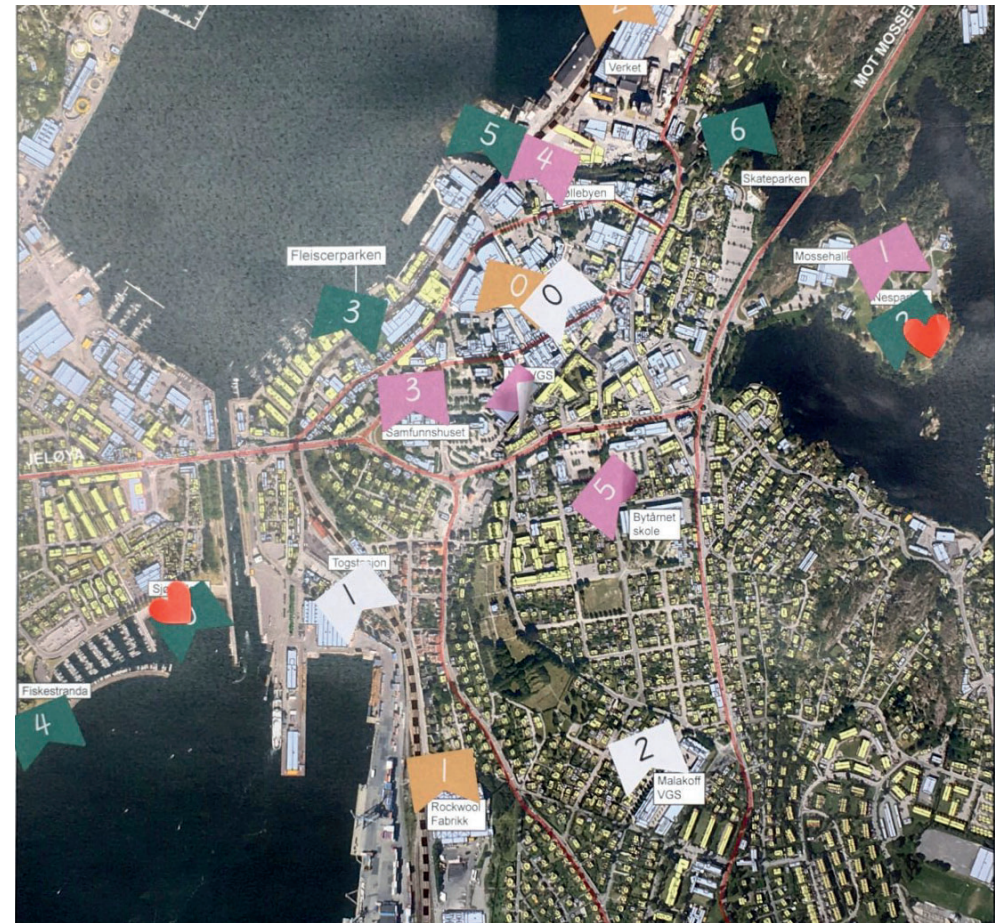
KONTAKT MED KOMMUNEN

REKRUTTERING:
ETABLERE KONTAKT MED
LÆRERE

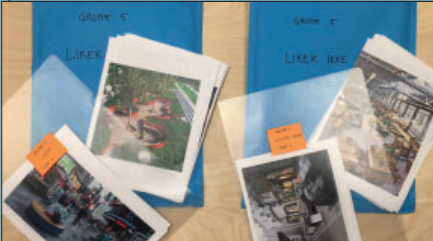
PLANLEGGING AV
PROGRAM

TILBAKEMELDING OG
REVIDERING AV PROGRAM

LAGE OG DESIGNE
MATERIALET TIL
IDÉDUGNADEN

OPPSUMMERING AV PLANLEGGINGSFASEN: LANDSKAPSARKITEKTENS ROLLE

MÅL	FÅ KONTAKT MED KOMMUNEN	REKRUTTERING	PLANLEGGING AV PROGRAM	TILBAKEMELDING PÅ PROGRAMMET	LAGE OG DESIGNE MATERIALET
DELMÅL	<ol style="list-style-type: none"> 1. Definere mulighetsrommet for reell medvirkning 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rekruttere og nå ut bredt til ungdommer fra ulike skoler og faglinjer 2. Forventningsavklaring 3. Begrunne relevans for skolen 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Utarbeide et variert og meningsfullt program 2. Stimulere kreativitet 3. Metoder som gir grunnlag for testing av de fem prinsippene for utforming 4. Få frem den stille stemmen 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Forankre programmet hos kommunen og hos lærerne 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Designe materiale som kan analyseres i etterkant 2. Ikke begrense kreativiteten med for lite eller for stort utvalg 3. Gjenkjennelige elementer som treffer målgruppen og tilpasse utvalg til kontekst
TILTAK	<ol style="list-style-type: none"> 1. Møte aktuelle nøkkelpersoner i Moss kommune 2. Kontakte og presentere våre ønsker 3. Inngå samarbeid der man er en gjensidig ressurs 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kontaktliste for aktuelle samarbeidspartnere 2. Skrive forslag om samarbeid og medvirkning 3. Purre på svar med oppfølgingsmail og ved å ringe direkte med henvisning til sendt mail 4. Følge opp de som stilte seg positive til opplegget 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Teste og tilpasse bildematerialet til preferanseøvelsen 2. Gruppeøvelser og individuelle øvelser 3. Øvelser med ulik skala: makro - meso - mikro 4. Legge opp til diskusjon og presentasjoner mellom ungdommene 5. Interaktive øvelser: Ta aktive valg. 6. Konkrete og effektive øvelser som gjør at det er lett å kunne uttrykke sin mening 7. Anslag som aktiviserer elevene fra start 8. Tydelig forventningsavklaring 9. Forklare forholdet mellom medvirkning, demokrati og medborgerrollen 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Gjøre nødvendige justeringer etter tilbakemeldinger 2. Endelig bekreftelse på programmet 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Flexibilitet i uttrykksmåte 2. Tydelige beskrivelser og bruk av farger, samt store nok ark (A3/A2) 3. Utvide bildesamlingen til preferanseøvelsen med fokus på vannaktiviteter 4. Velge ut bilder med støy for å gjenspeile virkeligheten 5. Til kartøvelsen: Ortofoto (kjennskap til Google maps) og markering av kjente steder for ungdom
RESULTAT	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ungdommens byplan 2. Fleischerparken 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Idédugnad med to klasser fra helse og oppvekst, Malakoff VGS 2. Idédugnad med 1STD ved Malakoff VGS 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Registrering og drømmescenario av Fleischerparken 2. Kartøvelse: Moss sentrum 3. Preferanseøvelse 	<ol style="list-style-type: none"> 4. Bekreftelse på programmet 5. Gjorde justeringer etter møte med kommunen og Léva Urban Design 	

OPPSUMMERING: ERFARING OG REFLEKSJON

MÅL	FÅ KONTAKT MED KOMMUNEN	REKRUTTERING	PLANLEGGING AV PROGRAM	TILBAKEMELDING PÅ PROGRAMMET	LAGE OG DESIGNE MATERIALET
OPPSUMMERING: ERFARINGER OG REFLEKSJONER	<ul style="list-style-type: none"> Nyttig å forankre prosjektet i kommunens planer, gir tyngde i møte med skolen og ungdommen blir fulgt opp i etterkant I møte med kommunen og skolen bør man være tydelig på hva man trenger, og tidlig sørge for en forventningsavklaring 	<ul style="list-style-type: none"> Variierende tilbakemelding fra lærerne på de ulike videregående skolene, om de så relevansen i å bruke tid på medvirkning Møter en sammensatt skoleorganisasjon uttad, der retningslinjene for om dette er relevant eller ikke er uklare Avhengig av fag om de ser relevansen. Man bør være forberedt på å tilpasse programmet til det lærerne har til rådighet 	<ul style="list-style-type: none"> Ha bevissthet rundt øvelsene og hva man ønsker å få ut av de Lurt med konkrete innspill til prosjekter med kort tidshorison, i tillegg til innspill for langsiktige prosjekter for byutviklingen Utfordrende å planlegge tidsbruk til øvelsene, da ungdommene responderer ulikt til øvelsene Viktig med fleksibilitet i programmet Treffer bredt ved å klassifisere øvelsene inn etter skala/nivå/ gruppeoppgave/individuell oppgave 	<ul style="list-style-type: none"> Betryggende å få klarsignal for programmet fra kommunen og lærerne Rom til å påvirke programmet, og kan ta en mer aktiv rolle i prosessen Gir tydeligere rammer for hva man kan tilby i møte med ungdommene Dette kan skape større eierskap og interesse for de involverte i å følge opp både prosessen og prosjektene videre Bli en forventningsavklaring for alle parter 	<ul style="list-style-type: none"> Bevissthet rundt innholdet på materialet da dette kan virke førende for noen ungdommer Elevene kan se andre elementer i bildet enn hva man gjør selv. Forklaringen for vurderingen kan gi mer innsikt i hvordan de tenker Da vi ikke har fått testet bildene, om de gir ut riktige signaler så valgte vi bilder med støy som gjenspeiler virkeligheten. Samtalen rundt bildene er det mest nyttige i arbeidet videre Lurt å lage et system for å effektiv innsamling av materiale til etterarbeid og analyser

OPPSUMMERENDE TABELL AV VALGTE ØVELSER

Et mål med programmet for idédugnaden var å finne øvelser som representerte hvert nivå i skala, og hver oppgavetype.

IDÉDUGNAD			OPPGAVETYPE		
			INDIVIDUELL	GRUPPE	I FELT
SKALA	MAKRO	GENERELT	PREFERANSEØVELSE		
	MESO	MOSS BY	KARTØVELSE		
	MIKRO	FLEISCHERPARKEN	DRØMMESCENARIO	BEFARING: REGISTRERING	

GJENNOMFØRING AV IDÉDUGNAD: I MØTE MED UNGDOMMEN

Følgende skal vi beskrive medvirkningsøvelsene, og vurdere hvordan de fungerte.

I den første idédugnaden hadde vi to ulike klasser i 1.klasse Helse og Oppvekst, (30 elever). Vi møttes i klasserommet deres på Malakoff Videregående skole (VGS), og hadde en fagdag på 4 skoletimer.

I den andre idédugnaden hadde vi én klasse, 1.klasse studiespesialiserende (30 elever). De møtte vi først på befaring i Fleischerparken, deretter hadde vi en øvelse i House of Foundation, en café i Møllebyen (Moss).

Den tredje idédugnaden var med samme klasse som var med på befaring, hvor vi gjennomførte del 2 av dugnaden som bygde videre på befaringen. Denne holdt sted i deres eget klasserom, ved Malakoff VGS.

UNDER GJENNOMFØRING

DAGSPLANER FOR IDÉDUGNAD

GJENNOMGANG AV ØVELSENE

IDÉDUGNAD 1:

18.09.2020

1.KLASSE

HELSE OG OMSORG

IDÉDUGNAD 2:

22.09.2020

1.KLASSE

STUDIESPESIALISERENDE

IDÉDUGNAD 3:

24.09.2020

1.KLASSE

STUDIESPESIALISERENDE

HELSE OG OMSORG, 1.KLASSE, 34 ELEVER, GRUPPER PÅ 5-6

PROGRAM

FREDAG 18.09.2020
KL. 08:00 - 11:30

Del 1: Introduksjon

1. Icebreaker: Dilemma / Spørsmål (5 min)
2. Introduksjon: Forventningsavklaring ved Elise og Johanne (10 min)

Del 2: Preferanseøvelse: Steder man liker/ikke liker

1. Gruppeøvelse: *Vurdering av temabilder* (30 min)

PAUSE (15 min)

Del 3: Kartøvelse: Steder i Moss

1. Gruppeøvelse: *Kartlegging av byrom i Moss* (30 min)

PAUSE (10 min)

2. Grupprepresentasjon av temabildene og gruppens kartlegging av Moss (10 min)

PAUSE (15 min)

Del 4: Fleischerparken

1. Informasjon om Fleischerparken v. Elise og Johanne (5 min)
2. Individuell øvelse: "Drømmescenario av Fleischerparken" (45 min)

Del 5: Veien videre

3. Oppsummering av dagen og forventningsavklaring på videre prosess (10 min)

STUDIESPESIALISERENDE, 1.KLASSE, 30 ELEVER, GRUPPER PÅ 4-5

PROGRAM

TIRSDAG 22.09.2020
KL. 12:00 - 13:40

Del 1: Befaring i Fleischerparken

1. Oppstart: Kort introduksjon om opplegget og hvem vi er (5 min)
2. Individuell øvelse: Registrering av Fleischerparken (20 min)

PAUSE / FORFLYTNING TIL
HOUSE OF FOUNDATION
(15 min)

Del 2: Idédugnad på House of Foundation

1. Introduksjon: Om medvirkning, prosessen og forventningsavklaring ved Elise og Johanne (10 min)
2. Gruppeøvelse: Temabilder (30 min)
3. Grupprepresentasjon og oppsummering (10 min)
4. Informasjon om Fleischerparken ved byplanlegger Terje Pettersen (10 min)

TORSDAG 24.09.2020
KL. 13:50 - 15:30

Idédugnad i klasserommet

Del 3: Introduksjon

1. Icebreaker: Dilemma / Spørsmål (5 min)
2. Plan for dagen og feedback: Presentere resultat fra elevenes registrering på befaringen (5 min)

Del 4: Kartøvelse: Steder i Moss

1. Gruppeøvelse: *Kartlegging av byrom i Moss* (30 min)
2. Grupprepresentasjon: Gruppens kartlegging av Moss (10 min)

PAUSE (10 min)

Del 4: Drømmescenario: Fleischerparken

1. Individuell øvelse: "Drømmescenario av Fleischerparken" (30 min)
2. Presentere sitt drømmescenario for resten av gruppen sin og en prosessleder (Elise/Johanne) (10 min)

Del 5: Veien videre

1. Oppsummering og forventningsavklaring (10 min)

BESKRIVELSE OG REFLEKSJON AV MEDVIRKNINGSØVELSENE

ICE-BREAKER: DILEMMA

5 min

HVA

Prosessleder stiller **ja/nei-spørsmål** hvor ungdommene må stille seg i høyre eller venstre del av klasserommet etter som de svarer ja eller nei.

HVORFOR

Øvelsen kan brukes som et anslag for å **aktivisere** og koble på elevene. Hvilke spørsmål man velger kan tilpasses til **kontekst** og hva man ønsker å få ut av øvelsen.

For dette prosjektet var det hensiktsmessig for oss å vite om de bodde i Moss, hvor ofte de besøker Moss sentrum og Fleischerparken var et kjent sted. Da vet man hvilket

utgangspunkt ungdommen har, og man kan lettere **skreddersy** forklaringene på de neste oppgavene.

REFLEKSJON

Vi hadde skrevet noen **bonusspørsmål** som var mer **humoristiske**, og som ikke har noe med Moss sentrum å gjøre. Dette var noe vi var usikre på da humor kan slå feil ut. Vi opplevde at de enkle spørsmålene om hvor de er fra, og kjennskap til sentrum var engasjerende nok, og fikk **oppmerksomhet** rundt dagens tema.

Spørsmålene har **ingen fasit**, og er umiddelbart ufarlige og enkle å svare på, derfor risikerer ungdommene heller ingenting foran hele klassen.

BOR DU I MOSS KOMMUNE?

BESØKE MOSSEPORTEN ELLER AMFI?

BESØKER DU MOSS SENTRUM OVER 3 GANGER ILØPET AV EN UKE?

BEFARING: REGISTRERING AV FLEISCHERPARKEN

 20 min

HVA

Øvelsen er en fysisk **befaring** og **registrering** av stedet, hvor alle får utdelt hvert sitt plankart over Fleischerparken. De mest nødvendige rammene rundt parken er tegnet opp, og hver enkelt står fritt til å markere det de synes er **kvaliteter** å ta vare på, og hva de ikke liker. Det er **valgfritt** om de ønsker å tegne, skrive eller bruke symboler.

HVORFOR

Målet var for ungdommen å **bli kjent** med stedet, forstå **dimensjonene** og skape et **forhold** til Fleischerparken som kan være gunstig til videre **utvikling** og **innspill**. Samtidig kunne vi få innsikt i hvordan de **vurderer** et sted.

REFLEKSJON

Denne befaringen fikk vi kun gjennomført med én klasse, og dersom vi skulle gjort det igjen ville

vi lagt opp øvelsen annerledes. Vi opplevde at da de fikk et utdelt plankartet, ble de mer opptatte av å **sitte stille** og utføre oppgaven enn å faktisk se seg rundt.

Læreren oppfordret elevene til å tegne grønt kryss på det de synes var positivt ved stedet, og et rødt kryss ved det de ikke likte. Dette var et godt innspill da det virket som om noen ungdommer synes det var **utfordrende å begynne** med registreringen.

Dersom vi skulle gjennomført denne befaringen igjen, ville vi oppfordret ungdommen til å sette en **merkelapp fysisk** på de elementene som de vurderte som bra eller dårlig. På denne måten hadde gruppen blitt mer brutt opp, kanskje blitt mindre påvirket av hverandre, og de hadde blitt ført til å **bevege seg** mer rundt i parken.

PLAN: Planskissen for øvelsen er basert på eksisterende plan for Fleischerparken.

BEFARING: Ungdom tegner og registrerer i amfiet i Fleischerparken.

INNLEGG FRA MALAKOFF VGS' FACEBOOK-SIDE

 Malakoff videregående skole, Moss
22. september · 🌐

MALAKOFF-ELEVER MEDVIRKER I FLEISCHER-PARKEN
Malakoff-elever fra klasse 1STD er invitert av Moss kommune og landskapsarkitekt-studenter fra Ås til å komme med ideer til hva Fleischer-parken ned til Mossesundet bør inneholde av elementer og aktiviteter. Tirsdag var vi på befaring. Seinere skal vi utarbeide konkrete ideer. Dette er medvirkning i praksis . Også helsefag-elever deltar i prosjektet.

Figur 10. ENGASJEMENT: Medvirkningen får oppmerksomhet på sosiale medier. (Malakoff Videregående skole, 2020)

Figur 11. HOUSE OF FOUNDATION: Gjennomføring av preferanseøvelsen på caféen House of Foundation. (Malakoff Videregående skole, 2020)

PREFERANSEØVELSE

 25 min øvelse
15 min presentasjon

HVA

Ungdommene får utdelt 64 inspirasjonsbilder av ulike tema for steder og møteplasser. Gruppene diskuterer bildene og sorterer dem etter om de liker eller ikke liker programmeringen på de ulike stedene. Etter sorteringen skal de bli enige om **topp 3** bilder de liker, og **topp 3** bilder de ikke liker. Dette skal presenteres gruppevis for resten av ungdommene etter øvelsen. Vi går rundt og er med på diskusjonene og stiller oppfølgingsspørsmål.

HVORFOR

Øvelsen kan inspirere og gi en bredere forståelse for hva som kan være et sted. Videre kan denne bevisstgjøringen gjøre det enklere å gi tilbakemelding på hvilke steder man ønsker seg, og vi får innsikt i hvilke tema og aktiviteter som appellerer.

Samtalen rundt bildene, begrunnelsen

for valgene de tar, er det som gir mest innsikt.

REFLEKSJON

Denne øvelsen engasjerer, og ungdommene tok fatt i øvelsen med en gang. Det virket som om øvelsen var lett forståelig, og at de hadde lett for å ha en mening om hva de liker og ikke liker.

Da vi ikke har fått testet bildene objektivt for et publikum, valgte vi å gjenspeile virkeligheten med å ha bilder med **støy**. Eksempelvis for den lokale konteksten med fjordbyen Moss, og et ønske fra kommunen å aktivisere vannflaten, la vi til flere inspirasjonsbilder direkte tilknyttet vannaktiviteter (se fotosamling til høyre). Det at det er et stort utvalg med variert innhold gjør at øvelsen ikke virker så begrensende, og man får flere nyanser i diskusjonen rundt hva som er attraktivt og ikke.

Figur 12. Utvalg av bilder tilpasset den lokale konteksten i Moss.

Figur 13. Utvalg av temabilder brukt i preferanseøvelsen

PREFERANSEØVELSE: Ungdommen diskuterer hvilke temabilder de liker og ikke liker.

KARTØVELSE: KARTLEGGING AV KVALITETER

 25 min øvelse
15 min presentasjon

HVA

Ungdommene får utdelt et kart over Moss sentrum, og skal sammen i grupper markere steder de liker og ikke liker å oppholde seg. Kategoriene de kan velge mellom er **gode** eller **dårlige** steder, **trygge** eller **utrygge** steder, og velge ut sitt **favorittsted**, samt markere opp **hverdagsrutene** sine. Vi går rundt og er med på diskusjonene og stiller oppfølgingsspørsmål.

HVORFOR

Her får ungdommen oversikt over **nettverket** av steder i sentrum, og kan få en **forståelse** for at ulike behov kan dekkes på flere steder. Samtidig samles det inn for landskapsarkitekten **innsiktsfull** kartlegging av ulike kvaliteter i Moss, som forteller noe om hvordan det er å være **ungdom i Moss**.

REFLEKSJON

Denne kartøvelsen **engasjerte**, og

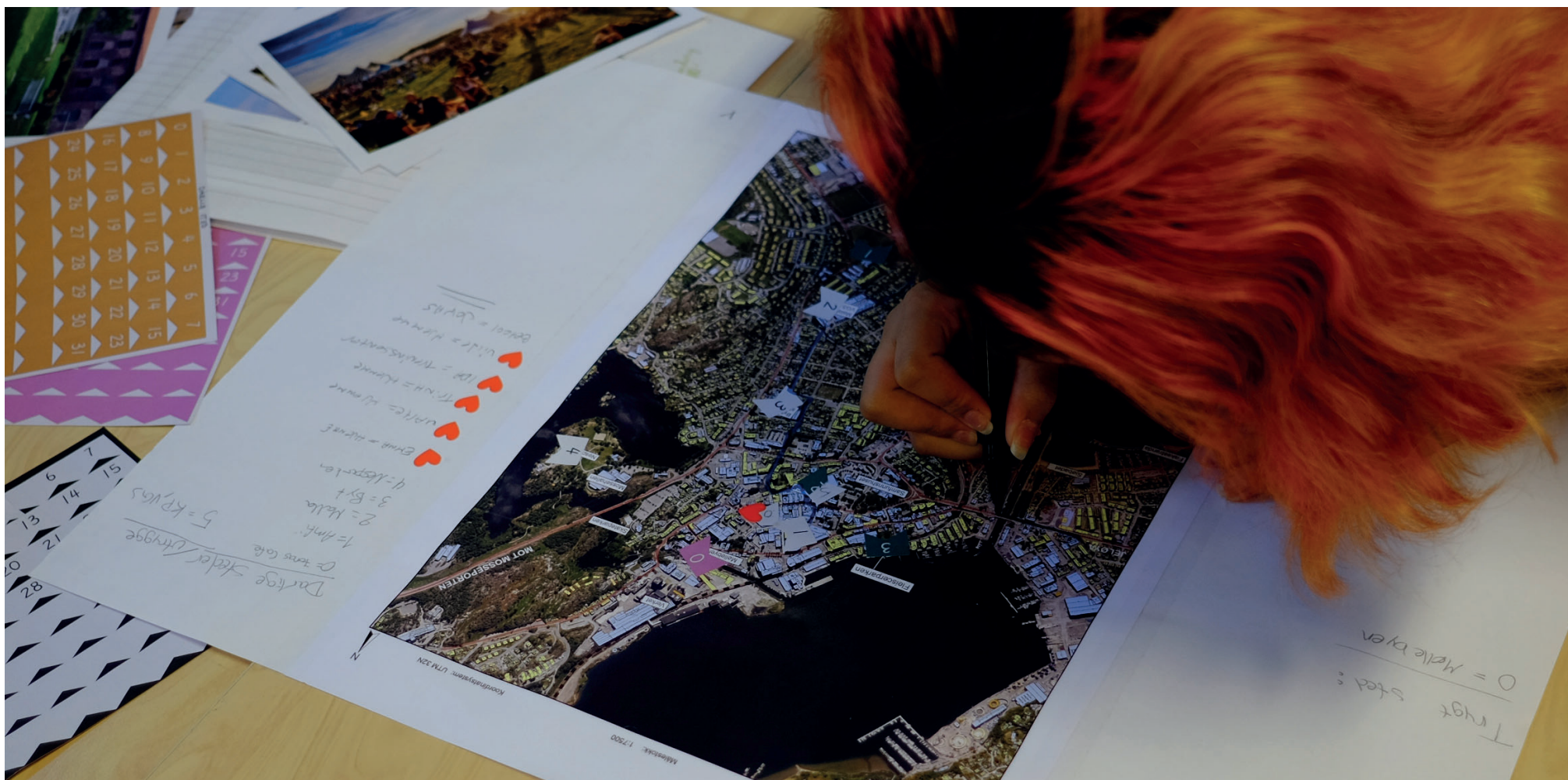
ungdommene forsto kjapt hva øvelsen gikk ut på. Her er det heller **ingen fasit**, der det handler om **deres hverdag** og opplevelse av steder de kjenner godt.

Diskusjonene dem imellom handlet mer om at de har **ulike interesser** og **erfaringer** for hvordan steder **opplevs**. Det var variasjoner i hva gruppene la i forskjellen på gode/dårlige steder og trygge/utrygge steder. Kategorien om bevegelseslinjer erfarte vi ga lite innsiktsfull informasjon, og var den kategorien få grupper markerte. Markeringen av sitt **favorittsted** var avgjørende der hver enkelt person skulle velge ut sitt sted, noe som gjør at **alle på gruppen blir sett og er med på å prege kartet**.

Vi hadde blanke felt rundt kartet der de kunne skrive **begrunnelse**, dette viste seg å være hensiktsmessig både til gruppepresentasjonen og vår analyse i etterkant.

Figur 14.
ORTOFOTO: Det utdelte kartet over Moss sentrum, med navngitte steder for å lettere kjenne seg igjen.

KARTØVELSE: Markering av røde hjerter er ungdommenes favorittsteder i Moss.

DRØMMESCENARIO: INNSPILL TIL FLEISCHERPARKEN

 30 min øvelse
10 min presentasjon innad i gruppen

HVA

Ungdommene får utdelt et A3 ark individuelt, der de skal formidle sitt **drømmescenario** eller sin **drømmedag** i Fleischerparken. Det er **valgfrritt** om de ønsker å tegne eller skrive. Spørsmålene på arket er kun ment som hjelp, og det presiseres at det er valgfrritt å følge dem.

HVORFOR

Denne øvelsen er for å **kartlegge** spesifikke **ønsker** og **behov** for Fleischerparken. Ungdommen får beskrive sitt drømmescenario, og man kan få **innsikt** i hvordan de **prioriterer** og individuelt ønsker seg.

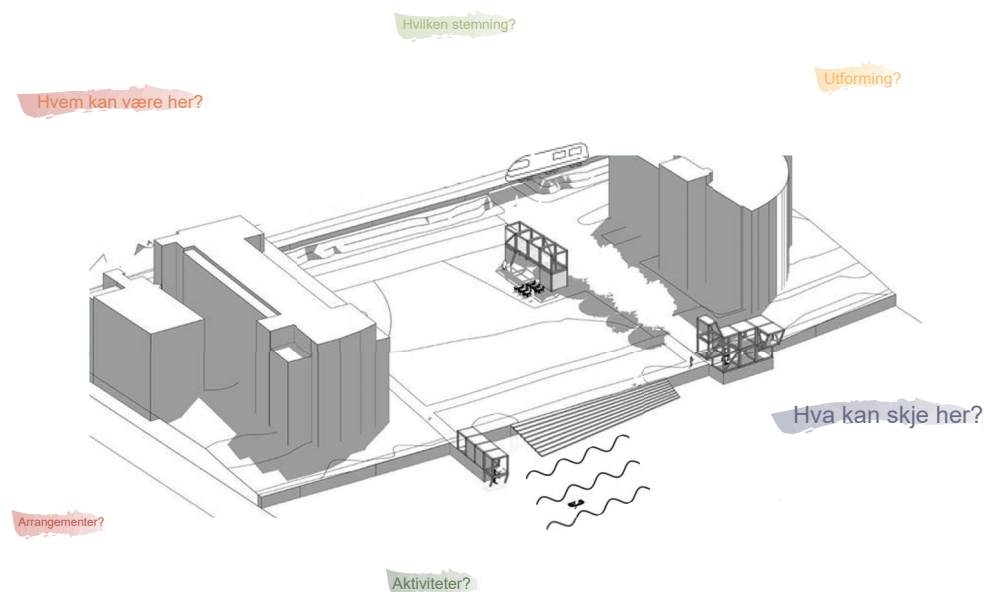
REFLEKSJON

Denne øvelsen er en slags **avslutning** på idédugnaden der hver enkelt får muligheten til å gi konkrete innspill til et konkret prosjekt. Siden de har vært gjennom gruppeoppgavene med temabilder og kartlegging av

nettverket i Moss sentrum har de et vidt spekter av **referanser** og er satt inn i konteksten som Fleischerparken er en del av. Da denne oppgaven **krever mer av den enkelte**, er de blitt **varmet opp** av de andre øvelsene og diskusjonene i gruppene. Noen valgte å løse øvelsen helt på egen hånd, mens andre valgte å samarbeide med sidepersonen. Da noen diskuterte høyt kunne noen **ideer spre seg**, slik at flere skrev ned det samme **for de ville ha større gjennomslagskraft**.

Spørsmålene på det utdelte arket var mer førende enn det vi hadde tenkt. Noen ungdommer var opptatt av å fylle ut hvert enkelt punkt enn å bruke tid på egne fortellinger.

Da denne øvelsen er individuell la vi opp til at de **presenterte** drømmescenarioet **innad i gruppen** og for en av prosesslederene, slik at **alle blir lyttet til**.

DRØMMESCENARIO: Som en avslutning på idédugnaden skisserte alle ned sitt drømmescenario for Fleischerparken.

OPPSUMMERENDE FUNN FOR GJENNOMFØRING AV MEDVIRKNINGSØVELSENE

- 1 MEDVIRKNING: ET UKJENT TEMA**

Begrepet medvirkning var et ukjent tema, så det var tydelig et behov for å forklare hva det går ut på, og ha en tydelig forventningsavklaring for prosessen videre
- 2 UTFORDRENDE Å SE OMGIVELSENE**

Under befaringen kom det frem at det var utfordrende for ungdommen å *se og vurdere* elementene i parken. Bør ha en øvelse som veileder det å kunne registrere, uten å definere elementene for dem.
- 3 OPPFATTER INNHOLD ULIKT**

I preferanseøvelsen ble det tydelig at oppfattelsen av innholdet i et bilde kan variere, og ubevisste detaljer kan avgjøre hvilket inntrykk ungdommen har.
- 4 BEVISSTHET OM UTHEVINGER**

Både i kartøvelsen og drømmescenariot ble det tydelig at veiledende stikkord, uthevninger og merknader blir fulgt nøye av flere av ungdommene. Bevissthet rundt det man velger å ta med, der dilemmaet ligger i å sørge for å ikke begrense, men heller ikke gi hvite ark uten retningslinjer er aktuelt.
- 5 BLANDE GRUPPENE**

Lurt å blande gruppene slik at de ikke velger grupper selv. Vi opplevde at de gruppene som var mer tilfeldige satt sammen, og ikke i eksisterende vennegrupper hadde mer varierte diskusjoner og større bredde i svarene.
- 6 MATERIELL: ET VIRKEMIDDEL**

Det at vi hadde med en *material-pakke* til hver gruppe ble møtt med entusiaseme. Kan virke mer profesjonelt, og ungdommen opplever noe annet enn *en vanlig skolehverdag*.
- 7 INTERAKTIV OPPSTART**

Effektivt å ha et godt anslag i starten av idédugnaden for å aktivisere ungdommen. Et anslag som er relatert til idédugnaden, og gjør at de tidlig kobles på dagens tema.
- 8 FLEKSIBILITET I PROGRAMMET**

Ha et program som er åpen for forandring, og at planen har rom for uforutsette hendelser underveis.

ETTER: ANALYSERE UNGDOMMENS INNSPILL

I analysen av ungdommens innspill på de ulike øvelsene fikk vi endel **skriftlige** innspill, men flere av de mer innsiktsfulle signalene kom fra **samtalene** og **diskusjonene** rundt øvelsene. Disse signalene noterte vi ned rett etter idédugnaden. Gjennom **oppfølgingsspørsmål** kom vi nærmere inn på hvilke tanker som lå bak vurderingene deres om hva som skal til for å skape **en god byplan for ungdommen i Moss**.

I etterarbeidet gikk vi gjennom alt materialet vi fikk inn, og kartla gjennomgående behov og ønsker. For **Fleischerparken** kom det frem endel konkrete innspill til **programmering**. Med tanke på **kartøvelsen** fikk vi konkrete innspill på **manglende** og **gode** steder i Moss by, og for temaøvelsen har vi gjort en **tematisk innholdsanalyse** som vi sammenligner med funnene fra prosjektet **Empowering the Youth**.

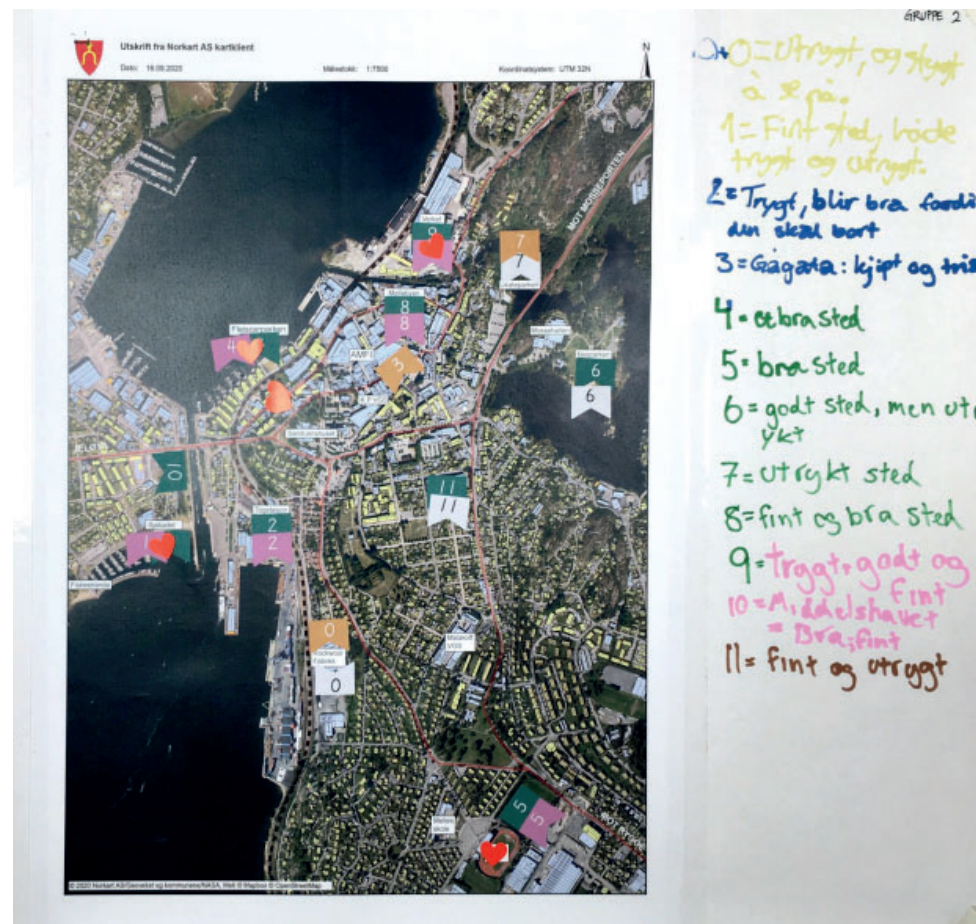
ETTER RESULTAT OG ANALYSE

SPESIFIKKE INNSPILL:
REGISTRERING OG
DRØMMESCENARIO AV
FLEISCHER BADEPARK

KARTØVELSE:
ANALYSE AV STEDER I
MOSS

GENERELLE INNSPILL:
DISKUSJON RUNDT
TEMABILDER

OPPSUMMERENDE FUNN
BEARBEIDING AV PRINSIPP
TIL NYE PRINSIPP

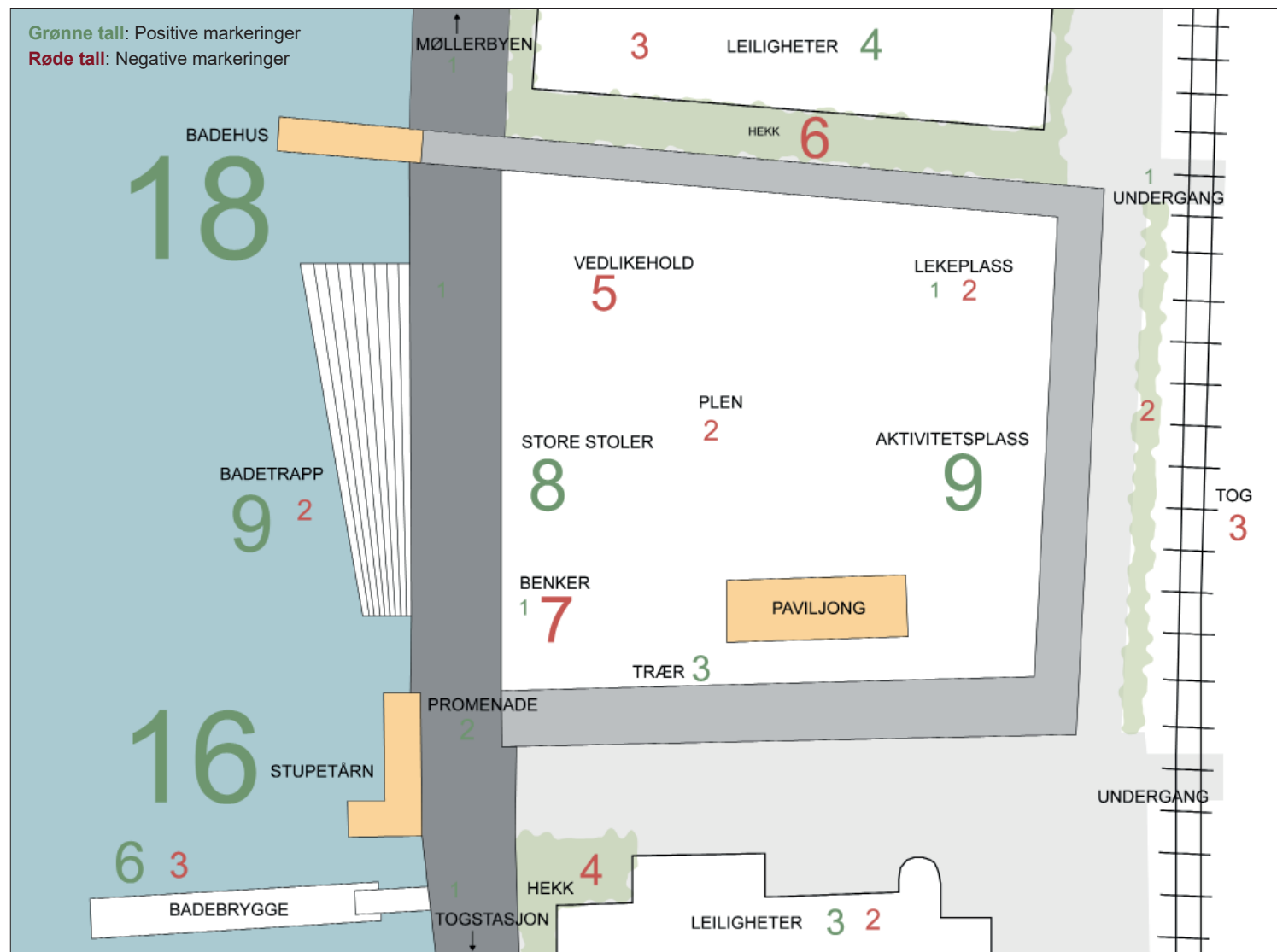

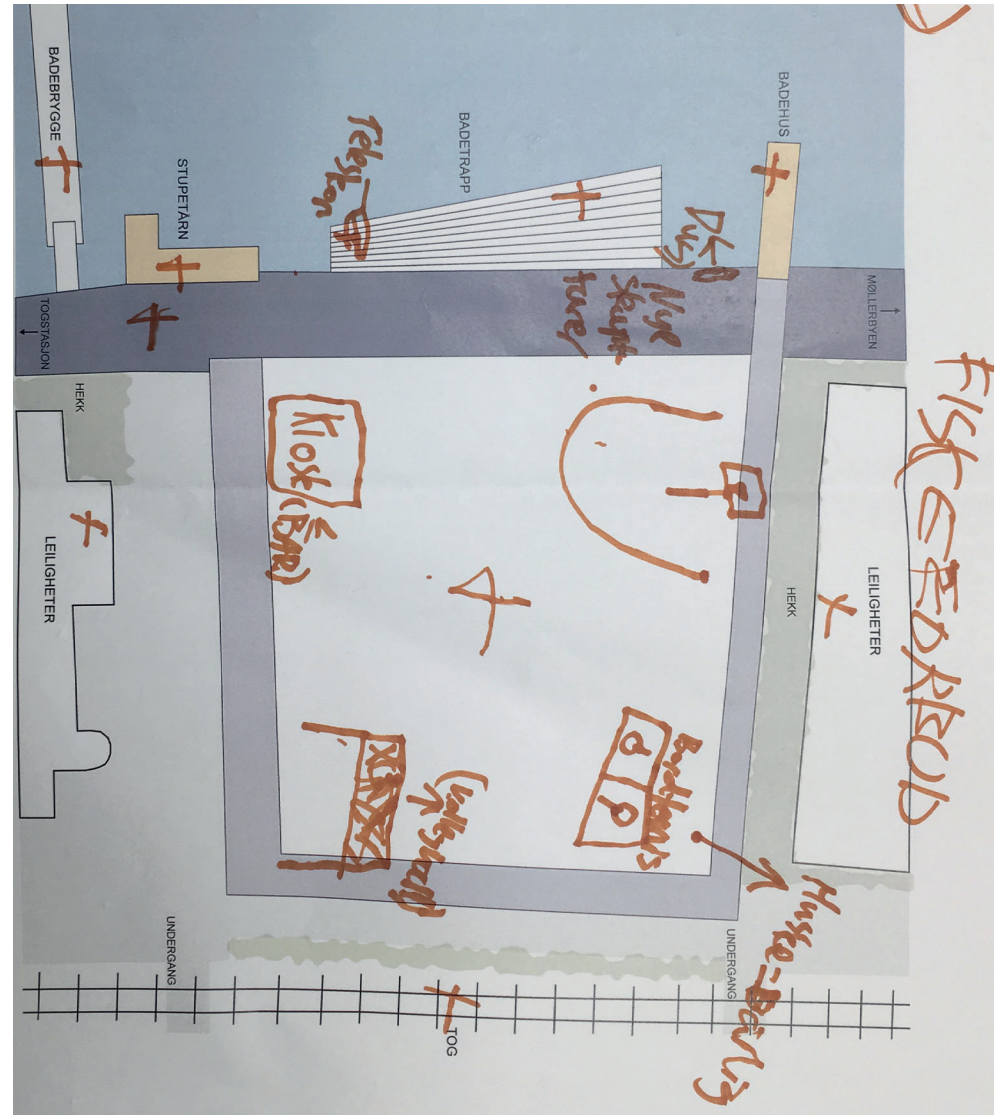
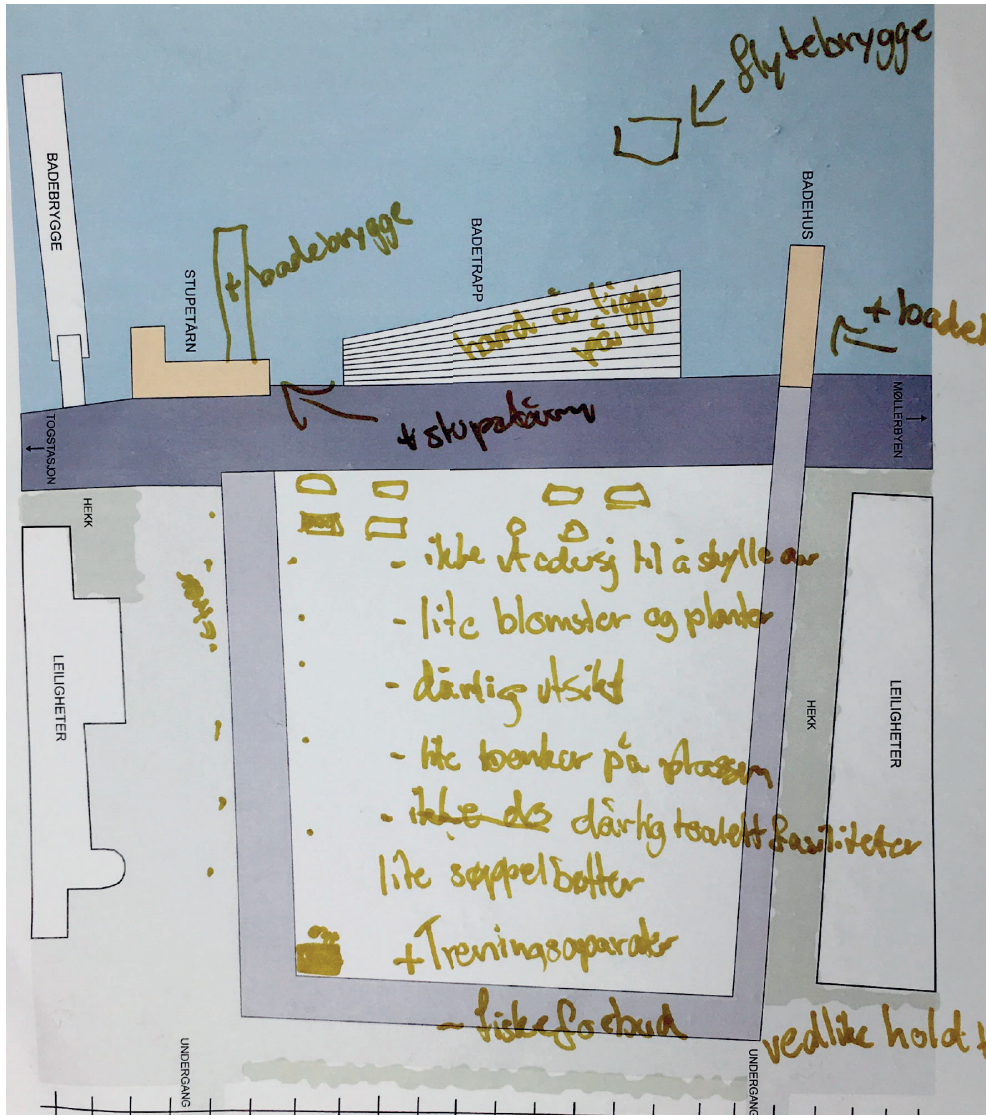
UNGDOMMENS BEFARING TIL FLEISCHERPARKEN

På befaringen skulle ungdommene peke ut **eksisterende kvaliteter** ved Fleischerparken, og gi en **vurdering** på hva de synes fungerer bra og hva som ikke er så bra på stedet. Fra klassens registreringer er det tydelig at elementene som vender seg mot **vannet** har fått gjennomgående **positiv** respons, som badehuset, badetrappen og stupetårnet.

Flere var positive til trengingsområdet, og ønsket flere apparater, men at det var for lite sitteplasser, og at benkene som var der burde oppgraderes. Noen vektla at det var endel **slitte flater** i belegget, plenen og lekeplassen som burde skiftes ut.

Få hadde hørt om Fleischerparken før der de ikke hadde noen tilknytning til stedet, men samtlige var **positive** til **etableringen** av **ny badepark**.

REGISTRERING: Eksempler på materiale fra ungdommens registrering av Fleischerparken.

DRØMMESCENARIO: FLEISCHERPARKEN

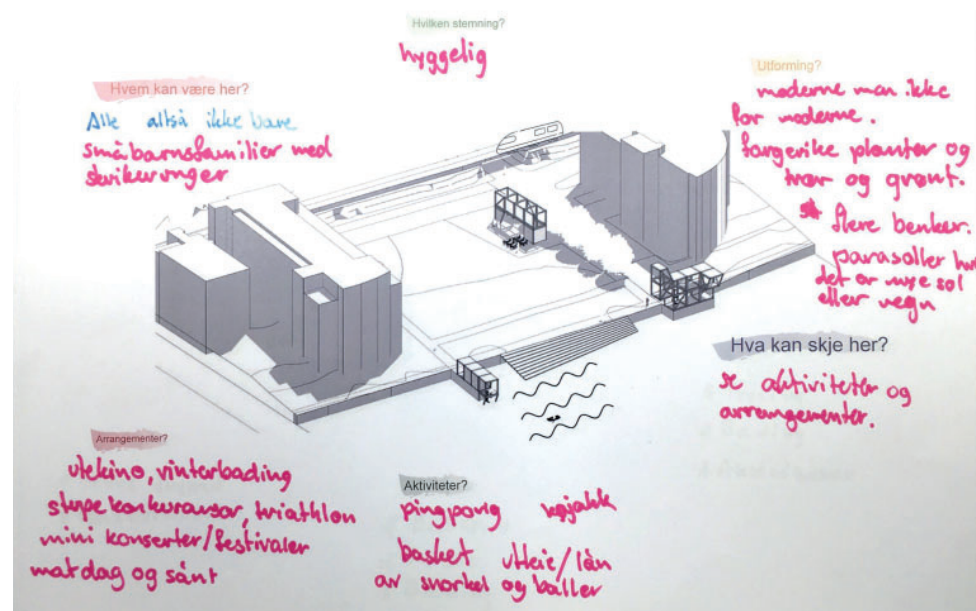
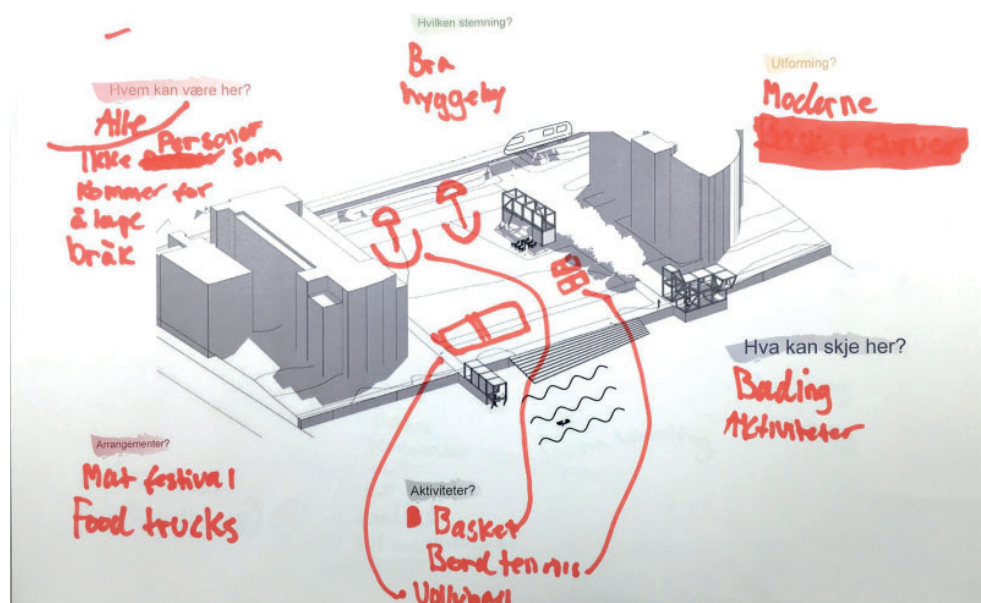
Drømmescenarioet for Fleischerparken var den siste øvelsen i medvirkningsworkshopen for alle klassene. Her fikk alle rom for å **gi innspill individuelt** etter at de har diskutert temabilder og fått en forståelse av ulike eksisterende steder i Moss gjennom kartøvelsen.

Gjennomgående knyttet ungdommene drømmescenarioet til de aktivitetene de ønsket skulle være i parken. Samtidig uttrykket flere at det er viktig med **fleksible flater** som kan tilpasses til ulike sesonger. Særlig var fokuset på **vedlikehold** og **praktiske fasiliteter** fremhevet som viktig for at

det skulle være et attraktivt sted.

De fleste var bevisste på at det bor flere **eldre** i området rundt, men poengterte at de har **valgt** å bo i sentrum og må tåle et visst nivå av **støy** i en **badepark**.

Balansegangen mellom det å ha en park for alle, og ha et eget sted ble diskutert, der et tiltak for å fremme ungdommens tilstedeværelse kan være gjennom egne arrangementer for og av ungdom. Dette kan føre til større **eierskap** og **tilknytning** til stedet som bidrar til **økt liv** ved Fleischer brygge.

DRØMMESCENARIO: Materiale fra øvelsen om ungdommens drømmescenario av Fleischerparken.

DRØMMESCENARIO: ET EKSEMPEL

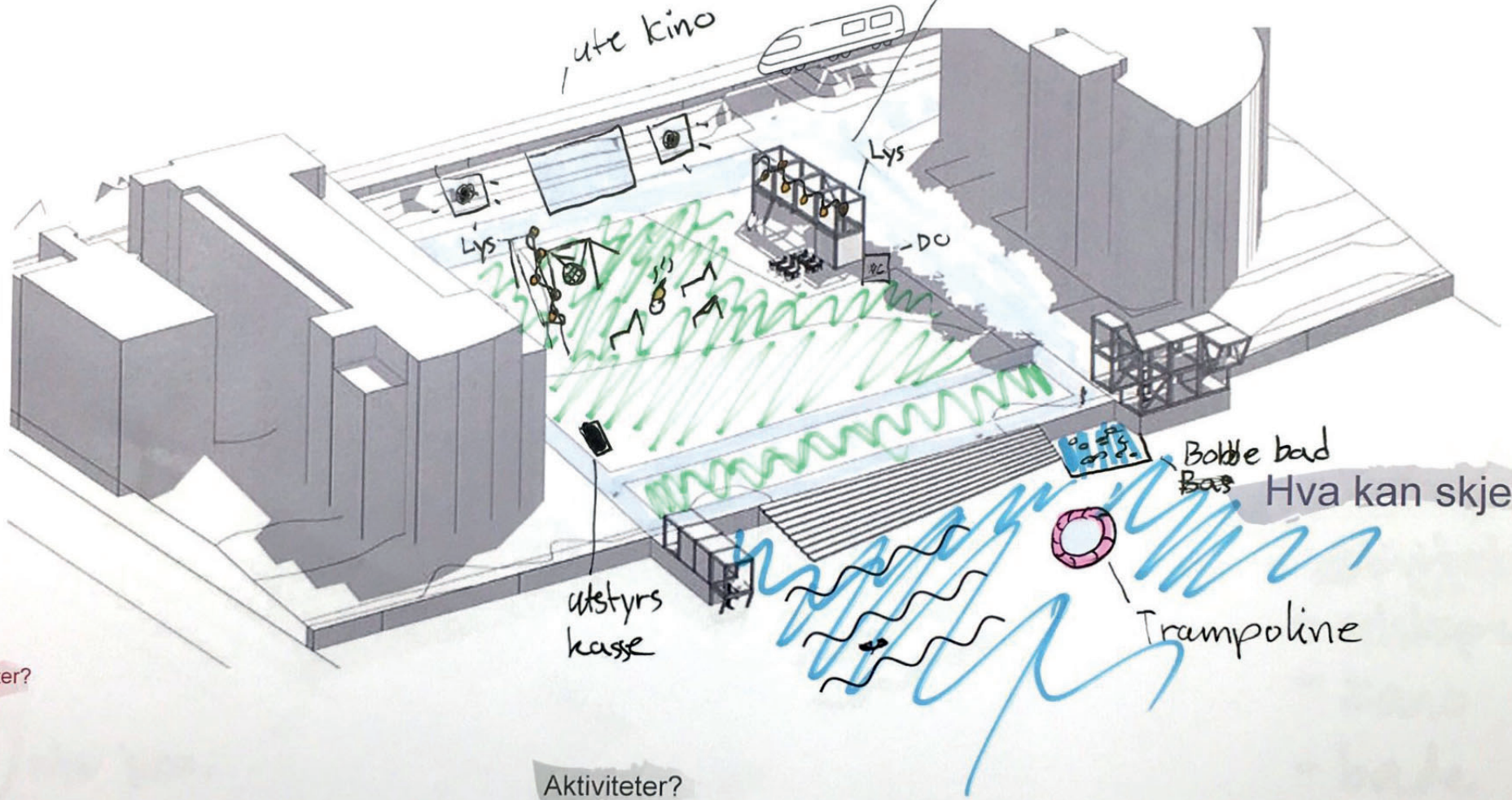
Hvem kan være her? Alle.

Hvilken stemning?

God stemning
koslig

Grønt nett

Utforming?
moderne

Arrangementer?

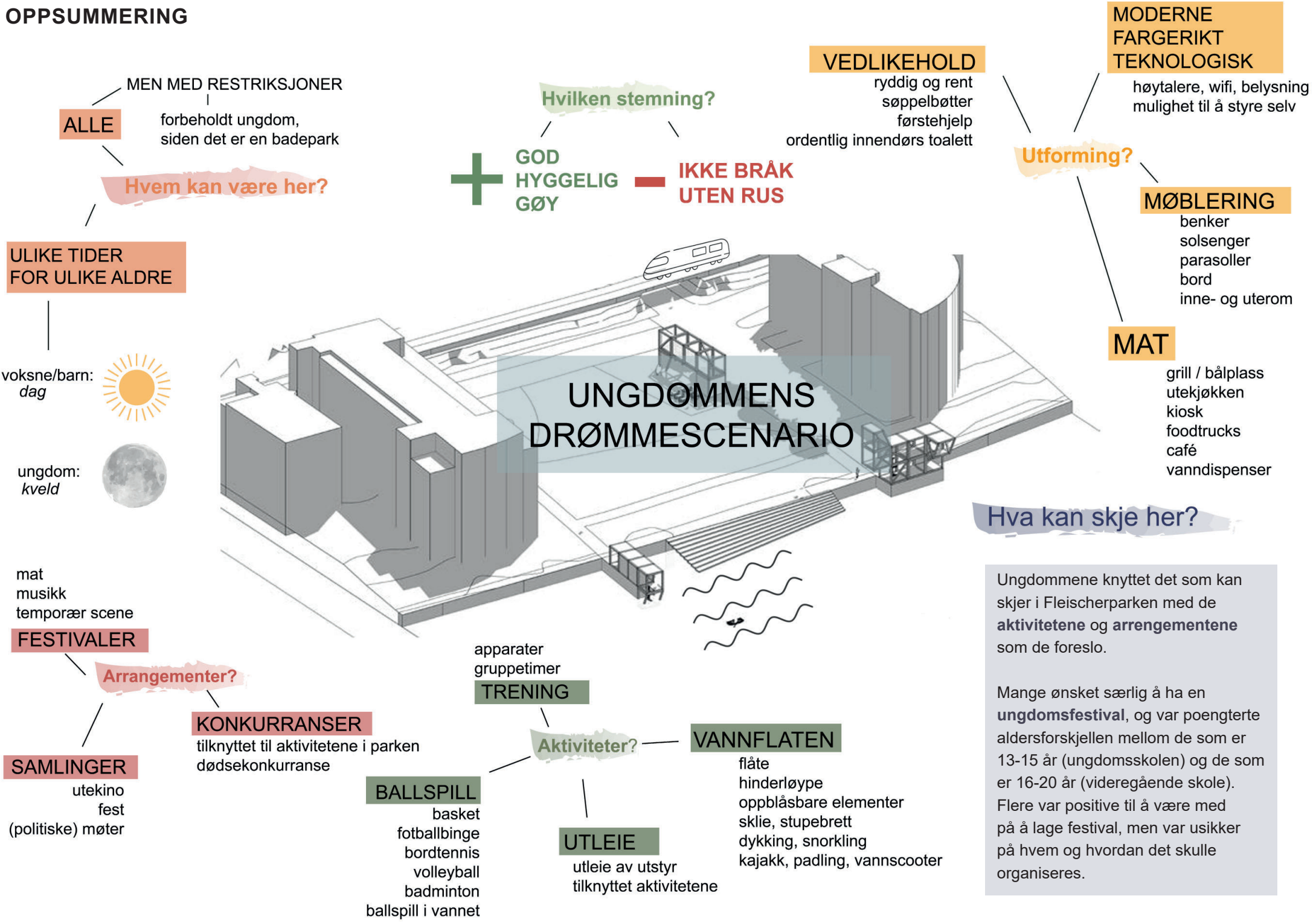
grill
~~bading~~
festivaler
ute kino

Aktiviteter?

bading
henge og chillt

Hva kan skje her?

OPPSUMMERING

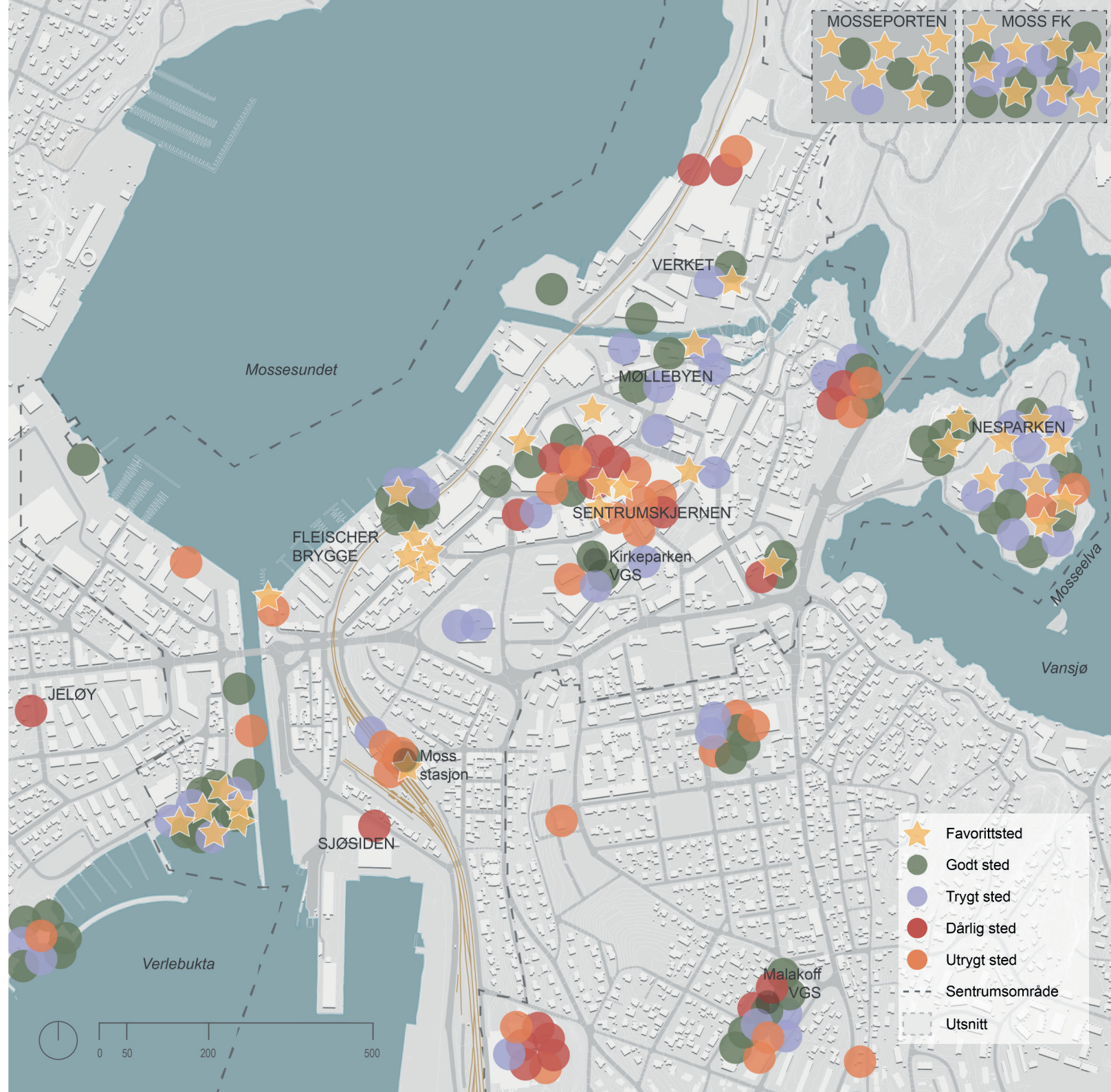

UNGDOMMENS VURDERING AV NÅVÆRENDE MOSS BY

I øvelsen hvor elevene kartla dagens Moss kommer det frem noen tydelige tendenser på hvor ungdommen liker å oppholde seg, og hvilke områder de opplever som trygge og utrygge.

Områder som tilbyr **bading**, **park** eller **aktivitet** skiller seg klart ut som **attraktive** steder, og det ser ut til at ungdommen har et tilbud som de bruker aktivt i **sommerhalvåret**. I tillegg liker de godt å oppholde seg på **kjøpesenter**, og da spesielt Mosseporten. **Rimeligere** mattilbud som McDonalds og kebabsjapper kommer frem som populære steder å henge.

Det at sentrumskjernen, som kommunen definerer som **byens hjerte**, skiller seg tydelig ut som et dårlig og **utrygt** sted for ungdom, viser et behov og potensiale for å etablere **nye møteplasser i sentrum**.

Samtidig ser man at tyngdepunktet av favorittstedene er **uteområder**, og kan derfor også stille spørsmål om hvor ungdommen oppholder seg på vinterhalvåret, og hvilket tilbud de har da.

I samtaler under idédugnaden var det flere grupper som påpekte hvordan et sted kunne være godt, men også oppleves som utrygt. Dette var ofte påvirket av **hvem** som brukte de ulike stedene og **når på døgnet** det var. På kveldstid når flere av butikkene og Amfi stengte, opplevde ungdommene sentrumskjernen som utrygg.

Flere trakk også frem **bylokerne** som en gruppe jevnaldrende som gjorde byen mer utrygg, hvor flere av elevene unngikk å bruke sentrumsområdet i frykt for å møte på, eller bli assosiert med denne gjengen. Her er målet å sørge for god integrering av alle, der dette er et signal for manglende sunne møteplasser for ungdom i bykjernen.

3 = Blir bedre
Grønn

0 = Byblokere
Gul
Hvit
Kjedelig
Alkiser
Kvarkere

1 = Mange folk fra andre steder
Hvit

2
Hvit = Byblokere

All av gate er bare generelt stygt

1
Rosa = Fint sted
Huggelig

0 = Huggelig
Rosa

~~Grønn~~

Strassebygging
trist
dette er et stort område
for levere

Mange
narkomaner

69 asay

Moss

Gjenn

Liker ikke
fabrikker

Shopping
sosialt
MC
enke senter

sosialt
idrettshold

sosialt
men utvagt

godt men
ikke alltid
truff

sosialt
idrettshold

LARKOLLEN
hyggelig
kosefig } på samme

RESULTAT OG ANALYSE: PREFERANSEØVELSE

I temaøvelsen opplevde vi det som om flere synes det var lett å mene noe om innholdet i de ulike bildene, der noen bilder ble gjenstand til større diskusjoner. I begrunnelsene for hvorfor de plasserte et bilde i liker- eller liker-ikke-bunken, tok noen utgangspunkt i seg selv og hva *en selv liker*, noen vurderte mer generelt hva ungdommen i Moss *trenger*, og andre poengterte at noen temabilder kanskje ville være mer aktuelle når de blir voksne.

Ut fra samtalene og diskusjonene rundt valgene de tok har vi utarbeidet en *kategorisering* (se figur s. 92) og oppsummering av aktuelle momenter under vært tema. Noen temabilder er både inne og ute, dette for å utforske hvilke sosiale møteplasser som appellerer for ungdommen, med et *vidt syn på byen*.

EKSEMPEL PÅ TOPP 3

Aktivitet og trening fikk gjennomgående positiv respons i gruppene, og ble plassert fremhevet som topp 3 temabilder de likte.

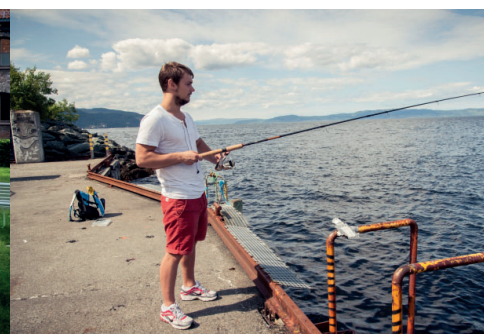
Foodtrucken fikk gjennomgående positiv respons, og flere uttrykte at kiosker og pop-up matboder var attraktivt.

Vannaktivitetene fikk positiv respons fra samtlige grupper, særlig denne flåten.

De fleste var positive til park, men i dette bildet kom det frem at flere synes det så ut som en fin plass for besteforeldrene sine å sitte.

Et eksempel på hvor noen liker å fiske, derfor likte de dette bildet, mens andre synes fisking er kjedelig så da gikk det i liker-ikke-bunken.

Dette bildet fra en restaurant, var de fleste gruppene negative til. De mente det ikke hadde noe i en urban setting for ungdom å gjøre.

TOPP
3
LIKER

TOPP
3
LIKER
IKKE

KATEGORISERING AV PREFERANSER

1
PARK

2
NATUR

3
KAFE OG
BIBLIOTEK

4
SPILL

5
HANDEL

6
MAT OG
MARKED

7
FESTIVAL
OG SCENE

8
BYROM

9
UTFORMING

10
AKTIVITET

11
VERKSTED
OG KURS

12
VANNAKTIVITET

1.

PARK

Generelt gode assosiasjoner til parkliv, med noen avgjørende faktorer:

1. Rom for fleksibelt bruk
2. Positive assosiasjoner til trær, planter og farger
3. Plass for flere aktiviteter med ulik aktivitetsgrad og deltakelse
4. Sterk stedsidentitet med et tydelig formspråk
5. Park med mulighet for å trekke seg tilbake
6. Gratisprinsipp for sitteplasser
7. Vedlikehold i parkene er viktig
8. Tilbud om ordentlige, rene toaletter

2.

NATUR

- Generelt positive assosiasjoner til natur
- Naturområder i tilknytning til sjø og fjord ble fremhevet. Larkollen, Nesparken og hytta var eksempler på hvor de likte å være i mer naturpregede omgivelser
- Beskrivelse av naturopplevelsene indikerte til mulighet for flerbruk
 1. Avslapning / Rekreasjon
 2. Trening / Helse
 3. Fellesskap / Sosialisering

3.

KAFÉ OG BIBLIOTEK

- Ungdommen trenger et sted å være
- Bør være billige varer og lov til å ta med medbrakt. Dyre kafeer er uaktuelt for flere.
- Få hadde sterk tilknytning til biblioteket som et møtested, og mente det var kjedelig. Her er potensiale til å omdefinere konseptet bibliotek til å romme mer enn å lese bøker
- God unnskyldning for å møtes, men også å sette seg ned alene
 - lavere terskel for å komme i kontakt med andre

4.

SPILL OG KONKURRANSER

- En katalysator for å bli kjent:
 1. En konkurranse med et felles mål
 2. Man kan delta bare ved å henge der for å se på de som spiller
 3. Kan være uformelt, og være lavere terskel for å delta
 4. Ulik grad av ferdigheter
 5. Blandede assosiasjoner til brettspill, der eksempelvis bordtennis ble vektlagt mer som interessant for
 6. Døds konkurranse, et populært fenomen for særlig guttene der dødsing er en egen stupestil i mageplaskformasjon

HANDEL

- Flere mener det er dårlig utvalg av *kule* klesbutikker på Amfi-senteret i sentrum
- Mosseporten er mest attraktivt på grunn av at de har McDonalds
- Kjøpesenteret er attraktivt da det er innendørs og man kan bare henge der uten å nødvendigvis kjøpe noe
- "People-watching", og et sted hvor man kan treffe og se andre. Alle har *rett* til å være der
- Noen er positive til gjenbruk og brukmarked, mens andre helst vil kjøpe nytt

MAT OG MARKED

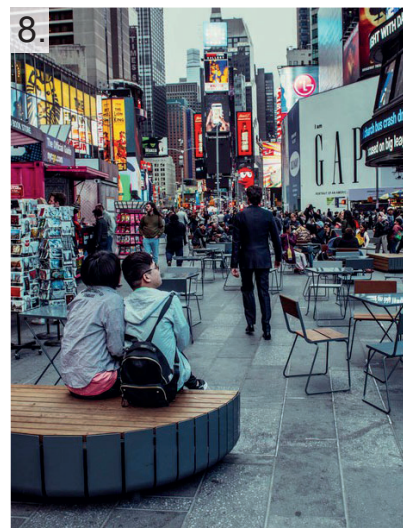
Generelt positive assosiasjoner til mat og marked:

- Mat er universielt, og noe alle har et forhold til
- Ingen ferdigheter eller begrensninger for å kunne delta
- Et felles møtepunkt på tvers av kultur og alder
- Positive til foodtrucks, der man får tilgang til et større utvalg av mattilbud
- Opptatt av å ha kiosk, hvor det er rimelige alternativer for snacks, brus og is

FESTIVAL OG SCENE

- Et gjennomgående ønske om flere kulturarrangement som retter seg mot ungdom
- Stort ønske om å ha og delta på ungdomsfestival
- Positive til å kunne delta med arrangementen, men flere uttrykte usikkerhet rundt hvordan det kan organiseres
- Økonomisk lavterskel er avgjørende for deltakelse
- Noen argumenterte for rusfritt arrangement, mens andre talte for å ha 18-årsbånd for å rekruttere 3.klasse-elevne på skolen

BYROM

- Behov for flere møtesteder for ungdom, særlig der man bare kan henge
- Flere sitteplasser og muligheter for opphold. Flere nivå i byrommet, og god lesbarhet
- Lavterskel og mulighet for skjerming
- Flere ulike aktiviteter på samme sted
- Et fristed uten voksne
 - Større frihet og mindre kontroll
 - Samtidig stort fokus på behov for trygghet, uten rus og vold
- Ønske om aktiv fargebruk i byen
- Opptatt av vedlikehold og estetiske kvaliteter

9.

UTFORMING

- Opptatte av tilstand på elementer
- Fokus på lesbarhet (belysning, sikkerhet, struktur, praktiske tilbud)
- Uttrykte ulike temabilder som “for kjedelig” “for kult”, “for gammeldags”, “for stramt”. Flere ville ha det “kult og moderne”, men beskrivelsen av hva det betyr var uklar
- Fokus på ulike mennesker som kan bidra til trygghet og utrygghet
- Ønsker oversikt, mulighet for “eyes on the street”
- Etterlyste mer farger i byen, “vi ønsker ikke hvite vegger” (Jente, 16 år, Moss)

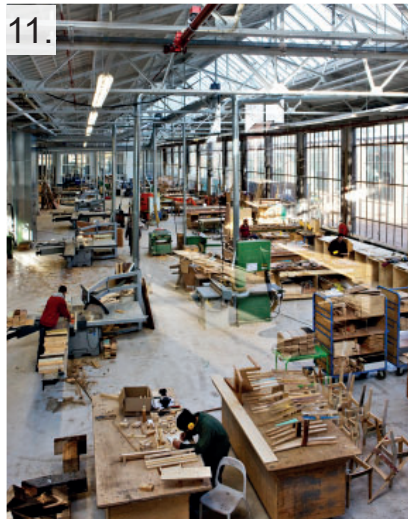
10.

AKTIVITET

- Ønske om flere funksjoner og aktiviteter samlet på ett sted
 - Kan være deltakende på en passiv måte
- Gjennomgående ønske om utetrening, ballbaner og strandaktivitet
 - Fleksibelt hvor mange som er med
 - Variasjon treffer flere, og gir lavere terskel for å bli med og at noen eier den ene banen
- Opptatt av skillet mellom barn, ungdomsskoleelever og dem selv, videregåendeelever

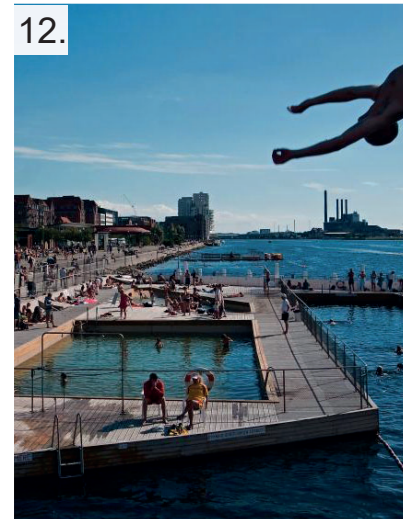
11.

VERKSTED OG KURS

- Ønskelig med et skapende sted der man kan utfolde seg, men bør bestå av flere ulike funksjoner og tilbud slik at ingen “eier” stedet
- Kan lære kule ting som man har lyst til, men ikke er tvunget til (som på skolen).
- Ønske om å tilegne seg ny kunnskap, men over en kortere tidsperiode.
- Ikke så altfor forpliktende (begrenset varighet)
- Godt grunnlag for sosialisering og bli kjent på tvers av grupper
- Lav kostnad er avgjørende

12.

VANNAKTIVITETER

- “Jeg elsker å bade” (Gutt, 16 år, Moss)
 - Tydelig en aktivitet som treffer mange
- Stort fokus på behovet for praktiske fasiliteter som toalett, garderobe, dusj, skap o.l til eksisterende strender
- Sterkt ønske om flytende lekeapparater som trampoliner og hinderløyper
- *Bading* er en aktivitet med ulik intensitetgrad, og man har større frihet til hvor aktive man ønsker å være
- Vannsport hadde ungdommen gjennomgående positive assosiasjoner til

OPPSUMMERENDE FUNN FOR ANALYSE AV UNGDOMMENS INNSPILL

- 1 HVEM OG TID PÅ DØGNET**

Vurderingen av om stedene oppleves som trygge eller utrygge var hovedsaklig avhengig av *tid* på døgnet og *hvem* som var tilstede der.
- 2 GJENGMILJØ I SENTRUM**

En omdømmeutfordring da noen ungdomsgjenger har mer hevd på sentrum, som gjør at andre ungdom unngår å være der. Et mål å integrere alle, da det er et signal om behov for flere møteplasser for ungdom.
- 3 KIOSK: EN GRUNN TIL Å HENGE**

Ønsket om kiosk og fremhevingen av McDonalds og Deli De Luca er steder hvor man kan ha en grunn for å bare henge, med lav kostnad. Mat kan være en inngangsbillett til å være sosial på en lavterskel måte, der ingen *eier* stedet.
- 4 FÅ STEDER FOR UNGDOM**

Det er få sosiale møteplasser for ungdom i bykjernen, og de mangler egne arrangement for ungdom. Noen gjenger har mer hevd på Ungdomsklubben Jonas (i gågata) enn andre.
- 5 SENTRUM OPPLEVES UTRYGT**

Flere uttrykte at de opplevde sentrum som utrygt, særlig rundt Amfi. Mest på kveldstid, men også på dagtid. En del er tilknyttet rus, vold og personer de opplever som truende.
- 6 STEDSIDENTITET: "GØY Å BADE"**

Moss har tilgang på fjord og sjø, der det er flere strender. Gjennomgående var de fleste positive til bading og vannaktiviteter, der lek er sentralt.
- 7 AKTIVITET ER ATTRAKTIVT**

Gjennomgående i alle øvelsene kom det tydelig frem at ulike typer for aktiviteter er et godt trekkplaster for ungdom i forbindelse med sosiale møteplasser.
- 8 OPPTATT AV VEDLIKEHOLD**

Gjennomgående uttrykte flere misnøye over vedlikehold på flere eksisterende steder, og særlig tilgang på toalett og garderober. Det at det ser *ordentlig* ut har innvirkning på om de anser stedet som et godt sted å være.
- 9 ØNSKER IKKE HVITE VEGGER**

Flere påpekte at de ønsket mer fargebruk i byen, flere planter, trær og spennende urbane områder.
- 10 HJEMME: DIGITAL SOSIALISERING**

Flere uttrykte at de var mest hjemme i hverdagene etter skoletid, og mer ute med venner i helgene. Hjemme er flere sosiale digitalt på mobilen.
- 11 ET STED Å UTFOLDE SEG**

Tydelige signaler på at flere ønsket seg steder hvor ungdommen kan herje uten å bli hysjet på.
- 12 INFORMASJONSFLYT**

Flere av byens eksisterende tilbud for ungdom ble ikke markert ut eller fremhevet da mange av stedene var ukjente for de, noe som kan tyde på mangel på informasjonsflyt.

PRINSIPPER FOR OG AV UNGDOM

EN VIDEREUTVIKLING

I sammenligning med prinsippene utarbeidet i prosjektet *Empowering the youth* (fra masterkurset LAA341, NMBU), har kommet flere signaler som fører til at noen prinsipper bør omformuleres, og noen bør legges til.

Prinsippene fra forprosjektet i Askim var:

1. Flerbruk
2. Gratisprinsipp
3. Lavterskel
4. Tydelig uttrykk
5. For og av ungdom

De videreutviklede prinsippene basert på både medvirkningen i Askim og Moss er:

1. **Flerbruk**
2. **Lavterskel**
3. **Aktivitet**
4. **Tydelig design**
5. **Trygghet**
6. **Strategi**

Flerbruk har vi valgt å videreføre da det er gjeldende også hos ungdommen i Moss. Det å kunne ha fleksible rom til ulikt bruk, og en tanke om å samle flere funksjoner til samme målpunkt vil øke attraktiviteten.

Lavterskel har vi valgt å videreføre, og inkludere gratisprinsippet innunder dette prinsippet. Lavterskel rommer både å ha aktiviteter som treffer bredt, hvor det er lav terskel å delta både sosialt og økonomisk.

Aktivitet er et prinsipp som kom enda tydeligere frem i møte med ungdommen i Moss. Betydningen av aktivitet var også tilstede i Askim, der tilbud av aktivitet er avgjørende for om de velger å være der. I prinsippet om aktivitet rommer det både betydningen av *fysisk aktivitet* og *opplevelser*.

Tydelig design har vi omdefinert i å romme både å ha et byrom som har

et tydelig uttrykk som ungdommen kjenner igjen, og vektlegge betydningen av lesbarhet i og på veien til møtestedet.

Trygghet har vi valgt å fremheve som veldig viktig da det rommer både opplevelsen av trygghet på stedet, men også på veien til møtestedet. Det fysiske miljøet i form av lesbarhet, siktlinjer, oversikt og vedlikehold er faktorer som bidrar til trygghet. I tillegg er tilstedeværelsen av mennesker (hvem og hvor mange), og tid på døgnet avgjørende for ungdommenes opplevde trygghet i byen.

Strategi er et prinsipp som fremhever behovet for å etablere en bylivsstrategi for ungdom. Dette for å synliggjøre tilbudene på møteplassene, koble sammen aktører som jobber med ungdom, og dermed sikre informasjonsflyt og innhold på stedene. Nettverket har ansvar for

organisering og kontakt med ungdom som arrangerer, er bidragsytere eller brukere av møteplassene.

Det siste punktet *for og av ungdom*, har vi valgt å fremheve som et overordnet mål som kommer til uttrykk på ulike måter innunder implementeringen av flerbruk, lavterskel, aktivitet, tydelig design, trygghet og strategi.

FOR OG AV UNGDOM:

DE TRE U-ENE

Basert på idédugnaden og utforskingen av ungdommens byplan har vi utarbeidet et overordnet mål med tilhørende verdier, *de tre u-ene*.

I utarbeidelsen av en byplan for ungdom, er det overordnede målet å skape sosiale møteplasser der ungdom kan **utforske**, **utfolde** og **uttrykke** seg.

De sosiale møteplassene skal være steder hvor ungdom føler tilhørighet og eierskap. Dette gjøres ved å gi ungdommen rom til å selv definere innhold og aktiviteter på stedene. Delt ansvar og deltakelse vil bidra til fellesskap og mestringsfølelse.

UTFORSKE

Ha rom for å oppdage nye kvaliteter ved seg selv, medmennesker og byen

Utforske og delta i et mangfoldig fellesskap

UTFOLDE

Ha rom til å kunne utfolde seg som menneske

Utvikle sine iboende ressurser sammen med andre ungdommer

UTTRYKKE

Være en del av samtalen om byen

Bli hørt, diskutere og debattere

Trene opp toleranse og aksept for ulike mennesker byens fellesskap

SEKS PRINSIPP: UTVIKLING AV SOSIALE MØTEPLASSER FOR OG AV UNGDOM

1. FLERBRUK

De sosiale møteplassene skal romme flere funksjoner for å treffe og samle en mangfoldig ungdomsgruppe. Stedene skal være fleksible og kunne brukes til ulike formål og arrangementer. Aktiviteter og tilbud bygges på deling, meråpen drift og tillit.

2. LAVTERSKEKEL

De sosiale møteplassene skal være inkluderende og ha et bredt tilbud hvor det ikke kreves høyt ferdighets- eller kostnadsnivå for å kunne delta. Stedene skal være enkle å oppsøke, enten alene eller sammen med venner.

3. AKTIVITET

De sosiale møteplassene skal tilby varierte aktiviteter og soner rettet mot ungdom. De bør legges til rette for et spekter av varierte opplevelser som sørger for aktivitet gjennom døgnet og året.

4. TYDELIG DESIGN

De sosiale møteplassene kobles sammen ved bruk av farger og elementer som er gjenkjennelige. Tydelig design kan øke lesbarheten og lette tilgangen til møteplassene, som styrker ungdommens uttrykk i bybildet.

5. TRYGGHET

De sosiale møteplassene skal oppleves som trygge med fokus på lesbarhet og tilgjengelighet, samt ha faste rammer rundt arrangementer og tilbud som tilbyr forutsigbarhet og tilhørighet.

6. STRATEGI

De sosiale møteplassene må ha en bylivsstrategi for å nå ut til ungdommen, som enten er bidragsytere eller brukere av stedet. Bylivsstrategien for ungdom sørger for organisering, innhold og informasjonsflyt av stedets kvaliteter.

FØR PLANLEGGING

KONTAKT MED KOMMUNEN

REKRUTTERING:
ETABLERE KONTAKT MED
LÆRERE

PLANLEGGING AV
PROGRAM

TILBAKEMELDING OG
REVIDERING AV PROGRAM

LAGE OG DESIGNE
MATERIALET TIL
WORKSHOP

UNDER GJENNOMFØRING

DAGSPANER FOR
WORKSHOP

WORKSHOP 1:
18.09.2020
1.KLASSE
HELSE OG OMSORG

WORKSHOP 2:
22.09.2020
1.KLASSE
STUDIESPESIALISERENDE

WORKSHOP 3:
24.09.2020
1.KLASSE
STUDIESPESIALISERENDE

ETTER RESULTAT OG ANALYSE

SPESIFIKKE INNSPILL:
REGISTRERING OG
DRØMMESCENARIO AV
FLEISCHER BADEPARK

KVALITATIV KARTANALYSE:
STEDER I MOSS

GENERELLE INNSPILL:
DISKUSJON RUNDT
TEMABILDER

OPPSUMMERENDE FUNN

BEARBEIDING AV PRINSIPP

NYE PRINSIPP

FEEDBACK VIKTIG DEL AV ETTERARBEIDET

Våren 2021 skal vi presentere
masteroppgaven for
ungdommene som var en del
av medvirkningsprosessen.

3.4 AKTUELLE MØTEPLASSER FOR UNGDOM I MOSS

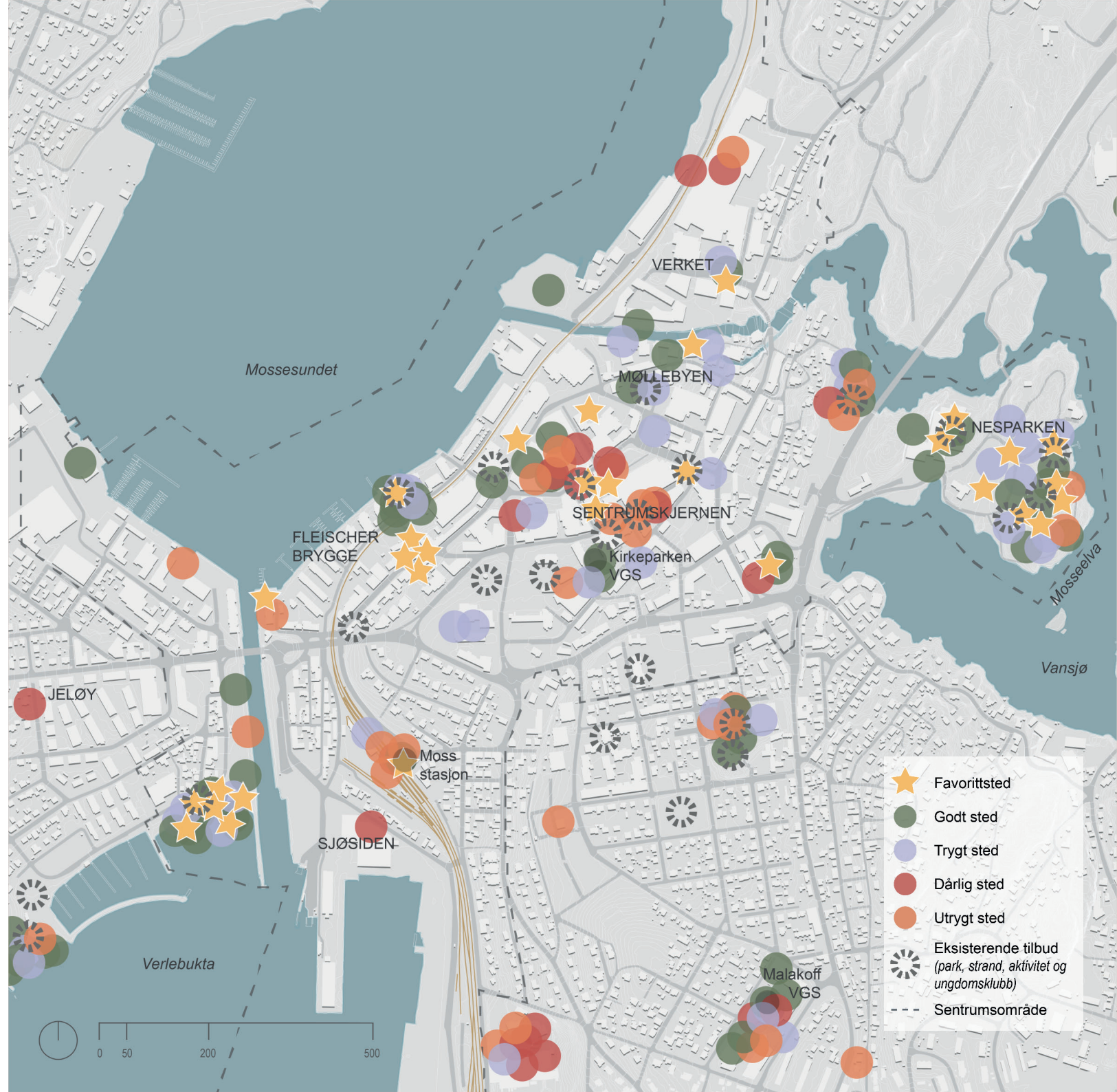
SYNTESEKART: BYENS MØTESTEDER FOR UNGDOM

FUNN

I sammenligningen av eksisterende møteplasser med ungdom som målgruppe og ungdommenes vurdering av tilbud i Moss by så er det en nevneverdig forskjell.

Den fysiske registreringen av dagens tilbud gir et bilde av at det er et bredt tilbud med blant annet ungdomsklubber som har arrangement rettet spesifikt mot ungdom. I møte med ungdommen på Malakoff VGS blir flere av disse stedene (se s. 104 - 110) ikke nevnt, verken som gode eller dårlige steder. Videre i samtale med ungdommene kommer det frem at flere ikke har kjennskap til verken stedene eller tilbudene som det reklameres for i sosiale medier, eller platformene som brukes, som eksempelvis instagram-kontoen *Ung i Moss*.

Det er grunn til å stille spørsmål til dette, og videre drøfte hvordan man skal nå ut til ungdom for at de skal ta i bruk byens tilbud og møtesteder.

EKSISTERENDE MØTEPLASSER OG STEDER MED POTENSIALE FOR UNGDOM

22 STEDER FOR UNGDOM I MOSS

Med utgangspunkt i befaringer, registreringer, medvirkning og analyser fremheves eksisterende og potensielle målpunkter for ungdom i Moss.

I denne fremstillingen er både uteområder, kulturelle steder innendørs og potensielle nye målpunkt for å styrke tilbudet inkludert, samtidig som det viser sammenhengen i de naturlige bevegelsene i byen. En presentasjon av de 22 stedene for ungdom i Moss blir presentert på de neste sidene.

EKSISTERENDE TILBUD

Utvalget av de eksisterende tilbudene i Moss er basert på ungdommens fortellinger om byen, samt egne befaringer, registreringer og analyser. Herunder er både ute- og inneområder inkludert.

Med tanke på målpunktene som er innendørs er tilgangen begrenset etter åpningstider og eventuelle arrangement, noe som skiller seg fra offentlige uteområder.

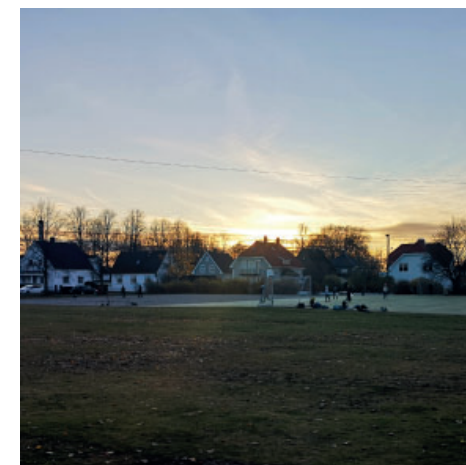
1. SJØBADET

Sjøbadet er den mest sentrumsnære badestranden i Moss, og har sandstrand, flåte, stupemuligheter og toalett. Stranden ligger plassert på Jeløysiden like ved Moss havn og kanalens utløp (Moss byleksikon 2020a).

2. KIRKEPARKEN

Kirkeparken var opprinnelig Moss' første kirkegård, men ble omgjort til park og tilført en musikkpaviljong ved byjubileet i 1920. Vinteren 2017 ble det etablert en kunstisbane i parken. Det er mulig å låne skøyter fra Kirkens Bymisjon / Skattekammeret i nabobygget (Moss byleksikon 2018).

3. SANDLØKKA

Sandløkka var Moss' første idrettsplass i 1911, og er brukt til ballspill, skøytebane og avslutningsted for 17. maitoget. Området brukes av Bytårnet skole til gymtimer på dagtid, og til uorganisert aktivitet på ettermiddager og i helger (Moss byleksikon 2020b)

4. MOSS SKATEPARK

Moss Skatepark ble etablert i 2012 og ligger ved Myra, like ved innfartsveien til Moss. Skateparken inneholder en bowl, en streetdel og forskjellige type railer (Moss byleksikon 2020c).

5. NESPARKEN

Nesparken er Moss' bypark, og ble åpnet i 1954. Parken er byens store grønne lunge, med turstier, amfi, badeplasser, kanoutleie og strandfotball. Mossehallen er plassert ved inngangen til parken, og inneholder svømmehall og idrettshall (Moss byleksikon 2020d).

FUNN: UTVIKLING AV NYE STEDER

Som et resultat av ungdommens ønsker og egne funn på befaring fremhever vi flere nye steder som kan styrke dagens nettverk av potensielle møtesteder. Stedene kan tilby ny aktivitet og er plassert for å sørge for at det er en møteplass for ungdom i hvert sentrumsområde.

6. RABBEN

Rabben er et område plassert ved enden av Mosselva mot Mossesundet, like ved den nylig etablerte bydelen Verket. Området har tidligere vært forbeholdt industri, men er nå under planlegging for å bli en folkepark med en rekke tilbud av aktiviteter (Moss kommune 2020f)

7. INDUSTRIOMRÅDE

Industriområdet på Jeløysiden av kanalen og rommer i dag bobilhavnen i Moss. Området har en fin plassering ved havnefronten og blir mye brukt av lokale fiskere.

8. FLEISCHERPARKEN

Fleischerparken er et parkanlegg med beliggenhet langs havnepromenaden mot Mossesundet. Parken er i dag under rehabilitering og denne høsten ble det etablert nytt stupetårn, badehus og treningsområde (Moss kommune 2020).

9. NEDRE TORG

Nedre torg strekker seg over to parkeringsplasser sentralt plassert i sentrum, på baksiden av Amfi Moss og gågaten. Stedet ligger i kjernen av området ungdommen trakk frem som utrygt.

10. FABRIKKEN

Moss bryggeris gamle verkstedbygg er en del av Henrich Gerners gate 10, og ligger tett plassert ved Mosseelva og nyetablerte bo- og grøntområder ved Verket. Området ble kjøpt opp og skal etter planen tilføres nytt innhold (Moss byleksikon 2019)

INNENDØRS MØTEPLASSER

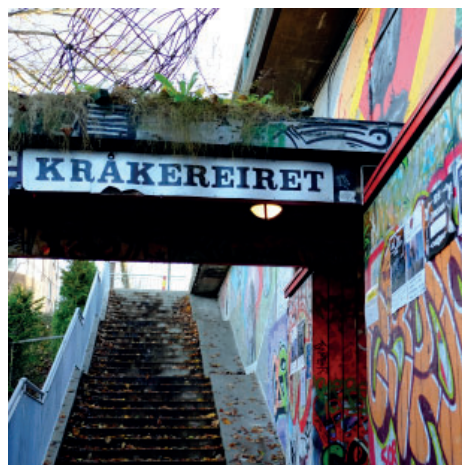

11. PEPPE'S PIZZA

Peppes Pizza holder til i tollbodens gamle lokaler, plassert like ved kanalen og havnepromenaden. Restauranten har stor uteservering og båtbrytte som er mye brukt i sommerhalvåret (Moss byleksikon 2020e).

MANDAG - SØNDAG
14 - 20

12. KRÅKEREIRET

Kråkereiaret er en ungdomsklubb og Moss eldste rockeklubb. Klubben tilbyr i dag noen arrangementer i måneden, som konserter, klubbkvelder og dansekurs. Lokalet brukes også til bandøving, filmvisning og brettspillklubb. Klubben drives av frivillige, men kommunen står for gratis lokaler (Moss byleksikon 2020f).

VED ARRANGEMENT

13. CAMPINO

Campino Kebab House åpnet i 1996 og er en populær pizza- og kebabsjappe plassert sentralt i Storgata i Moss.

MANDAG - SØNDAG
14 - 22

14. SKATTKAMMERET

Skattkammeret i Moss drives av Kirkens Bymisjon og tilbyr utlån av utstyr for sommer- og vinteraktiviteter. Målet til Skattkammeret er at alle barn og unge skal ha mulighet til en aktiv hverdag uten en prislapp som ekskluderer fra deltakelse (Kirkens bymisjon, 2020).

MANDAG 14 - 18
ONSDAG 14 - 18
LØRDAG 12 - 15

15. MOSS KULTURHUS

Moss kulturhus består av Parkteatret og Samfunnshuset, hvor begge ligger tett på Kirkeparken i Moss. Kulturhuset har som mål å være byens fremste kulturleverandør, og et samlingspunkt for de store begivenhetene (Moss kulturhus, 2020).

VED ARRANGEMENT

16. SKARMYRA ALLAKTIVITETSHUS

Skarmyra Allaktivitetshus er en kulturcafe med flere aktivitetstilbud på dag- og kveldstid. Det tilbys øvingsrom for band, kino og en ungdomsklubb hvor det regelmessig tilbys ulike arrangement.

VED ARRANGEMENT

17. DELI

Deli de Luca er en døgnåpen kiosk plassert tett på Moss sentrum og Nedparken.

MANDAG - SØNDAG
DØGNÅPEN

18. JONAS UNGDOMSKLUBB

Jonas ungdomsklubb er en rusfri ungdomsklubb som ligger i gågata i Moss sentrum. Visjonen til klubben er å skape et sted hvor ungdom kan møtes, ha felleskap og få hjelp til lekser. Det arrangeres også forskjellige kveldsarrangement (Jonas, 2020).

MANDAG - SØNDAG
14 - 22 (23)

19. AMFI MOSS

Amfi Moss er et kjøpesenter sentralt plassert i Moss. Senteret rommer 53 butikker, og deler av kjøpesenteret henvender seg ut mot gågaten i sentrum.

MANDAG - LØRDAG
09 - 20 (18)

20. KINO

Kinoen i Moss drives av Odeon Kino AS og ligger plassert i Møllebyen. Kinoen har fem forskjellige filmsaler, hvor salene også kan brukes til undervisning, konferanser og presentasjoner på dagtid (Moss byleksikon 2020f)

MANDAG - FREDAG 16:30 - 21:30
LØRDAG - SØNDAG 12:30 - 21:30

21. BIBLIOTEK

Biblioteket ligger plassert i Møllebyen, og tilbyr et stort utvalg av bøker, film, musikk, samt tilgang på lesesaler, datamaskiner og utskrift. I tillegg er det tilbud om flere arrangementer, som foredrag av forfattere, bokcafe og advokathjelp (Moss byleksikon 2020g).

TIRSDAG, ONSDAG OG FREDAG 10 - 15
MANDAG OG TORSDAG 10 - 19
LØRDAG 11 - 15

22. VERKET SCENE

Verket Scene åpnet i 2016 og ligger i det tidligere sentralvekstedet til Cellulosen i Moss. Her finner man arrangementer som ølfestival, konferanser, teater og konserter (Moss byleksikon 2020h)

VED ARRANGEMENT

SWOT: SOSIALT BÆREKRAFTIGE LOKALSAMFUNN FOR UNGDOM I MOSS

STRENGTHS / STYRKER

Moss har tre ulike videregående skoler, som gir en bred og mangfoldig gruppe som brukere av byens sosiale møteplasser.

Tilknytningen til fjorden, Mosseelva og Vansjø har stort potensiale og kan tilby gode kvaliteter og rekreasjonsområder til byen.

Moss har en rik historie med bygningsmiljø som gir særpreg og identitet til byen.

Med transformeringen av jernbanelinjen gjennom sentrum til en trasé for gang- og sykkel, kan byen kobles bedre til fjorden.

WEAKNESSES / SVAKHETER

Få av ungdommene opplever at de har et sted å være i sentrum i dag.

Lite byliv i sentrum som gjør at folketomme områder oppleves som mer utrygge.

Historier om utrygge opplevelser som følge av rus og vold i bybildet, er en omdømmeutfordring og kan hindre ungdom i å ferdes i sentrum.

Manglende sammenhengende grønnstruktur i bykjernen.

OPPORTUNITIES / MULIGHETER

Flerfunksjonaliteten og de tilbudene som eksisterer i byen er et godt utgangspunkt for byliv, men hvorfor opplever ikke ungdommen det?

Store parkeringsareal i sentrumskjernen kan transformeres til gode områder for mennesker og bynatur.

Flere tidligere industribygg er fraflyttet og kan fylles med nytt innhold. Her er det potensial for å skape gode møteplasser for ungdom, hvor de kan være deltakende fra start.

Ved den planlagte utvidelsen av sentrumsområdet kan det sørges for at det finnes møteplasser for ungdom i hvert område. Dette kan sikre nærhet til møteplasser for ungdom som bor i, og utenfor sentrum.

THREATS / TRUSLER

Ryktet om ulike gjenger i sentrumskjernen bidrar til at flere ungdommen avstår fra å henge i sentrum.

Økende ensomhet blant ungdom kan gi et signal om behov for økt fokus på sosial tilhørighet.

At bilen dominerer bybildet er arealkrevende, og det kan oppleves som mindre attraktivt å ferdes til fots eller med sykkel.

4.
**MULIGHETSSTUDIE:
UNGDOMMENS BYPLAN I MOSS**

MÅL 3

Utarbeide en byplan for ungdom med utgangspunkt i funnene, og vise mulighetsplaner for utforming av tre byrom.

UNGDOMSPULSEN

I møte med ungdommen ved Malakoff Videregående skole fikk vi innblikk ungdomspulsen i Moss.

Basert på funnene i fysiske analyser og medvirkningsprosessen i Moss, viser vi i følgende kapittel en mulighetsstudie av **Ungdommens byplan for Moss sentrum**.

For å illustrere prinsipper for utforming av sosiale møteplasser for ungdom, vises mulighetsplaner

av tre byrom med ulike innfallsvinkler, rettet mot ungdom i Moss sentrum.

Vi ønsker å la **ungdomspulsen** være førende i grepene fra overordnet til mer detaljert nivå av byplanen, der pulsen kommer til uttrykk i form av deltakelse, utforming og innhold.

Ungdommens byplan for Moss rommer steder og kvaliteter hvor ungdommen kan **utforske**, **utfolde** og **uttrykke** seg.

UNGDOMMENS BYPLAN FOR MOSS

EN BY HVOR UNGDOM KAN UTFORSKE, UTFOLDE OG UTTRYKKE SEG

BYROMSNETTVERK FOR UNGDOM

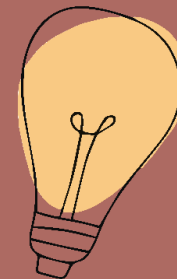
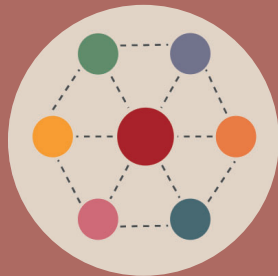
Et nettverk av byrom med miljømessige og sosiale kvaliteter, som utfyller hverandre. Her med fokus på å ha robuste byrom for hverdag og fest, rekreasjon og aktivitet, opplevelser av pryd og årstidsvariasjoner, og som sørger for gode forbindelser for ungdom som sykler og går.

AKTIVITETSNETTVERK FOR UNGDOM

Aktivitetsnettverket sammenfatter byens sosiale møteplasser, som omfavner både inne- og uteområder. Sammensetningen av aktivitetstilbud bør treffe spekteret av ungdommens interesser, behov og ønsker. Aktivitetsnettverket sørger for aktivitet gjennom året og døgnet.

BYLIVSSTRATEGI FOR UNGDOM

I ungdommens byplan er det behov for et nettverk av aktører som samarbeider rundt en bylivsstrategi for ungdom. Sammen med ungdommene, vil nettverket sørge for å fylle møteplassene med innhold som sikrer byliv for ungdommen.

UTVIKLING AV SOSIALE MØTEPLASSER I MOSS

I utvikling av sosiale møteplasser for og av ungdom, kan landskapsarkitekten ta utgangspunkt i seks veiledende prinsipper: *Flerbruk, lavterskel, aktivitet, tydelig design, trygghet og strategi*. Prinsippene er basert på medvirkning med ungdommen i Aksim og Moss, og har som formål å sikre sosial bærekraftig utvikling for og av ungdom.

FUNN FRA MOSS' FYSISKE OG SOSIALE KONTEKST

For å utarbeide ungdommens byplan er funn fra Moss' fysiske og sosiale kontekst. Registrering og analyse fra stedsspesifikke forhold, sammenføres med funn fra medvirkningsprosessen med lokal ungdom.

UNGDOMMENS BYPLAN

HOVEDMÅL:
SKAPE ET GODT BYROMSNETTVERK
FOR OG AV UNGDOM

BYEN

1. LØFTE UNGDOMMENS STEMME
2. KOBLE BYEN TIL FJORDEN
3. STYRKE BLÅGRØNNE STRUKTURER I BYKJERNEN
4. SKAPE BYLUV

TUFTET PÅ MÅL OM SOSIALT
BÆREKRAFTIGE LOKALSAMFUNN

UNGDOMMENS BYPLAN

HOVEDMÅL:
SKAPE ET GODT BYROMSNETTVERK
FOR OG AV UNGDOM

UNGDOMSPULSEN

LA UNGDOM SETTE SITT PREG PÅ BYEN, MED MØTESTEDER HVOR DE KAN
UTFORSKE, UTVIKLE OG UTRYKKE SEG.

GODE SOSIALE MØTEPLASSER

GODE FORBINDELSER

- SØRGE FOR GODE STEDER TIL HVERDAG OG SPEIELLE OPPLEVELSER
- ØKE TRYGGHETSFØLELSEN I BYKJERNEN
- SKAPE INTERERSSANTE OG VARIERTE REKREASJONSLINJER
- SKAPE GODE MØTEPLASSER TUFTET PÅ PRINSIPPENE: FLERBRUK, TRYGGHET, LAVTERSHEL, TYDELIG DESIGN, AKTIVITET OG STRATEGI
- FOKUS PÅ INFORMASJONSFLYT OG DELING
- EFFEKTIVE OG TRYGGE SYKKEL OG GANGLINJER
- ETABLERE IDENTIFISERENDE OG GJENKJENNELIGE ELEMENT
- FORANKRE NETTVERKET I EN BYLIVSSTRATEGI FOR UNGDOM

SYKKELVEI

PROMENADE

BYGATE

BELYSNING

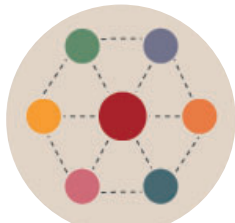

LINJA

FJORDVEIEN

G
R
E
P

PRINSIPPER

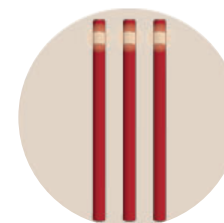
FLYT

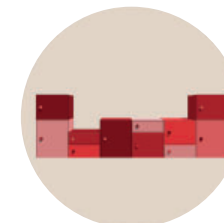
DØGNPULS

ÅRSPULS

STOLPEN

VEGGEN

4.1 BYROMSNETTVERK FOR UNGDOM

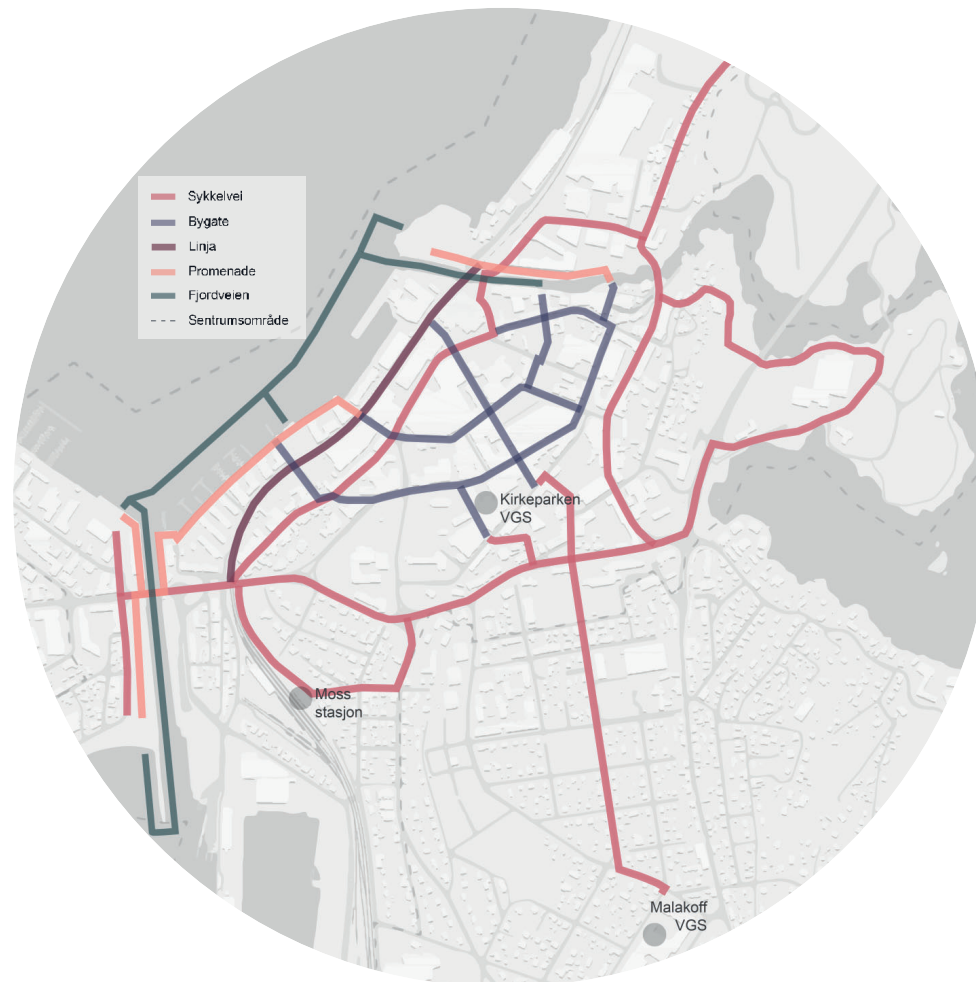
Følgende vises et nettverk av byrom med miljømessige og sosiale kvaliteter, som utfyller hverandre. Byromsnettverket har fokus på å ha robuste byrom for hverdag og fest, rekreasjon og aktivitet, opplevelser av pryd og årstidsvariasjoner, og som sørger for gode forbindelser for ungdom som sykler og går.

GODE SOSIALE MØTEPLASSER

Moss sentrum skal tilby et bredt tilbud av gode sosiale møtesteder og aktiviteter for ungdom. Det har vært fokus på etablere møtesteder i alle delområdene av sentrum, hvor tilbudet er tilpasset både døgn- og årstidsvariasjoner.

GODE FORBINDELSER

De sosiale møtestedene bindes sammen av et nettverk av gang- og sykkelveier. Det har blitt vektlagt å etablere gode forbindelser som legger tilrettelegger for effektive og trygge transportetapper, samt rekreasjon og opplevelse.

BYROMSNETTVERK FOR UNGDOM I MOSS

Sterke forbindelser for gående og syklende vil sammen med ti varierte byrom vil sammen utgjøre et godt byromsnettverk for ungdom i Moss. På følgende sider er det en utgreiing om hvert av de ti stedene i byromsnettverket. De eksisterende byrommene baserer seg på hva ungdommen har trukket frem som populære møteplasser i dag. Videre følger et forslag om innholdet av nye byrom som sammen møter ønsker og behov fra ungdommen.

Ved hvert av de ti stedene foreslås det å innføre gjenkjennelige element som bygger på fleksibilitet og deling, disse forklares ytterligere på s. 135-137. Faste element som går igjen på hvert sted vil bidra til å synliggjøre og binde sammen møteplassene i nettverket. Gjennom å tilby en bredde av aktiviteter og fleksibilitet knyttet til møblering gir elementene rom for at ungdom kan ta i bruk og sette sitt preg på stedene.

1. SJØBADET
2. KIRKEPARKEN
3. SANDLØKKA
4. SKATEPARK
5. NESPARKEN
6. RABBEN
7. INDUSTRIHJØRNET
8. FLEISCHER SJØBAD
9. NEDRE TORG
10. FABRIKKEN

BYROMSNETTVERK FOR UNGDOM

ILLUSTRASJON:
BYROMSNETTVERK FOR
UNGDOM I MOSS

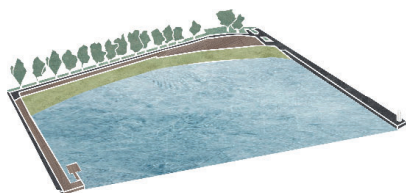

EKSISTERENDE BYROM

KIRKEPARKEN

Kirkeparken er byromsnettverket mest offentlige rom, plassert like ved gågata med kirken som et tydelig målpunkt i byen. Kirkeparken VGS ligger som nærmeste nabo og parken fungerer som en skolegård for elevene, hvor ungdom bruker parken til aktivitet og hending både i friminuttet eller etter skoletid. Tilbudet om skøytebane gjør området til et attraktivt møtested også på vinteren.

SJØBADET

Sjøbadets sentralitet og gode bademulighet gjør området spesielt populært i sommerhalvåret. Området består av flere soner, både strand, badebrygger og større gressareal. Ved å etablere et tilbud om å leie kajakk og andre parkaktiviteter vil bidra til å gjøre Sjøbade til et møtested for ungdom også utenfor badesesong.

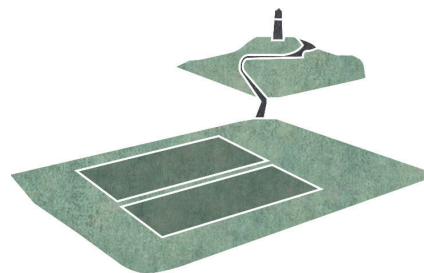
NESPARKEN

Nesparken er et attraktivt parkområde, som ungdomen bruker til trening, bading og annen aktivitet. Gjennom å etablere gode forbindelser for gående og syklende vil avstanden til og fra sentrum virke kortere og lette tilgjengeligheten til parken.

SKATEPARK

Skateparken fungerer som et bindeledd mellom sentrumsområdet og Nesparken. Moss skateklubb tilbyr kurs som bidrar til å øke interessen for aktiviteten, og er et godt eksempel på en strategi for å etablere og forvalte en møteplass. Tett på skateparken ligger store parkeringsflater, hvor det er potensial til å utnytte arealet til å etablere et bredere aktivitetstilbud på stedet. Her vil både ballbinge og basketbane være populære tilskudd.

SANDLØKKA

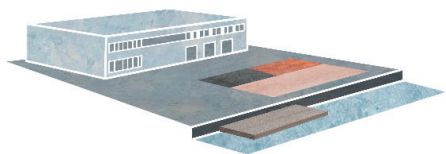
Sandløkka ligger like utenfor sentrumskjernen og er et bindeledd som korter ned avstanden mellom Malakoff VGS og sentrumskjernen. Løkka består av flere idrettsbaner, samt fleksible soner hvor ungdom kan henge eller drive med andre aktiviteter enn ballsport. Løkkas nærhet til Malakoff VGS gjør at området kan brukes aktivt både i friminutt og etter skoletid.

NYE BYROM

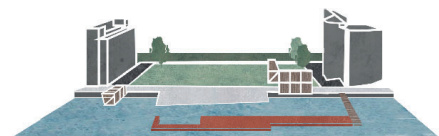
RABBEN

Rabben er i dag under planlegging til å bli en ny grønn folkepark. Ungdom vil få glede av en økopark som tilbyr baner til sandvolleyball, badebrygge og grøntareal like i nærheten av fabrikken. Rabbens nærhet til vannet gjør det til et naturlig stopp langs Fjordveien, og det bør derfor etableres utlån av kajakk.

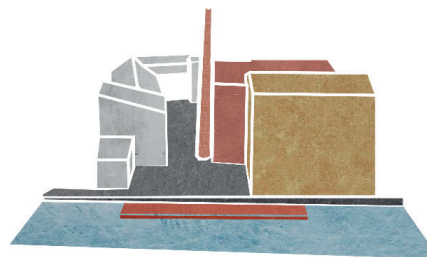
INDUSTRIHJØRNET

Industrihjørnet har potensiale til å bli et nyetablert byrom rettet mot ungdom. Området ligger sentralt til, tett på havnepromenaden og sjøbadet. Både bryggen og vannflaten kan utvikles til å bli aktive soner som tilbyr både basketball og ballbinge, samt brygge og utstyr til vannski og paddleboard.

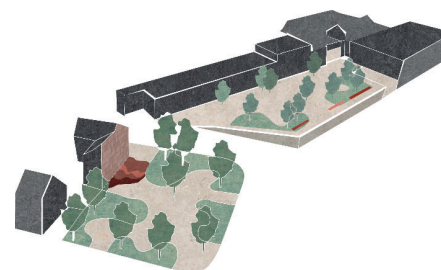
FLEISCHER SJØBAD

Fleischer sjøbad er under oppgradering til å bli Moss' badepark hvor både stupetårn og badstue legger til rette for helårsbading. Ved å tilføre et sjøbad og midlertidig hinderløype på vannflaten i sommermånedene får ungdommen boltreplass noe tilbaketrukket fra boligene som omkranser parken. Parken rommer også andre tilbud som cafe, fleksibelt gressareal og trening- og aktivitetsområde.

FABRIKKEN

Fabrikken har potensiale til å bli en felles bystue for alle ungdom på tvers av skoler og faglinjer. Det blir en møteplass for både hverdag og spesielle opplevelser, hvor ungdom føler eierskap og tilhørighet ved at de selv er med på å forvalte stedet. Fabrikken sentrale plassering i nettverket gjør det til et naturlig samlingspunkt, hvor ungdom kan trekke seg litt unna resten av byen.

NEDRE TORG

Nedre torg har potensiale til å bli et byrom hvor ungdom kan være aktive og utfolde seg i møte med resten av byen. Et fleksibelt torg kan gi rom for at ungdommen kan arrangere marked, utstillinger og konserter. I vinterhalvåret kan torget gjøres om til hockeybane. Nedre hage kan være et aktivt parkområde, med basketkurver og hinderløype. Åpnes videre den private hagen i Henrich Gerners gate blir det en forlengelse av grøntdraget som leder ned til Fabrikken.

GODE FORBINDELSER

*EFFEKTIVE OG TRYGGE
SYKKEL- OG GANGLINJER*

SYKKELVEI

Det må anlegges bedre sykkelveier til målpunktene som gjør det effektivt og behagelig for ungdom å bevege seg til og fra sentrumskjernen. Sykkelveiene må ha god belysning og egne oppmerkede sykkelfelt.

BYGATE

I bykjernen er bevegeligheten på de gående sine premisser. Det er også lagt vekt på å styrke aksene ned mot fjorden, for å øke bevegeligheten og i større grad henvende byen mot vannet. Dette gjøres ved å etablere bygater med vegetasjon, god belysning og møblerte soner.

*SKAPE INTERERSSANTE
OG VARIERTE
REKREASJONSLINJER*

PROMENADEN

Havnepromenaden strekker seg fra Jeløysiden, langs Fleischer brygge og til Verket. I dag blir store deler av promenaden forbedret med møblerte soner og vegetasjon, og vil bli en attraktiv turvei som binder sammen flere av ungdommens møtesteder langs vannet.

LINJA

Når den nye jernbanen åpner i 2024 er deler av den gamle toglinjen regulert til gang- og sykkelvei. Vi ønsker å etablere en rekreativ bevegelseslinje, som en forlengelse av promenaden. Linja skal ha kvaliteter som invitere både til effektiv bevegelse, men også lengre opphold. Ved å ha flere av og påstigninger vil den bryte ned barrieren som toglinjen er i dag, og byen vil i større grad henvende seg mot vannet.

FJORDVEIEN

Fjordveien etableres som en ny forbindelse i byromsnettverket, og knytter sammen de møteplassene som ligger ved vannet. Ved å tilby utlån av kajakk ved møteplassene langs Fjordveien, kan ungdom bevege seg rundt i Moss på en ny måte. Utlån av kajakk legger også til rette for å kunne ta seg ut på tur og utforske nye deler av Moss kommune til vanns. Tilbudet vil derfor både fungere som et fremkomstmiddel, men også by på rekreasjon, aktivitet og nye opplevelser.

Med riktig utstyr blir kajakkpadling en helårsaktivitet. Det vil også være mulig å låne våtdrakt og lykt for å kunne padle gjennom hele året. I tillegg vil kajakkbryggene vil være opplyst med et signallys som gjør det enkelt å navigere seg frem til bryggene i mørket.

SAMARBEID MED MOSS KAJAKKLUBB

KURS

Ungdom får mulighet til å delta på grunnleggende kurs, slik at de også får mulighet til å padle på egenhånd.

TORSDAGSPADLING

Fast gratis torsdagspadling gjennom sesongen hvor man drar ut i felles gruppe. En god mulighet til å bli trygg i kajakk, oppdage nye ruter og bli kjent med andre deltagere.

MØRKEPADLING

Tilbud om gruppepadling i mørket gjennom vintersesongen. Lokalkjent kajakkguide viser frem Moss og områdene rundt fra sjøen.

BELYSNING

Under medvirkningsworkshop med ungdom i Moss kom det frem at flere opplevde byen som utrygg. God og riktig bruk av belysning vil gjøre byen tryggere, hyggeligere og mer tilgjengelig på kveldstid. Et belysningshierarchy med varierende belysning til ulike gatetyper vil bidra til å gjøre det lettere å orientere seg i sentrumsområdet når det er mørkt. Dette gjøres ved å variere lysets fargetemperatur og ulik utforming på armatur og master.

God belysning av møteplassene vil legge til rette for det sosiale livet også når det er mørkt. Det vektlegges å etablere belysning som tilrettelegger for utvidet bruk av aktivitetstilbudet, samt belysning som gir oversikt og styrket trykghetsfølelse. Belysningen vil også dempes som signal for når aktivitet og støy bør avsluttes av hensyn til byrommets naboer.

BELYSNINGSPRINSIPP

SYKKELVEI

Hyppige lysmaster med kaldere fargetemperatur i lyset. Belysningen gir god oversikt når man beveger seg i høyere fart. Ulike armatur og masthøyde tydeliggjør de ulike sonene i gatesnittet.

BYGATE

I bykjernen er belysningen i gatene noe mer dempet, med varmere fargetemperatur og lavere lysmaster. Dette gir en mer intim belysning, som indikerer at farten til biler og sykkelister skal være lavere. Ulike armatur og masthøyde tydeliggjør de ulike sonene i gatesnittet.

TURVEI OG KAJAKKBRYGGE

Langs turveien er belysningen lav, hvor retningen og kanten på promenaden lyses opp av pullerter. I forbindelse med inngang til bolig er det noen lysmaster. Svak belysning og varm fargetemperatur indikerer lav hastighet. Tilknyttet fjordveien markeres kajakkbryggene med et blinkende lyssignal som gjør det enkelt å navigere seg frem med kajakk.

4.2 AKTIVITETSNETTVERK FOR UNGDOM

Aktivitetsnettverket sammenfatter byens sosiale møteplasser, med både inne- og uteområder. Sammensetningen av aktivitetstilbudet har som mål å treffe spekteret av ungdommens interesser, behov og ønsker.

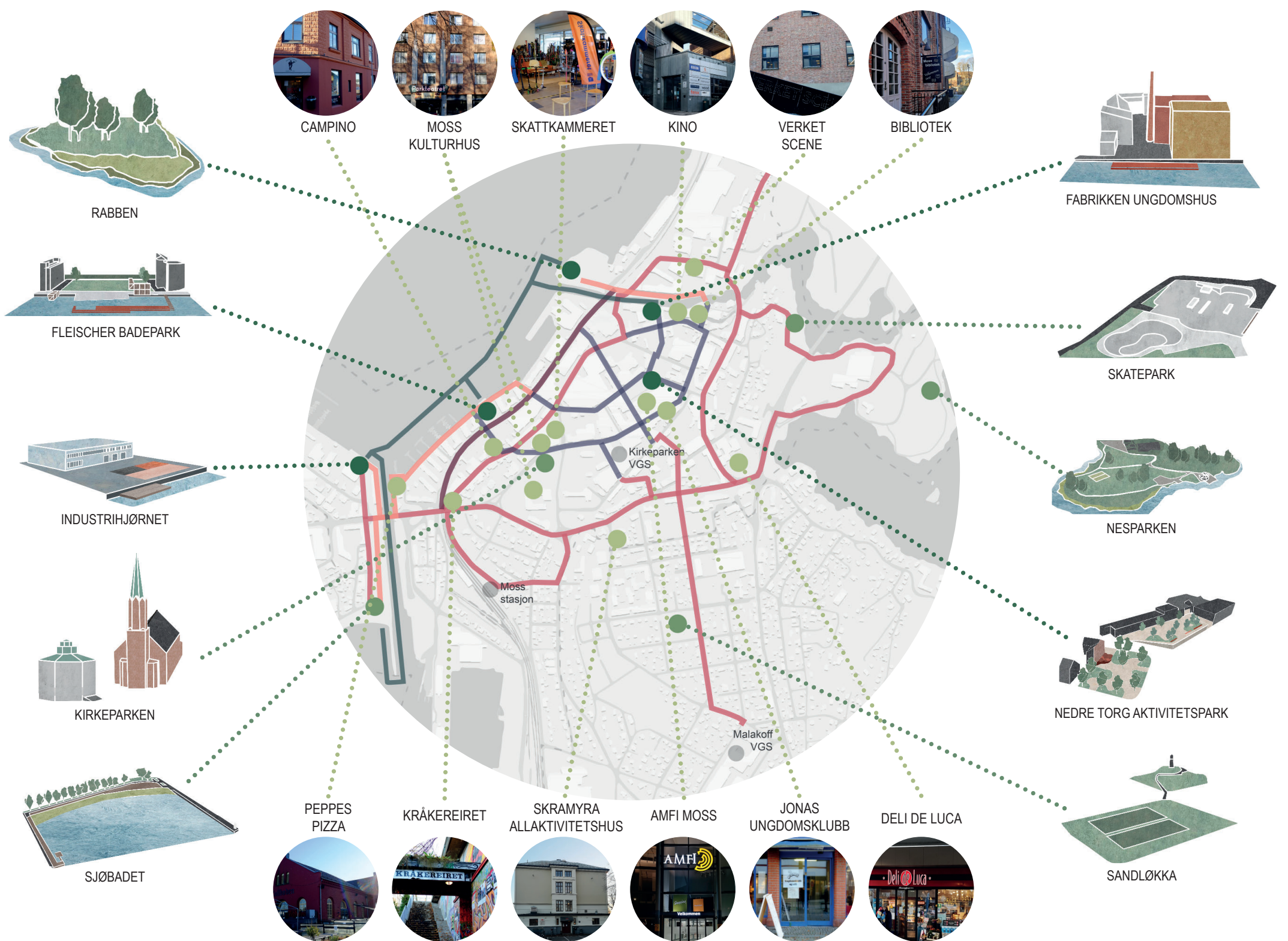

AKTIVITETSNETTVERK FOR UNGDOM I MOSS

Med utgangspunkt målpunktene inne og ute, gir aktivitetsnettverket en ytterligere pekepinn på hvilke strekninger som bør styrkes som gode forbindelser for gang- og sykkel.

Aktivitetsnettverket gir en oversikt over byens tilbud, og er med på å belyse potensiale for aktivitet gjennom året og døgnet.

4.3 BYLIVSSTRATEGI FOR UNGDOM

I Ungdommens byplan for Moss, er det behov for et nettverk av aktører som samarbeider rundt en bylivsstrategi for ungdom. Sammen med ungdommene, vil nettverket sørge for å fylle møteplassene med innhold som sikrer byliv for ungdommen.

BYLIVSSTRATEGI FOR UNGDOM

Under idedugnaden uttrykte flere av ungdommene misnøye rundt tilbudet av arrangementer og møteplasser rettet mot ungdom i Moss. Det viser seg at dette skyldes blant annet mangel på kjennskap til de plattformene og møteplassene som eksisterer i dag, eller at tilbudet ikke ble ansett som attraktivt. Gjengmiljø gjorde også at flere møtesteder opplevdes som utrygge.

Som en løsning på manglende informasjonsflyt mellom de som arbeider med gode møteplasser for ungdom, og ungdommen selv foreslår vi å etablere et nettverk av aktører på kommunalt nivå som arbeider innunder en felles bylivsstrategi for ungdom. Nettverket har ansvar for fylle møteplassene med innhold sammen ungdom som enten arrangør, bidragsytere eller brukere av stedene.

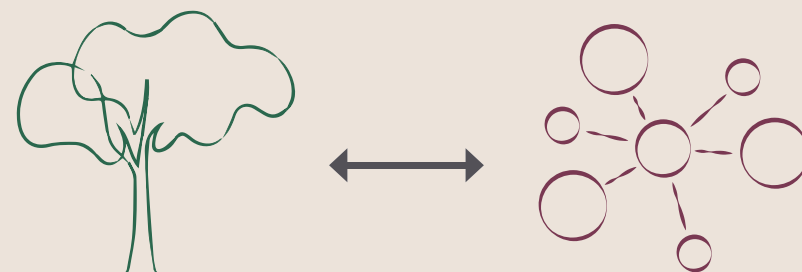
Dette kan sørge for trygge rammer, stabilitet, aktivitet gjennom hele året, og dermed styrke tilhørigheten til byens møteplasser for ungdom.

LANDSKAPSARKITEKTENS ROLLE

Da bylivsstrategien arbeider helhetlig med innhold til møteplassene i byplanen i samarbeid med lokale ungdom, gjør nettverket til et viktig kontaktpunkt for landskapsarkitekten gjennom prosessen av et prosjekt.

Bylivsnettverkets kjennskap til byplanen og lokale forhold er relevant for å kunne møte behov og ønsker i utarbeidelsen av nye byrom. Nettverket kan også bistå landskapsarkitekten med å engasjere ungdom til å delta i idedugnad, som vil kunne effektivisere medvirkningsprosessen.

EKSEMPEL PÅ SAMARBEID

LANDSKAPSARKITEKTEN

Utformer de fysiske rammene til gode sosiale møteplasser for ungdom, med miljømessige virkemidler.

BYLIVSSTRATEGI FOR UNGDOM

Nettverk med et helhetlig blikk på byen, som arbeider for å fylle møteplassene med innhold sammen med ungdommene.

FOR OG AV UNGDOM

Ungdom som føler rom for å utforske, utfolde og uttrykke seg som arrangør, bidragsyter eller bruker av de sosiale møteplassene.

INFORMASJONSFLYT

APP

Som et forslag til å løse dagens mangelfulle informasjonsflyt kan en app som fungerer som en god plattform hvor ungdom finner samlet og oversiktlig informasjon om hele byplanen. Appen kan inneholde informasjon om kommende arrangement, samt tilbudet og tilgjengeligheten av utstyr som er til utlån på de forskjellige møteplassene. Gjennom appen bør det være mulig å reservere aktiviteter som kajakk, klatresko eller basketball, eller melde seg opp til kurs og turer i gruppe.

SKOLEN OG LÆRERE

Skolen er et felles møtepunkt for ungdom og en god plattform til å informere elevene om tilbud og arrangementer rettet mot dem. Et tettere samarbeid mellom kommunen og lærere vil kunne være et viktig tiltak for bedre informasjonsflyt.

VARIERT TILBUD

ÅRSPULS

En god byplan for ungdom må ha en bredde og variasjon i tilbudet av møtesteder og aktiviteter for å treffe en mangfoldig ungdomsgruppe. Bylivstrategien må sørge for program som legger til rette for gode møter i hverdagen, og til de mer spesielle opplevelsene gjennom. Flexibilitet i byrommene vil være viktig for å kunne lage gode aktivitetstilbud gjennom hele året.

DØGNPULS

Ungdommene påpekte manglende byliv etter butikkenes stengtid. Bylivstrategien må sørge for et tilbud til ungdommen etter skoledagen er ferdig. I tillegg til fysiske grep som belysning vil eksempelvis gruppetrening eller annen aktivitet i grupper senke terskelen for å ta i bruk byens offentlige rom på kvelden. Møteplasser som bygger på meråpen drift vil også gi ungdommene steder å møtes innendørs.

EKSEMPEL UKEPLAN VÅR 2021

INGRID 16 ÅR - MALAKOFF VGS

MANDAG: SKOLEARBEID *v/ Biblioteket*

TIRSDAG: MORGENBAD OG GRUPPETRENING *v/ Fleischer sjøbad*

ONSDAG: MØTE: UNGDOMSRÅDET *v/ Fabrikken* + KVELDSPADLING *v/ Fjordveien*

TORSDAG: REPERASJON AV SYKKEL *v/ Fabrikken*

FREDAG: BADING OG PARKSPILL *v/ Sjøbadet*

LØRDAG: BULDRING OG MINIGOLF *v/ Nedre torg*

SØNDAG: DELTIDSJOBB *v/ Cafe Fleischer sjøbad*

EKSEMPEL PÅ UKEPLAN VINTER 2021

PETTER 17 ÅR - KIRKEPARKEN VGS

MANDAG: BASKETTRENING *v/ Mossehallen*

TIRSDAG: SKOLEARBEID *v/ Fabrikken*

ONSDAG: SKØYTER *v/ Kirkeparken*

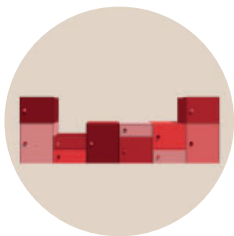
TORSDAG: MORGENBAD OG BADSTUE *v/ Fleischer sjøbad*

FREDAG: SPILLKVELD *v/ Fabrikken*

LØRDAG: DELTIDSJOBB *v/ Skattkammeret* + KONSERT *v/ Verket scene*

SØNDAG: BANDØVING *v/ Kråkerei*

VEGGEN

UTLEIE

«Veggen» er et fleksibelt møbel som bygger på utlån, deling og flerbruk. Gjennom en applikasjon og lånekort har man mulighet for å leie forskjellig utstyr og aktiviteter som kan tas i bruk på de sosiale møtestedene. Innholdet i veggen tilpasses stedet, og ungdom har selv mulighet til å komme med ønsker om innhold som kan leies ut.

FLEKSIBEL UTFORMING

«Veggen» vil være gjenkjennbar gjennom karakteristisk fargebruk, men størrelse og utforming vil ellers kunne tilpasses stedet. Den kan også fint utformes som et møbel med sitteflate og danne en sosial sone.

LAVTERSKEKEL

Gjennom en applikasjon kan ungdommen raskt få oversikt over hvilke tilbud som er tilgjengelig i «Veggen» ved de ulike stedene i byromsnettverket. Ved å registrere lånet på et personlig lånekort gir dette ungdommen en ansvarsfølelse, og kan bidra til å minimere svinn. «Veggen» er inspirert og sett på som et utvidet tilbud til Skatteammeret (Kirkens bymisjon, 2020), hvor målet er å gi alle ungdom en enkel, tilgjengelig, spontan og lavterskel måte å være i aktivitet, enten alene eller sammen med andre.

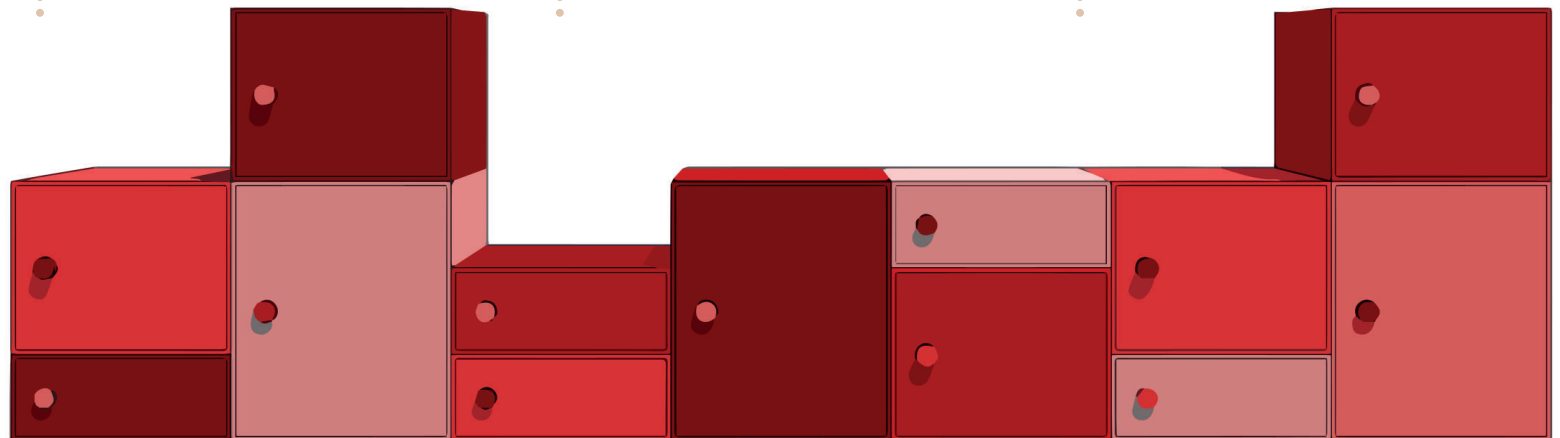

Eksempler på innhold av aktiviteter i "veggen"

● MANGFOLD AV AKTIVITETER
 ● «Veggen» skal tilby på en stor
 ● variasjon av aktiviteter og elementer,
 ● og bygger på deling og flerbruk.
 ● Innholdet i «Veggen» tilpasses stedet
 ● hvor den plasseres, og ungdommen
 ● kan selv også komme med ønsker om
 ● hva den skal inneholde.

● LÅNEKORT OG APP
 ● Det skal være gratis å låne aktiviteter
 ● og ting fra «veggen». Gjennom en
 ● app kan man enkelt reservere eller
 ● se hva som er tilgjengelig på de ulike
 ● stedene.

● SITTEFLATER
 ● Veggen har en karakteristisk farge
 ● og uttrykk som gjør at den er lett
 ● gjenkjennelig rundt i byen. Den kan
 ● varieres i størrelse og utforming slik at
 ● den kan tilpasses plasseringen.

STOLPEN

GJENNOMGÅENDE ELEMENT

«Stolpen» er et fleksibelt element som tilbyr sosiale sittedsoner, og rom for mindre aktiviteter ikledd en signalrød farge. «Stolpene» er posisjonert med utgangspunkt i et grid på 3x3 meter, og blir det et viktig og karakteristisk element som går igjen på de sosiale møteplassene i byromsnettverket.

FLEKSIBILITET

«Stolpen» er utgangspunkt for et fleksibelt rom som legger til rette for en mangfoldig og variert bruk. Stolpens bruk, og rommets størrelse gjør at ungdommen kan prege og forme stedet slik de selv ønsker. Ved å ha flere festekroker langs stolpene kan man ha lage møblerte soner etter ønske og behov.

Fra «Veggen» kan man låne hengekøyer, henge opp tak som

skjermer for sol og regn, og låne flere nett dersom det er behov for flere sitteplasser. Rommene mellom stolpene vil også kunne brukes til variert aktivitet som kubb, slakk line eller trening.

Mellom noen av stolpene vil man også finne mer fast møblement, som bordtennisbord, bane for kulespill eller bord til brettspill. Hvor nødvendig tilbehør til spillene vil kunne lånes gratis fra «Veggen».

BELYSNING

I toppen av hver stolpe er det en lyskilde hvor ungdom selv kan koble seg på og styre belysningen. Dette bidrar til å skape et mer dynamisk byrom på kveldstid, hvor ungdom får mulighet til å sette sitt preg på stedet gjennom døgnet.

BELYSNING

Øverst på stolpen finner man en lyskilde. Stolpene stående i grid og belysningen gjør at de vil være gjenkjennbare også i mørket. Ved å koble seg på stolpene gjennom en app kan ungdommen selv prege området ved å definere belysningen i stolpene.

FESTEKROKER

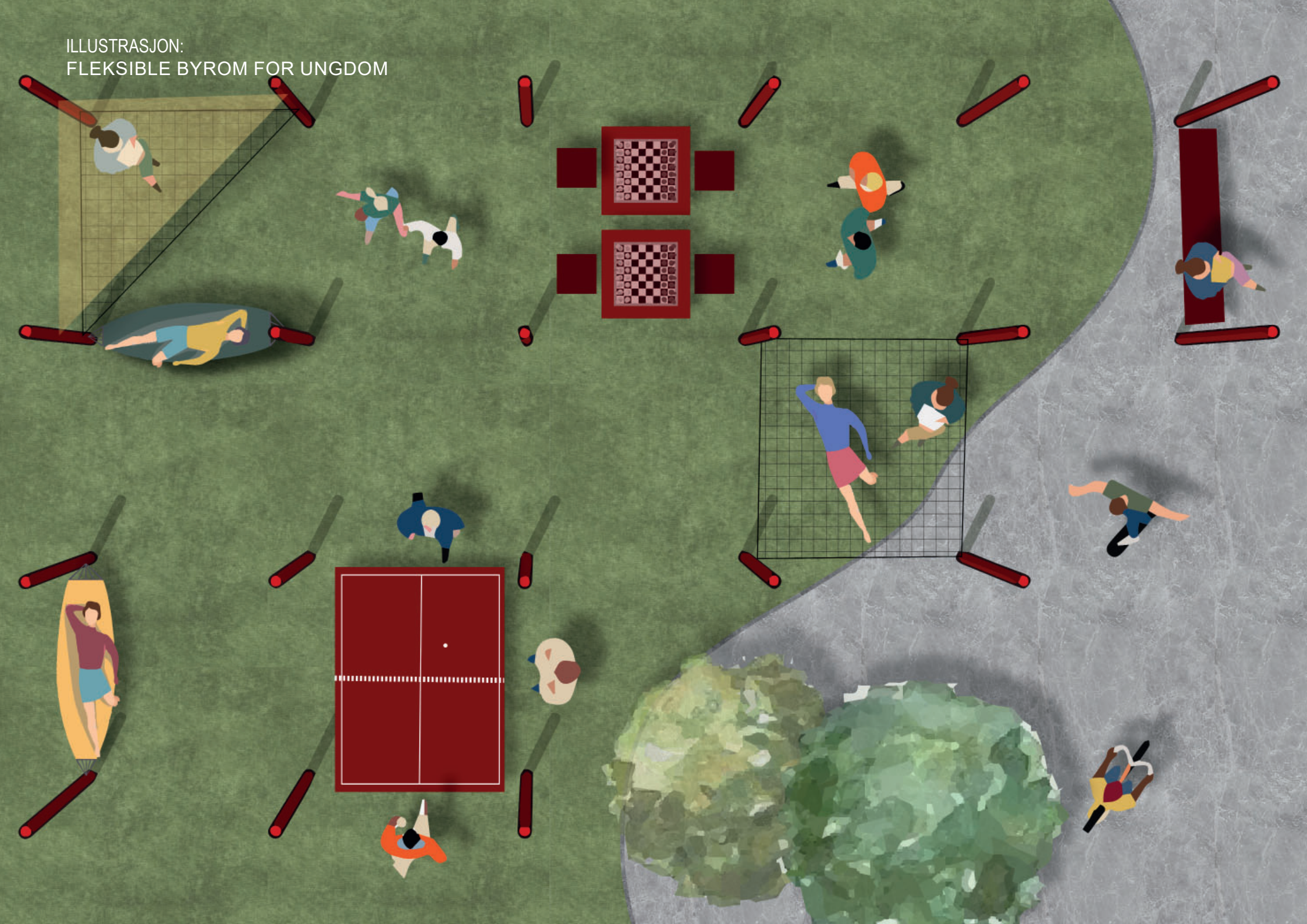
Flere kroker langs stolpen legger til rette for en fleksibel bruk, fordi man kan feste forskjellige elementer i varierende og passende høyder.

STRØMUTTAK

Stolpene har strømuttak som er med på legge til rette for det digitale behovet for å være «logget på».

ILLUSTRASJON:
FLEKSIBLE BYROM FOR UNGDOM

PRINSIPPER

Som en del av bylivsstrategien for ungdom i Moss tas det utgangspunkt i prinsippene for å utvikle gode møtesteder for og av ungdom. Verdiene i prinsippene tar høyde for å ivareta sosiale og fysiske behov, hvor fokus på flerbruk, lavterskel, aktivitet, tydelig design, trygghet og strategi har som mål å sørge for et byrom som inkluderer alle.

Ved å ha disse prinsippene som førende for utforming av sosiale møteplasser i en bylivsstrategi for ungdom, forsterkes koblingen mellom det sosiale og fysiske laget.

SEKS PRINSIPP: UTVIKLING AV SOSIALE MØTEPLASSER FOR OG AV UNGDOM

1. FLERBRUK

De sosiale møteplassene skal romme flere funksjoner for å treffe og samle en mangfoldig ungdomsgruppe. Stedene skal være fleksible og kunne brukes til ulike formål og arrangementer. Aktiviteter og tilbud bygges på deling, meråpen drift og tillit.

2. LAVTERSSEL

De sosiale møteplassene skal være inkluderende og ha et bredt tilbud hvor det ikke kreves høyt ferdighets- eller kostnadsnivå for å kunne delta. Stedene skal være enkle å oppsøke, enten alene eller sammen med venner.

3. AKTIVITET

De sosiale møteplassene skal tilby varierte aktiviteter og soner rettet mot ungdom. De bør legges til rette for et spekter av varierte opplevelser som sørger for aktivitet gjennom døgnet og året.

4. TYDELIG DESIGN

De sosiale møteplassene kobles sammen ved bruk av farger og elementer som er gjenkjennelige. Tydelig design kan øke lesbarheten og lette tilgangen til møteplassene, som styrker ungdommens uttrykk i bybildet.

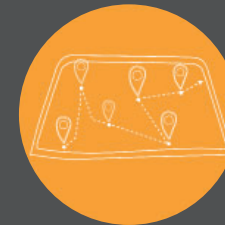
5. TRYGGHET

De sosiale møteplassene skal oppleves som trygge med fokus på lesbarhet og tilgjengelighet, samt ha faste rammer rundt arrangementer og tilbud som tilbyr forutsigbarhet og tilhørighet.

6. STRATEGI

De sosiale møteplassene må ha en bylivsstrategi for å nå ut til ungdommen, som enten er bidragsytere eller brukere av stedet. Bylivsstrategien for ungdom sørger for organisering, innhold og informasjonsflyt av stedets kvaliteter.

4.4 MULIGHETSPLANER: TRE BYROM

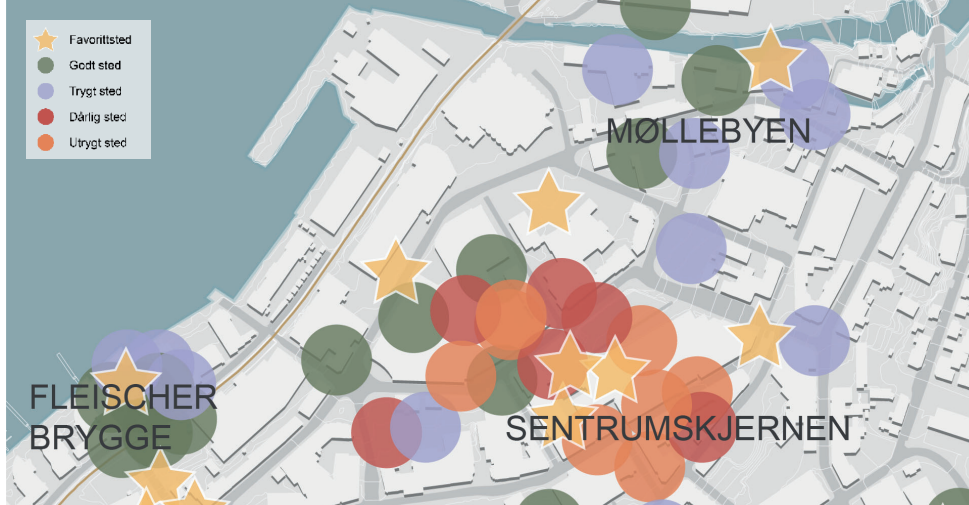

DAGENS SENTRUMSOMRÅDE: ET GRÅTT HJERTE

UNGDOMMENS VURDERING

Utrygg og dårlig sentrumskjerne.

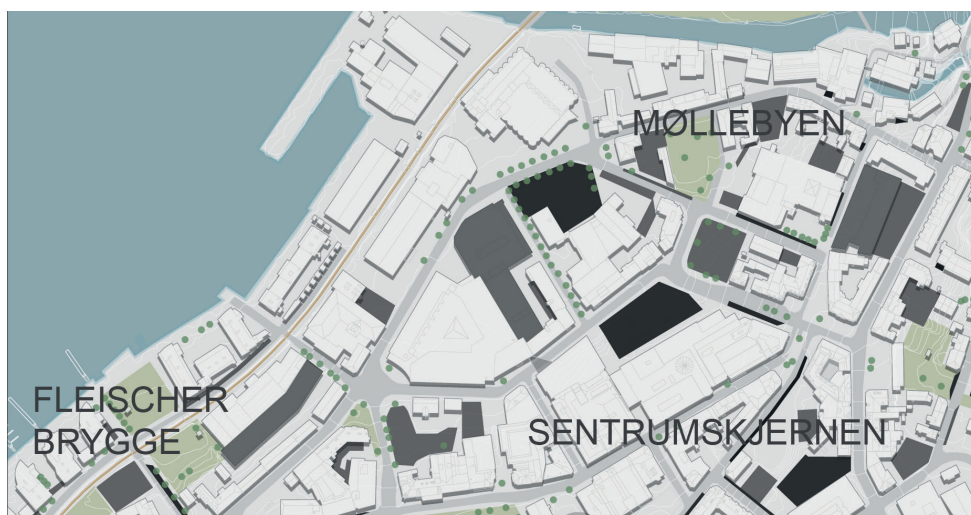
Under medvirkning med ungdom var en gjennomgående tendens at sentrumskjernen ble sett på som et dårlig og utrygt område. Dette skyltes blant annet mangel på byliv etter butikkers stengtid, bylokere som skapte utrygghet og lite aktivitetstilbud.

BILBASERT SENTRUM

Parkeringsarealer i Moss sentrum.

Sentrumsområdet er i dag bilbasert, hvor bybildet er preget av store grå flater som er forbeholdt bilparkering. De mørkegrå feltene er kommunalt eide og de lysegrå er privat parkeringsareal.

STORE BYGNINGSSTRUKTURER

Nolliplan av sentrumskjernen.

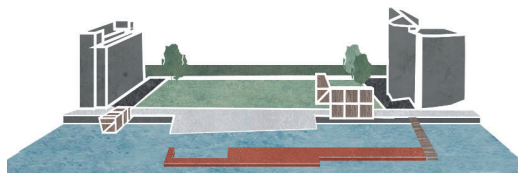
Bevegelsen for gående blir preget av store bygningsstrukturer i sentrumskjernen. Flere av bygningene har tydelige baksider og fører til at avstander føles lange.

TRE ULIKE INNFALLSVINKLER FOR Å SØRGE FOR GODE SOSIALE MØTEPLASSER FOR UNGDOM

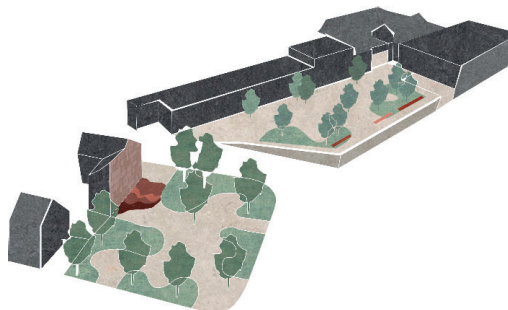
FLEISCHER SJØBAD

Fleischer Sjøbad er et eksempel på en medvirkningsprosess der ungdom blir involvert i å komme med innspill til programmering av en eksisterende park. Ungdommene kan se resultater kjøpt, men samtidig er mulighetsrommet for å medvirke mindre enn i prosjekter der ungdommen blir involvert i startfasen. Mulighetsplanen tar utgangspunkt i ungdommens innspill og drømmescenarioer, sett i sammenheng med Ungdommens byplan for Moss. Ved Fleischer Sjøbad kobles ungdommen til fjorden.

NEDRE TORG

Nedre Torg er et svar på antydninger om ungdommens opplevelse av utrygge områder i bykjernen. Amfi kjøpesenter har store bygningsmasser, og med tilhørende parkeringsarealer tar det stor plass i bybildet. Nedre Torg transformeres fra parkeringsplass til grønnere bykjerne. Med Moss kommunes mål om et grønnere, varmere og skapende bysamfunn, der bilens posisjon byttes ut til fordel for levbare byrom for mennesker og bynatur. Ved Nedre Torg kobles ungdommen til byen.

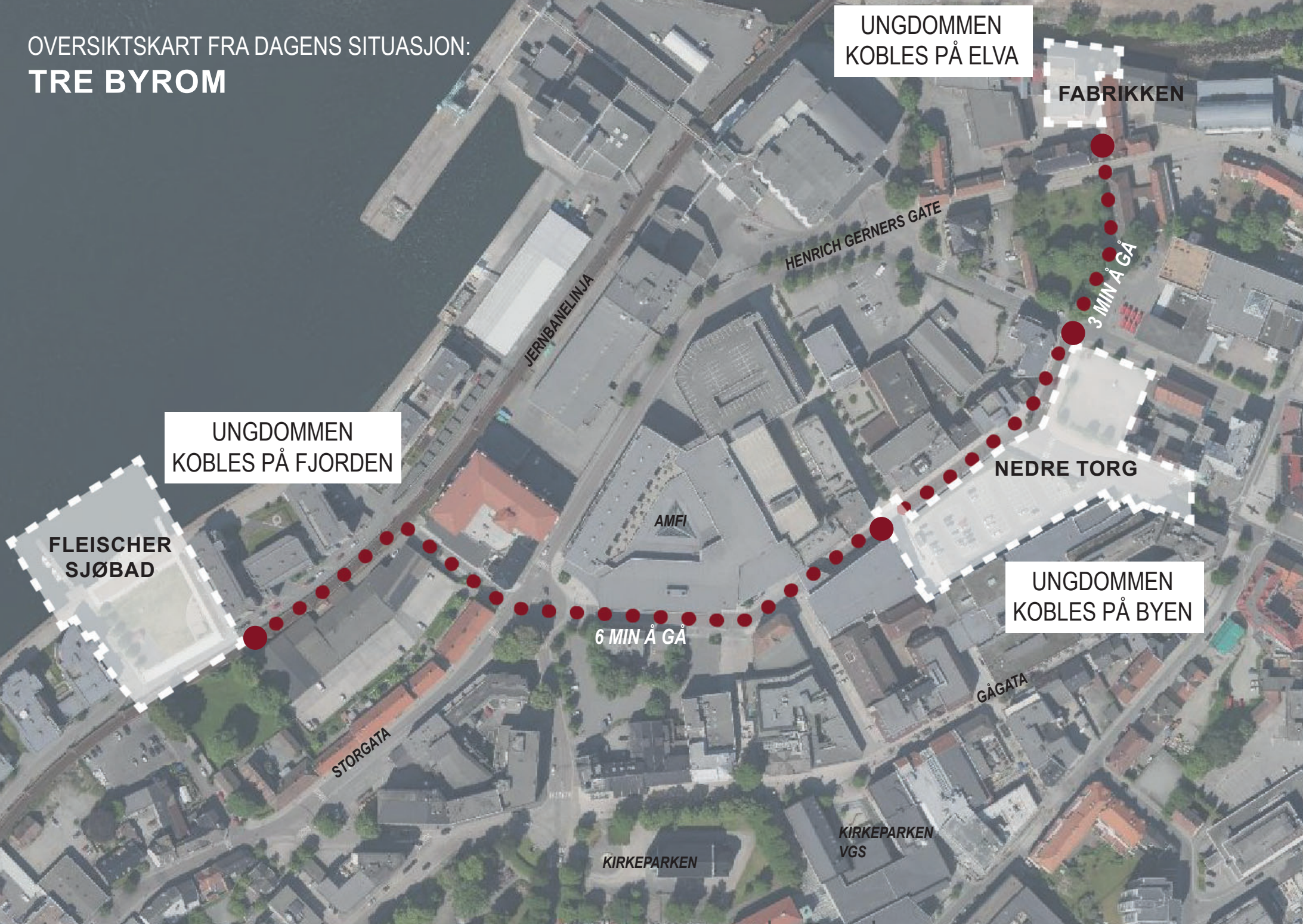

FABRIKKEN

Fabrikken illustrerer mulighetsrommet for å utvikle ungdommens bystue, der ungdommene involveres fra startfasen sammen med aktører fra kommunen og næringsliv. Fra idédugnaden var det signaler om behov for møteplasser både inne og ute. Under en befaring i Moss oppdaget vi det tidligere industribygget, der det lå litt trukket tilbake midt i Møllebyen, med tilknytning til historiske Mosselva. Ved Fabrikken kobles ungdommen til elva.

OVERSIKTSKART FRA DAGENS SITUASJON:
TRE BYROM

UNGDOMMEN
KOBLES PÅ ELVA

FABRIKKEN

UNGDOMMEN
KOBLES PÅ FJORDEN

FLEISCHER
SJØBAD

NEDRE TORG

UNGDOMMEN
KOBLES PÅ BYEN

6 MIN Å GÅ

3 MIN Å GÅ

AMFI

KIRKEPARKEN

KIRKEPARKEN
VGS

STORGATA

GÅGATA

HENRICH GERNEERS GATE

JERNBANELINJA

FLEISCHER SJØBAD

PARK FOR ALLE

Langs havnepromenaden, innrammet av boligblokker og jernbanelinjen ligger Fleischerparken og vender seg ut mot fjorden. Parken er i dag under rehabilitering, hvor det i høst ble etablert nytt stupetårn, badstue og treningsområde. I regi av kommunen hadde det allerede vært en prosess med beboere og noen beslutninger var satt.

Visjonen for stedet er en park for alle, og med naboer tett på er det ulike interesser og behov å møte. Fokuset ble derfor på hvordan ungdom kunne sette sitt preg gjennom videreutvikling og programmering av eksisterende føringene. Under idédugnaden kom det frem at kun et fåtall av ungdommen hadde kjennskap til parken. Etter å ha blitt introdusert for plan og visjon for parken, gjennom befarings eller presentasjon ble det uttrykt stort engasjement rundt et nytt

sjøbad i byen.

KORT TIDSHORISONT

Da rehabiliteringen allerede var startet, blir dette et eksempel på et prosjekt der ungdommene er med på en medvirkningsprosess med en kortere tidshorisont på realisering av eventuelle innspill. En klar fordel med dette er at ungdommen raskt vil se resultater i parken. På grunn av sen involvering har det i dette tilfellet vært spesielt viktig med forventningsavklaring. Særlig knyttet til mulighetsrommet på hvilke elementer som kan og ikke kan påvirkes i dette stadiet av prosjektet.

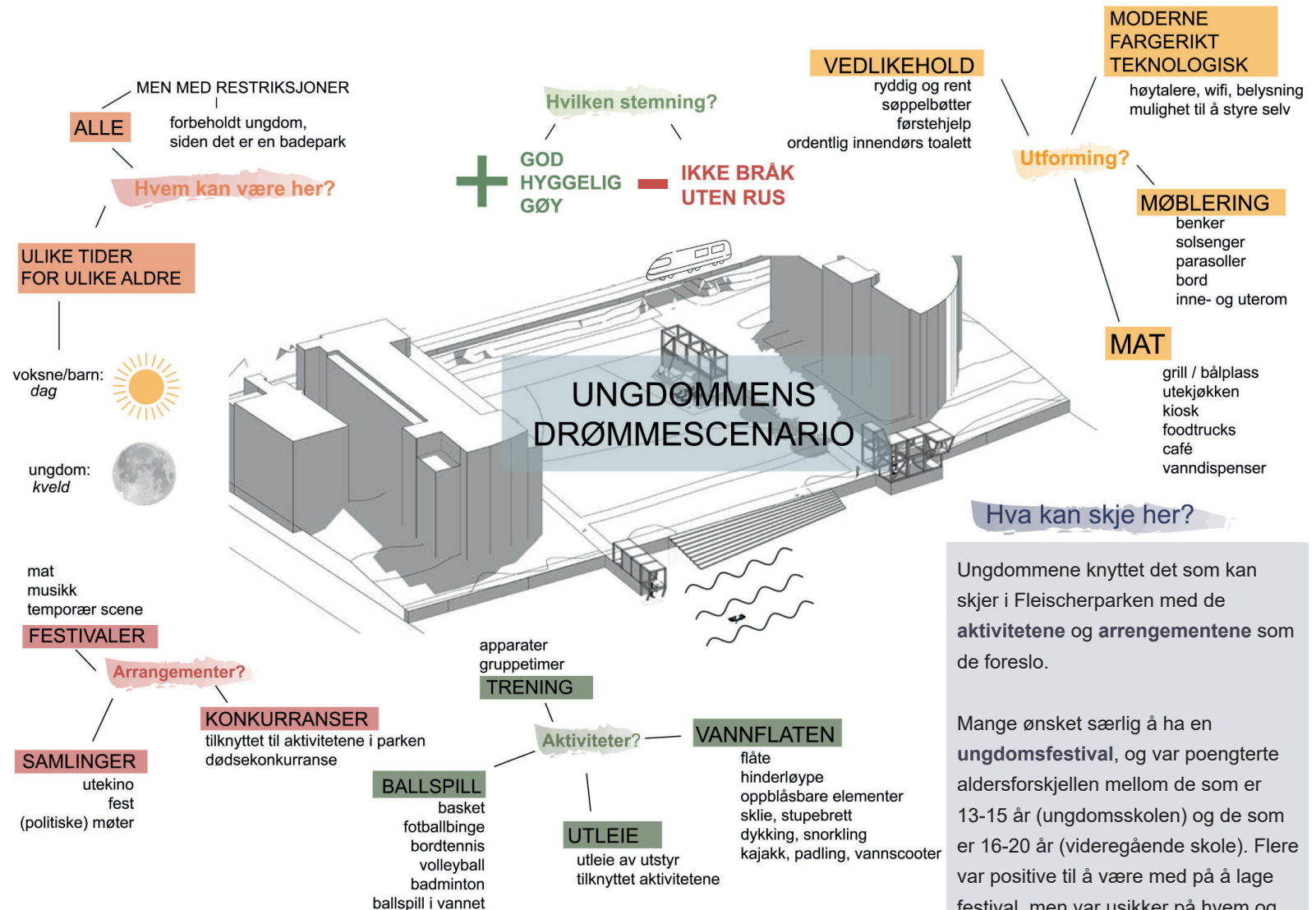
I utforming av denne mulighetsplanen ble det vektlagt hvordan ungdommens innspill kan komme til uttrykk i programmeringen av stedet. Og at signalene deres også danner et grunnlag for utforming av byromsnettverket i helhet.

FLEISCHERPARKEN I DAG

INNSPILL FRA MEDVIRKNING: UNGDOMMENS DRØMMESCENARIO

Ungdommene hadde en rekke forslag til ulike aktiviteter og innhold til Fleischer Sjøbad. I utformingen av parken, har vi gjort en vurdering og analyse av ungdommens innspill. Noen ønsker om programmering er videreført, som blant annet fokus på vannaktiviteter, treningsapparater og møblering. Som flere nevnte, er det prioritert en fleksibel gressflate som kan brukes til parkleker eller ulike arrangement. Andre ønsker og behov er tatt med videre i utarbeiding av byromsnettverket, og vil være førende for programmering av de andre møteplassene.

UNGDOMMENS DRØMMESCENARIO: Oppsummering av innspill knyttet til Fleischer sjøbad under idédugnad med ungdom. Tidligere presentert på s. 87.

Ungdommene knyttet det som kan skje i Fleischerparken med de aktivitetene og arrangementene som de foreslo.

Mange ønsket særlig å ha en ungdomsfestival, og var poengterte aldersforskjellen mellom de som er 13-15 år (ungdomsskolen) og de som er 16-20 år (videregående skole). Flere var positive til å være med på å lage festival, men var usikker på hvem og hvordan det skulle organiseres.

1. FLERBRUK

Fra flerbruk av større vann- og gressflater, til fleksibel bruk av møblement og aktivitet, skal legge til rette for variert bruk. Gressflaten skaper et fleksibelt rom for å sole seg, spille parkspill eller ha piknik. På sommeren tilføres en oppblåsbar hinderløype på vannflaten. *Veggen* og *stolpen* er plassert ut og tilrettelegger for at ungdommen kan sette sitt preg på stedet.

2. LAVTERSKEKEL

Tilbudet av varierte aktiviteter og ulike soner gjør at grad av deltakelse er opp til hver enkel. Det er rom for å være en aktiv deltaker ved treningsapparatene eller sitte mer passiv og skjermet under pergolaen. Flere innganger og god bevegelse mellom sonene gjør det enkelt å ta i bruk stedet.

3. AKTIVITET

Et permanent aktivitetstilbud med sjøbad, stupetårn, badstue og utlån av kajakk, samt en midlertidig hinderløype på sommeren gjør området til en attraktiv badepark. I tillegg vil et bredt tilbud av treningsapparater, parkspill og mat ved cafeen tiltrekke seg en mangfoldig ungdomsgruppe.

4. TYDELIG DESIGN

Stolen og veggen gå igjen som gjenkjennelige element, i tillegg til karakteristisk fargebruk vil sammen tydeliggjøre ungdomspulsen. Det røde sjøbadet markerer seg ut som et tydelig sted for ungdom.

5. TRYGGHET

Gjennom å tilby ulike aktiviteter i grupper, som torsdagspadling i kajakk eller treningstimer kan ungdom få økt kjennskap til stedet, som igjen kan føre til økt bruk på egenhånd. Trygghetsfølelsen fremmes også av tydelige akser og oversikt på stedet, samt boligfasader som vender seg ut mot parken.

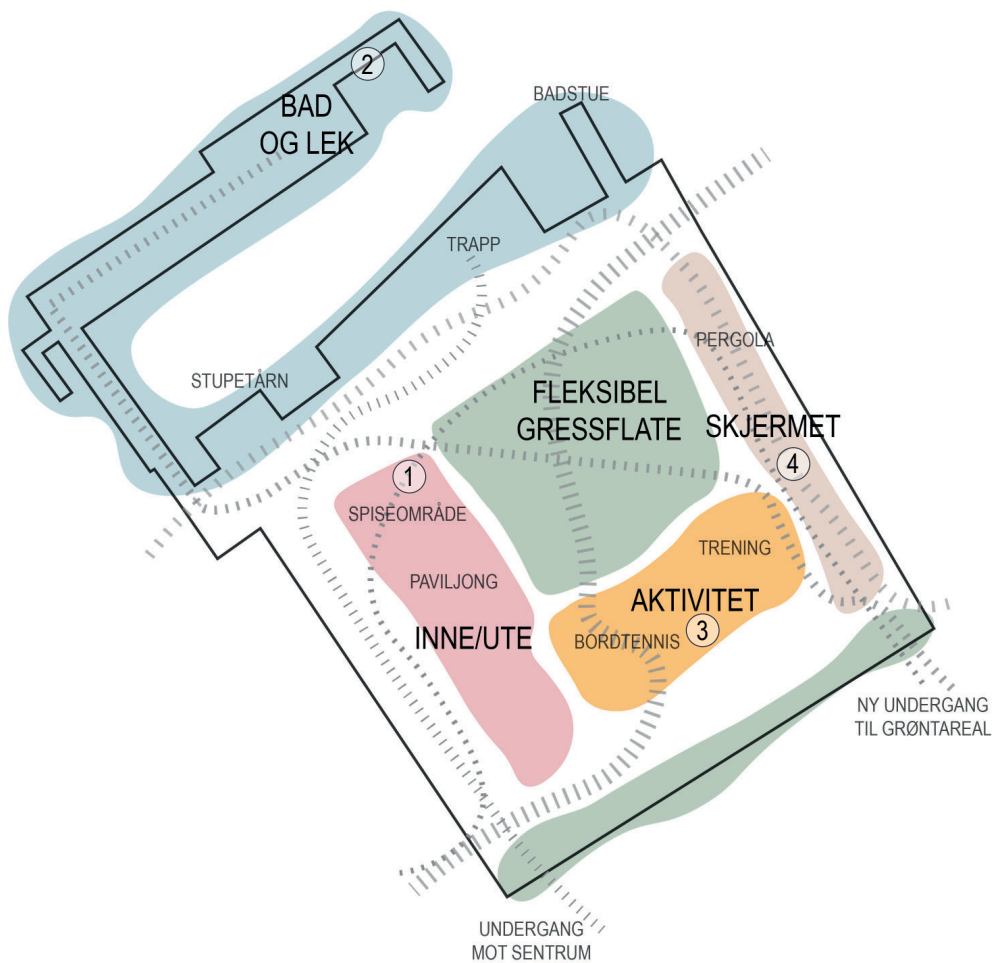
6. STRATEGI

For å sørge for at Fleischer Sjøbad blir et kjent sted for ungdommen kan det arrangeres en årlig ungdomsfestival på sommeren. Her kan konkurranser, vannaktiviteter, matboder og kulturelle innslag fylle parken med liv.

MULIGHETSPLAN: FLEISCHER SJØBAD

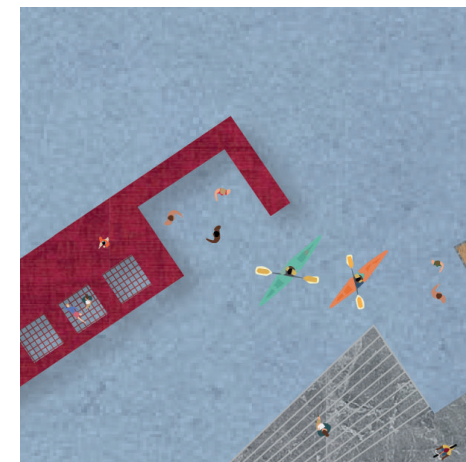
MYLDREKART

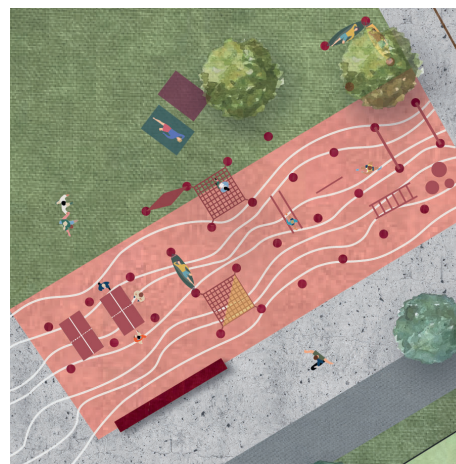
ZOOM IN: UNGDOMSLIV I DE ULIKE SONENE

1. CAFEMYLDRING

2. BAD OG SOLING

3. AKTIVITET OG LEK

4. SKJERMET UNDER PERGOLAEN

6. STRATEGI

DRØMMESCENARIO: UNGDOMSFESTIVAL

For å vise potensialet i ungdommens bruk av Fleischer Sjøbad illustrerer vi et drømmescenario, *Moss ungdomsfestival*. I idédugnaden kom det frem at flere av ungdommene ønsket å ha en festival for ungdom med konkurranser, mat og kino.

I en slik festival kan ungdommen ha sentrale roller i arrangering og gjennomføring i samarbeid med kommunen og relevante aktører i næringslivet. Da ungdomsfestivalen kan være et årlig arrangement, kan organiseringen settes i system der nye ungdommer kan være med på å sette sitt preg på årets festival.

For å sørge for at det blir et

inkluderende lavterskeltilbud er det viktig å holde kostnadsnivået nede, der økonomisk støtte fra kommunen og private sponsorer kan være nødvendig.

Lokale foreninger og næringer i byen kan være bidragsytrere som både er en ressurs i festivalen, og som også styrker ungdommens kjennskap til eksisterende tilbud i byen. Moss Kajakkklubb kan ha guidet tur i fjorden, Samverket Bakeri kan stille med frokost, Campino Pizza og Baba Sushi tilbyr middag, og Verket Scene hjelper til med utstyr til utekino. På lag med ungdommene kan Moss lage en inkluderende ungdomsfestival i Moss, som spiller på byens ressurser.

FLEISCHER SJØBAD
moss ungdomsfestival

PROGRAM

- 09.00 frokost: foodtrucks
- 09.00 trim & bad
- 10.00 morgentur: kajakk
- 11.00 vannpolo-turnering
- 12.00 kubb-turnering
- 13.00 lunsj: foodtrucks
- 15.00 DØSEKONKURRANSE / stupetårnet
- 17.00 middag: foodtrucks
- 19.00 utekino
- 22.00 natt-tur: kajakk

HELE DAGEN
badstue
vann-hinderløype
badminton
snorkling
isbar

lørdag 20. august 2022

STEMNINGSBILDE:
FLEISCHER SJØBAD

NEDRE TORG

ET GRÅTT TIL GRØNT HJERTE

I møte med ungdommen kom det signaler om at flere av ungdommene opplevde en sentrumskerne som skilte seg ut som utrygg og dårlig. Dette skyldtes blant annet manglende byliv etter butikkenes stengtids, gjenger som tar eierskap til byen, og lite aktivitetstilbud for ungdom. Innspillene viser et tydelig behov for å gjøre fysiske grep for å øke attraktiviteten i bykjernen for ungdom.

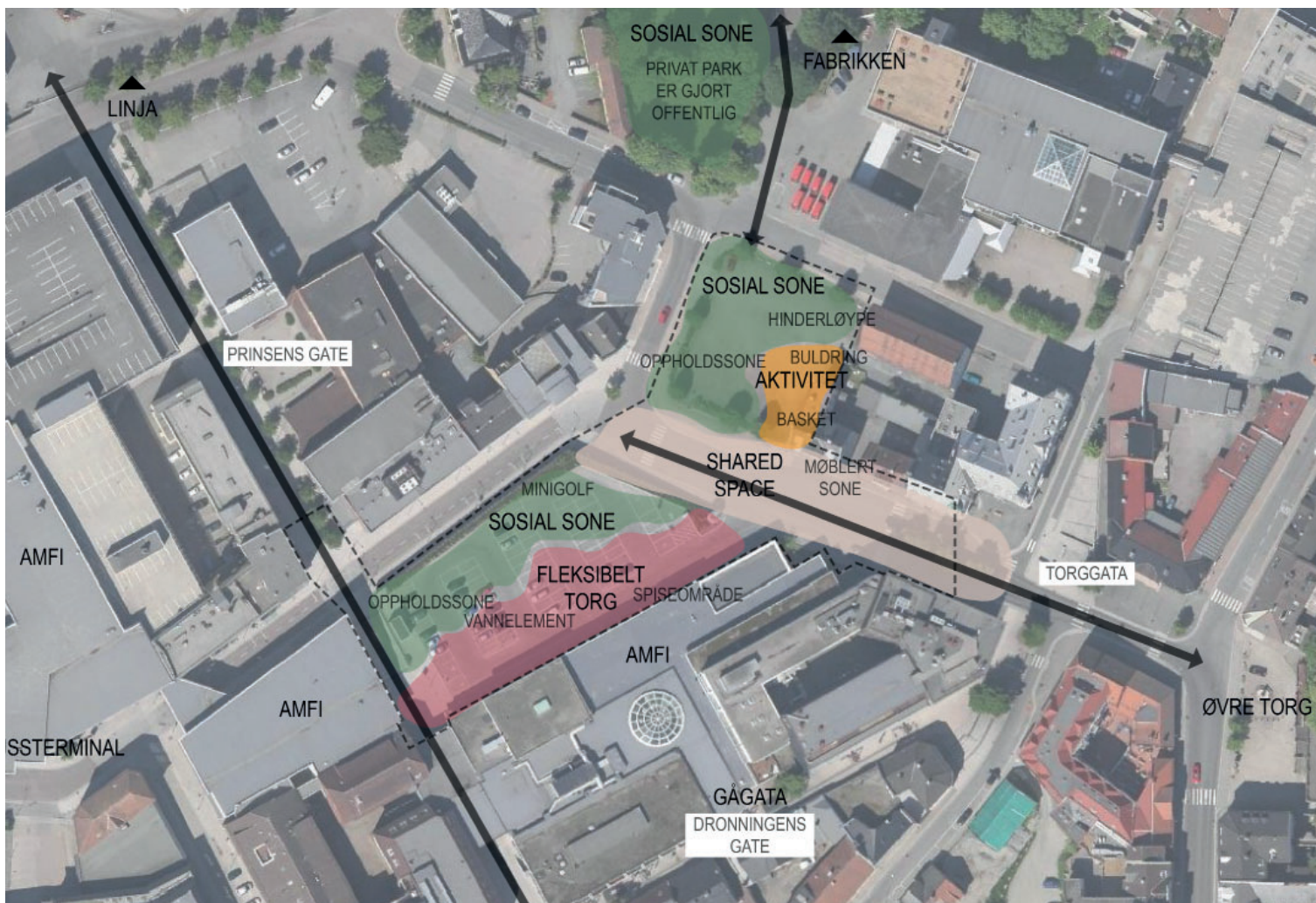
Områdene rundt kjøpesenteret Amfi preges av større parkeringsarealer. Nedre Torg ligger i dag på taket til en parkeringskjeller, samt Rema 1000 og andre lokale butikker. Taket er en arealkrevende parkeringsplass, med stort potensiale til å transformeres til fordel for byens mennesker og bynatur.

UNGDOMMENS MØTE MED BYEN

Nedre torg ligger sentralt plassert, og med flere adkomster blir det et naturlig samlingspunkt i bykjernen. Torgets plassering og tilknytning til handlegata og Amfi gjør det til et sentralt offentlig byrom. Butikkfasadene mot parkeringsplassen viser i dag en tydelig bakside med passive flater. Ved å åpne opp butikkfasadene, og sørge for større flyt ut mot plassen vil det være med på å aktivisere byrommet ytterligere.

Nedre torg kan bli et fleksibelt bytorg som legger til rette for hverdagsliv og mer spesielle arrangement. Her kan ungdom både delta og arrangere både markedsdager og utstillinger. Med aktiviteter og tilbud som treffer et bredt aldersspenn kan Nedre torg bli til et sted hvor ungdom møter resten av byen.

ET GRØNNERE HJERTE

Med ulike soner som henvender seg til omkringliggende kvaliteter og akser, kan Nedre Torg bli et integrert byrom som forsterker koblingene i bykjernen.

Ved å involvere ungdommen, etablere gode og inkluderende møtesteder i bykjernen vil det kunne gi synergieffekter til bylivet i Moss sentrum. Økt tilhørighet til Moss kan være utslagsgivende for at ungdommen vender hjem senere i livet.

MULIGHETSPLAN:
NEDRE TORG

FOLKETS HUS

TH. PETERSONS GATE

TIL FABRIKKEN

GUDES GATE

GRUS

HINDERLØYPE

NEDRE HAGE

KLATREVEGGER

"VEGGEN"

"VEGGEN"

BASKET

REMA 1000
P-KJELLER

SUSHI

TORRGATA
SHARED SPACE

SAMVERKET
BAKERI

UTESERVERING

TIL FLEISCHER
SJOBAD

WC
HEIS

MINIGOLF

DYSER

NEDRE TORG

UTESERVERING

KUNSTVEGG

RÅDE
BAKERI

TIL ØVRE TORG

FAST DEKKE

INNGANG TIL AMFI

AMFI

TIL GAGATA

NORLI

1. FLERBRUK

Torgplassen utgjør en åpen og fleksibel flate. I hverdagen gir vannelementet torget liv, og det utgjør et møtepunkt på stedet. Torget vil også kunne brukes til markedsdager hvor sentrets butikker kan trekkes ut i byrommet, eller ved arrangement og utstillinger i regi av ungdommen. Utlån av aktiviteter fra veggen gir rom for å ta i bruk området på ulike måter.

2. LAVTERSKEL

Nedre Torgs sentrale plassering, med flere adkomster gjør det til et lett tilgjengelig byrom, og et naturlig krysningspunkt enten om målet er torget eller handletur. Utformingen med flere soner og aktivitetstilbud med ulike ferdighetsnivå, gir mange grunner til å oppsøke byrommet.

3. AKTIVITET

Nedre torg rommer et bredt tilbud av både permanente og fleksible aktiviteter. Minigolf, basket, bordtennis, hinderløype og klatring treffer og samler flere aldersgrupper. Dysene på torgplassen er et attraktivt element, som byr på lek og opplevelse for de minste.

4. TYDELIG DESIGN

Ungdomspulsen som kommer til uttrykk i belegget og i dysene på torgplassen. Sammen med den karakteristiske fargebruken på møblelement og aktivitetssonene er designet lett å kjenne igjen.

5. TRYGGHET

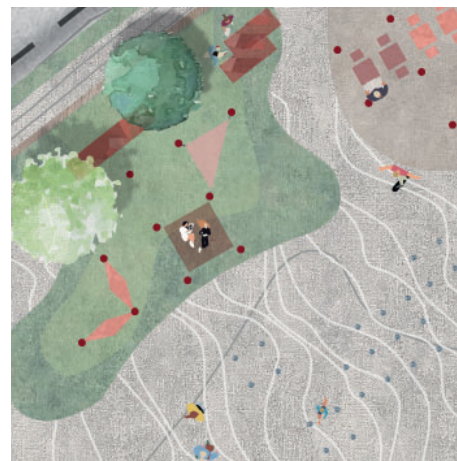
Ved å vende fasaden til Amfi ut mot torget vil aktive fasader skape liv og oversikt over torgplassen. Belysning på plassen og fra senteret vil lyse opp stedet på kveldstid. Da Nedre Torg blir et offentlig rom for alle brukere av byen, vil flere mennesker med en form for sosial kontroll kunne bidra til økt trykghetsfølelse.

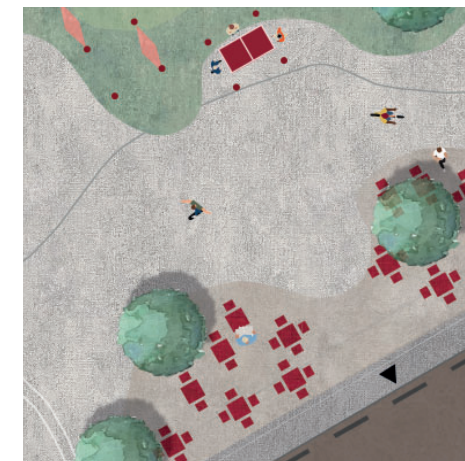
6. STRATEGI

Med den sentrale plasseringen til Nedre Torg, vil den fleksible torgflaten kunne være et attraktivt sted å arrangere markedsdager som treffer hele byen. Som et alternativ til skøytebanen på Kirkeparken kunne det på vinterstid vært mulig å etablere en hockeybane for ungdom og voksne på torgflaten, med avsluttende hockeyturnering for hele byen.

ZOOM IN: UNGDOMSLIV I DE ULIKE SONENE

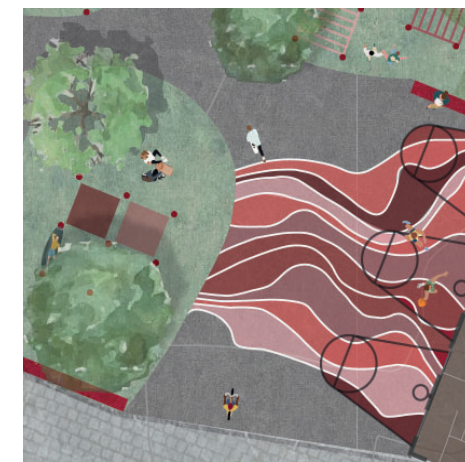
1. VANNELEMENT OG VARIERTE SONER

2. AKTIVE FASADER OG SPISEOMRÅDE

3. HINDERLØYPE UNDER TREKRONENE

4. UNGDOMSPULS OG BASKET

STEMNINGSBILDE
NEDRE TORG

FABRIKKEN

UNGDOMMENS BYSTUE

I møte med ungdommen kom det tydelig frem at de hadde behov for et sted å være i Moss sentrum, både inne og ute. *Fabrikken* har et potensial til å bli ungdommens bystue. Et trygt og godt *tredje* sted, utenfor hjemmet og skolen.

Fabrikken ligger sentralt i Møllebyen, med tilknytning til Mosseelva. Det tidligere industribygget er plassert tilbaketrunkent i Gernergårdens bakgård. Dette gir en naturlig skjerming, og med siktlinje mot snarveien til *Nedre Torg* er den lett tilgjengelig gågata.

SAMSKAPING

I utviklingen av Fabrikken er det viktig å involvere ungdommen, slik at de kan være med på å definere innholdet selv. I et byutviklings- og folkehelseperspektiv er dette et aktuelt samskapingsprosjekt. Ved å ha gratisprinsipp, deling av utstyr og

meråpen drift tilrettelegges det for fleksibel bruk som møter ungdommens hverdag.

For å sørge for trygge rammer inne på Fabrikken kan det være nødvendig å ha ungdomsarbeidere eller andre tillitspersoner som er tilstede, og er en tilgjengelig ressursperson for ungdommene. Dette kan sørge for stabilitet i driften av Fabrikken, og at det oppleves trygt og tilgjengelig for alle.

1. FLERBRUK

Fabrikken skal være en bystue med rom for alle. Derfor er det viktig å ha variert tilbud, og rom for fleksibel bruk der ungdommen kan sette preg på innholdet. Med en tanke om meråpen drift sørger man for at stedet er fleksibelt, og tilrettelagt for ulike behov.

2. LAVTERSSEL

Fabrikken ligger sentralt i Møllebyen, noe som styrker tilgjengeligheten for å dra dit. Det å koble aktiviteten i samarbeid med skolene kan det føre til at flere får prege stedet, og dermed føle større eierskap. Dette kan føre til lavere terskel for å oppholde seg der.

3. AKTIVITET

Fabrikken har potensiale til å ha mange ulike kvaliteter som ulike spillrom, og større rom for foreninger og politisk aktive, kafé, lounge, verksted, samt arrangere ulike kurs, konserter. Med muligheter for dyrking på taket kan det arrangeres en egenprodusert høsthakkefest.

4. TYDELIG DESIGN

Kajakkbryggen har et tydelig uttrykk som sammen med stolpen og belegget er lett gjenkjennelig. Sammen med det historiske industriområdet skal det legges tilrette for at området kan bli preget av ungdommene selv, og tåle røffere bruk.

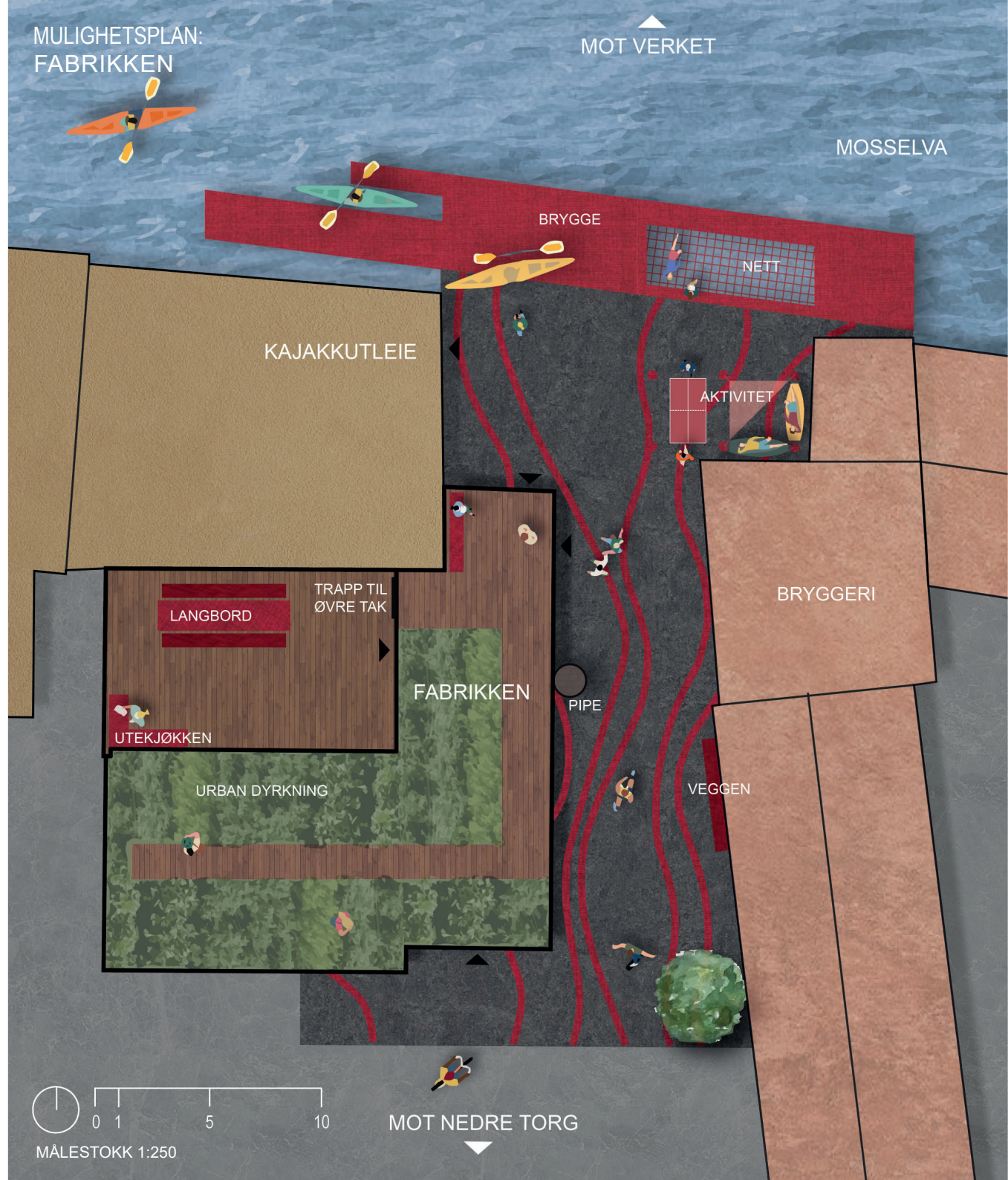
5. TRYGGHET

Uteområdet er lett synlig over elva til boligene på Verket, noe som kan gi en trygghet der beboerne kan få det med seg dersom noe skjer. Det at Fabrikken er koblet opp mot skolen og en ungdomsarbeider, kan være en betryggende faktor for å bruke stedet.

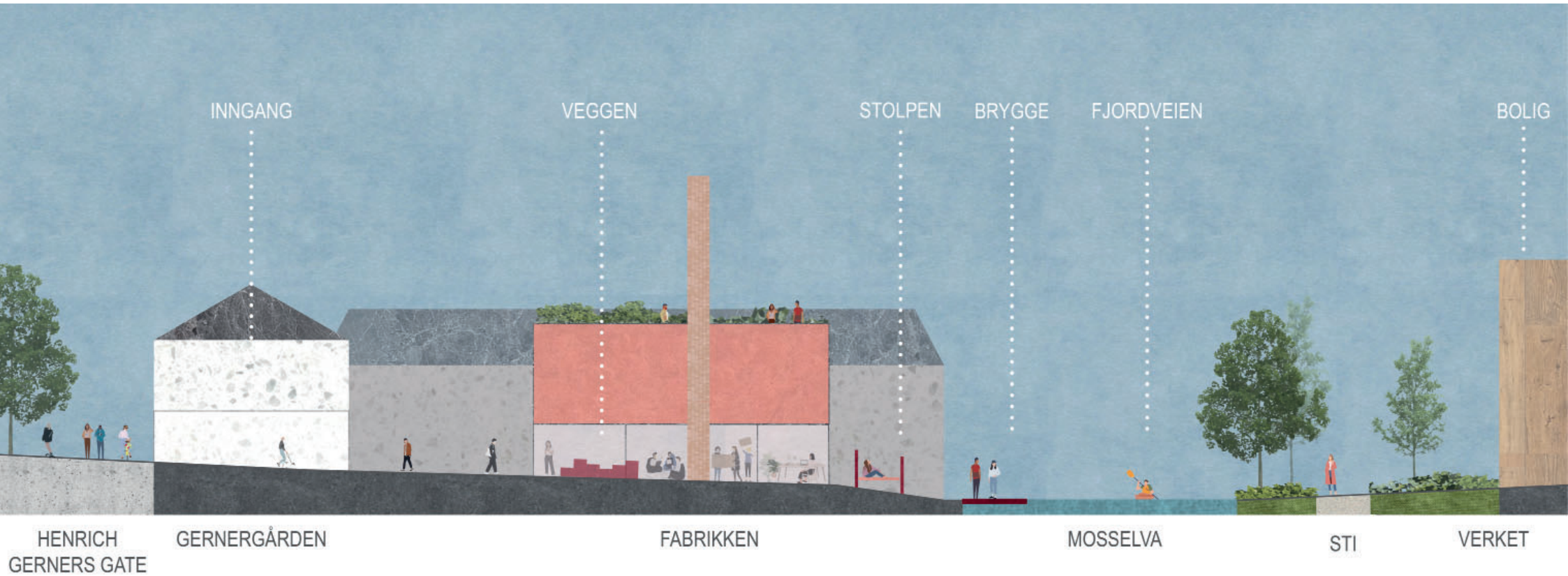

6. STRATEGI

For at Fabrikken skal fylles med innhold gjennom året, kan det forvaltes i et samskappingsprosjekt mellom ungdommene, kommunen og relevante aktører i næringslivet. Dette kan gi ungdommene eierskap og tilhørighet til ungdommens bystue.

FABRIKKEN: ILLUSTRERENDE SNITT

6. STRATEGI

FABRIKKEN: SAMSKAPING

For å illustrere potensialet i Fabrikken, skisseres et mulig samskappingsprosjekt. I utviklingen av Fabrikken kan aktuelle ungdommer og lærere kan bli med i en prosjektgruppe sammen med lokale bedrifter, kulturlivet og kontaktpersoner i Moss kommune. **Prosjektet kan sys inn i læreplanen med utgangspunkt i relevante kompetansemål for hver faglinje.**

Her er ungdommens stemme viktig, og det bør sørges for at beslutningsmyndigheten fordeles i prosjektgruppen, der hovedtyngden ligger hos ungdommen. Dette kan være en utviklingsarena for det nyetablerte **medvirkningsrådet for ungdom i Moss kommune.**

Kunst- og kulturlivet i Moss kan være en god ressurs for produksjon av konserter, arrangementer, og hvordan jobbe med temporære kunstprosjekter. Gjensidig kan flere ungdommer få lavere terskel til å få deltidsjobb, samt bidra frivillig ved andre kulturarrangement.

Lokale krefter som kan bidra med kunnskap, ressurser og i samråd med ungdommene. Her kan Fabrikken være en utforsningsarena på **ungdommens premisser.**

SAMARBEID PÅ TVERS AV FAGLINJER OG SKOLER

MALAKOFF VGS

HELSE- OG OPPVEKSTFAG
STUDIESPESIALISERENDE
BYGG- OG ANLEGGSTEKNIKK
TEKNOLOGIFAG
ELEKTROFAG

KIRKEPARKEN VGS

MUSIKK, DANS OG DRAMA
IDRETTSFAG
STUDIESPESIALISERENDE
KUNST, DESIGN OG ARKITEKTUR
RESTAURANT- OG MATFAG
SERVICE OG SAMFERDSEL
SALG, SERVICE OG REISELIV

STEINERSKOLEN I MOSS

PLANLEGGING

UTFØRELSE

ARRANGEMENT

EVALUERING

EKSEMPEL: DYRKING PÅ TAKET

I planleggingsfasen kan prosjektgruppen fordele roller og legge en strategi for dyrking på Fabrikkens tak.

Ungdommer fra *Service og Samferdsel* kan øve seg på logistikk og organisasjonspraksis. Der ungdommer fra *Steinerskolen* og *Kunst, design og arkitektur* kan designe plantekassene.

I utførelse av prosjektet kan ungdommer fra *Bygg- og Anleggsteknikk* bygge plantekassene. Det kan etableres en tverrfaglig gruppe for de ungdommene som ønsker å være med på å plante ut og følge dyrkeprosessen, i samråd med det lokale firmaet Damengen Hage & Utemiljø AS.

For å markere innhøsting, kan det arrangeres en felles høsthakkefest. Ungdommer fra *Restaurant- og matfag* kan de lage mat fra dyrkingen. Sammen med bedriften *Verket Scene*, kan ungdommer fra *Musikk, dans og drama* arrangere konsert, der de kan øve seg på å stå bak og på scenen for publikum.

Alle aktører i prosjektet bør være med på evaluering av prosessen, og undersøke hva som har funket, og ikke.

På denne måten vil Fabrikken kunne tilpasse innhold til det ungdommen ønsker å være med på, med mål om å kunne utforske, utfolde og uttrykke seg sammen med byen.

MILJØARBEIDER

"UNG I MOSS"

MEDVIRKNINGSRÅD
FOR UNGDOM

FOLKEHELSE-
KOORDINATORER

BYLAB MOSS

BYLIV MOSS SENTRUM

MOSS KOMMUNE

TVERRFAGLIG SAMARBEID I ULIKE FASER

FRIVILLIGHET

FORENINGER

KUNST

KULTUR

NÆRING

HANDEL

RESTAURANTER

LOKALE AKTØRER

SAMARBEID AVHENGIG
AV SPESIFIKKE ARRANGEMENT

STEMNINGSBILDE:
FABRIKKEN

5.

DISKUSJON OG OPPSUMMERING

MÅL 4

Undersøke landskapsarkitektens rolle i medvirkningsprosesser med ungdom, med formål om hvordan sikre byliv for ungdom.

5.1 DISKUSJON

I denne masteroppgaven har vi gjennomført en idédugnad for til sammen seksti ungdommer i Moss. Dette gjorde vi i samarbeid med Moss kommune, som hadde et behov for å få konkrete innspill til Fleischerparken i Moss sentrum, og samtidig kunne vi få innblikk i hvilke behov og ønsker ungdommen har for Moss sentrum generelt. Basert på dette utarbeidet vi ungdommens byplan for Moss.

I prosessen har vi stått overfor flere interessante aspekt og utfordringer i medvirkningsprosessen, samt i utforskning av ungdommens plass i bybildet. Basert på dette vektlegger vi følgende hovedtema i diskusjonen:

1. **Landskapsarkitektens rolle i medvirkningsprosesser**
2. **Ungdommens plass i bybildet**

LANDSKAPSARKITEKTENS ROLLE I MEDVIRKNINGSPROSESSER

Vedrørende landskapsarkitektens rolle i medvirkningsprosessen, har vi valgt å synliggjøre følgende aspekter:

1. Et helhetlig samfunnsperspektiv på medvirkningsprosessen: Bevissthet rundt landskapsarkitektens rolle.
2. Bruk av tid i medvirkningsprosessen: Effektivisering med kvalitet, en utopi?
3. Betydningen av tilbakemelding i medvirkningsprosessen. Kan midlertidige prosjekter lokke ungdomsengasjement?

UNGDOMMENS Plass I BYBILDET

Med tanke på ungdommens plass i bybildet, fremhever vi følgende aktuelle aspekter:

1. Hvordan sørge for at ungdom opplever trygghet i byen, uten at de føler seg overvåket?
2. Hvordan sørge for informasjonsflyt, mellom ungdommen og aktørene som jobber for ungdom?

LANDSKAPSARKITEKTENS ROLLE I MEDVIRKNINGSPROSESSER

ET HELHETLIG PERSPEKTIV PÅ MEDVIRKNING

I denne masteroppgaven har vi utforsket landskapsarkitektens rolle i medvirkningsprosessen. Arnstein (1969) sin medvirkningsstige (se figur 3) tydeliggjør at graden av ungdommens innflytelse på beslutningsprosesser varierer. I den sammenhengen er det flere måter å gjennomføre medvirkning på.

Verdien av medvirkning, og hvordan det er nyttig for både landskapsarkitekten og de som lever i den aktuelle byen, har fått større tyngde i byutviklingen (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2014). Videre er det verdt å diskutere hvordan landskapsarkitekten kan være med på å sørge for sosial bærekraftig utvikling for ungdom.

I utviklingen av byer og tettsteder er fokuset på mennesket sentralt. For endelig design kan medvirkningsprosessen være et verdifullt kunnskapsgrunnlag som gir bedre resultater, der designet treffer lokale ønsker og behov. Da det er tydelig sammenheng mellom det fysiske miljøet, og hvordan det

bygde legger til rette for sosiale møter i byen, er det hensiktsmessig å se disse i sammenheng. Med tanke på landskapsarkitektens faglige ekspertise innen miljømessige utfordringer og løsninger, står rollen i en egnet posisjon til å inngå i flere samarbeid med andre aktører som jobber for sosial bærekraftig utvikling. Dette fremheves i kjernebegrepet om *robusthet* som omfavner både den sosiale og miljømessige bærekraftsdimensjonen (Hofstad og Bergsli, 2017).

Med et blikk på byen delt i tre dimensjoner: *Det bygde bymiljøet*, *det levde bysamfunnet* og *det demokratiske fellesskapet*, kan det gi et overordnet perspektiv på ulike måter å forstå medvirkningsprosesser på. Samlet sett ligger utfordringen i å se disse tre dimensjonene i sammenheng (Hanssen, 2020), og deretter drøfte hvordan ansvarsrollene fordeles. For å illustrere kan landskapsarkitekten som designer det fysiske miljø for ungdom (det bygde), samarbeide med ungdomsarbeideren som jobber med sosiale fellesskap

for ungdom (det levde), og samtidig ha direkte samarbeid med læreren som har dannelse og medborgerskap som overordnede mål for elevene sine (det demokratiske fellesskapet). Med tydelig forventningsavklaring kan mangel på oppfølging av ungdommens innspill unngås. Dersom landskapsarkitekten er tydelig på mulighetsrommet ungdommen kan påvirke, kan borgerrollen styrkes fremfor å bidra til medvirkningstretthet der det å delta på slike prosesser oppleves som meningsløst.

Videre kan det argumenteres for viktigheten av å være bevisst på ansvarsfordeling etter at landskapsarkitekten har initiert til en medvirkningsprosess. Dette med formål om at ungdommene som har vært med i idédugnaden får tilbakemelding og blir fulgt opp. Her er lokale aktører innenfor byutvikling, som kommunen, viktige for å sørge for stabilitet og god kommunikasjon utover prosjektets ferdigstillelse. I økt tverrfaglig samarbeid og samskapingsprosjekter ligger det potensial for sosial innovasjon som

gagner både bynaturen og det sosiale samspillet (Røiseland og Lo, 2019).

For ungdom å oppleve at de blir hørt, og at det oppleves nyttig å delta i prosesser rundt egen by, kan måten medvirkningen bli gjort på være avgjørende for borgerrollen i et lengre perspektiv. For landskapsarkitekten bør det da handle om å komme med et formsvar til prosjektet, og samtidig bidra til å styrke den sosiale tilhørigheten. Her kan et essensielt grep være å følge opp ungdommen som deltar i medvirkningen gjennom alle prosjektets faser. Videre er det nødvendig at alle fagpersoner som jobber med medvirkning har en forståelse for sin egen rolle, og hvordan man kan samarbeide tverrsektorielt.

På denne måten kan det få synergieffekter utover eget fagfelt, og det gjennomføres medvirkning med virkning. Det gjenstår å finne prosesser som både ivaretar landskapsarkitektens tidspress, og sørger for god oppfølging for ungdommen.

LANDSKAPSARKITEKTENS ROLLE I MEDVIRKNINGSPROSESSER

BRUK AV TID I MEDVIRKNINGSPROSESSEN: EFFEKTIVISERING MED KVALITET, EN UTOPI?

I vår masteroppgave brukte vi mye tid til å utarbeide en plan for medvirkningsprosessen. Fra å utforske hvilke metoder som var relevante for prosjektets formål, sørge for et program som var forsvarlig overfor lærerens tidsramme, og innenfor våre egne tidsrammer for masteroppgaven. Et erfaringsmoment er klinkende klart, *medvirkningsprosessen tar tid*.

Det at det krever betydelig antall timer som går med til medvirkningsprosessen, kan det tenkes at prosessen blir nedprioritert, eller satt til et minimumskrav i prosjekter med høyt tidspress. I denne sammenhengen kan det drøftes om landskapsarkitekten har nok tid til rådighet for å få gjennomført medvirkningsprosesser på en tilfredsstillende måte.

For å oppnå medvirkning som representerer mangfoldet og ulike interesser i samfunnet, er det avgjørende å sørge for at *alles* stemmer blir hørt (Distriktssenteret, 2020). Spørsmålet om *hvem* som får ta del i bysamtalet er avgjørende. I

takt med samfunnsutviklingen, trenger demokratiet å stadig oppdatere metoder som sikrer å involvere de som blir berørt av byutviklingsprosjekter (Hanssen, 2020).

I tråd med det kan det argumenteres for at det ikke handler om landskapsarkitekten skal bruke tid på medvirkning (da det er en forutsetning for å utvikle gode sosiale lokalsamfunn), men heller hvordan utvikle gode og *effektive* medvirkningsmetoder som likevel sikrer medvirkning med kvalitet.

Det kan hevdes at planleggingsfasen av idédugnaden kan effektiviseres dersom landskapsarkitekten har tilgang på etablerte medvirkningsøvelser rettet mot landskapsarkitektens virke. Særlig medvirkningsøvelser hvor sammenhengen mellom det miljømessige og sosiale laget vektlegges. Her kan eksempelvis spesifikke estimater på tidsbruk, metodens mål, relevans og aktuelle analyseverktøy for utforming være nyttig. Fleksible og ferdig

oppsatte verktøy til ulike metoder kunne vært satt i system, og samlet i et delingsbibliotek som er lett tilgjengelig for de som skal gjennomføre slike prosesser. I en slik situasjon kunne det vært aktuelt for landskapsarkitektbedrifter å skaffe seg en verktøykasse for medvirkningsmetoder som lett kan tilpasses til prosjektets kontekst og sted. Det at metodene kan tilpasses til lokal kontekst og prosjektets formål, er en vesentlig forutsetning.

Videre bør det legges til rette for medvirkning i alle faser, men særlig i startfasen (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2014). I et samfunnsøkonomisk perspektiv, kan det argumenteres for at ved å gjennomføre medvirkning med de som berøres av prosjektet, kan det føre til at byrommene blir mer brukt, og styrke byrommets relevans. Med andre ord, medvirkning bør ha en betydningsfull rolle i byutviklingsprosjekter der det sørges for kvalitet i medvirkning som gjennomsyrrer prosessen fra A til Å.

Til tross for å etablere en mer spesifikk og tilgjengelig *metodebank* for landskapsarkitekter, så kan det være et premiss å godta at medvirkningsprosesser tar tid, og ikke kan effektiviseres da det handler om mennesker og prosesser som krever samhandling. Samtidig kan det tenkes at dersom Moss hadde hatt et etablert nettverk som jobber for å sikre byliv for ungdom, kunne dette vært en verdifull arena for landskapsarkitekten. Både for å imøtekomme formålet om å nå ut bredt til ungdommen i Moss, og samtidig kunne bruke mindre tid på rekruttering og kartlegging av åpenbare behov i lokalsamfunnet.

Det kan hevdes at noe av utfordringen er at de som jobber med ungdom fra ulike hold, ikke er nok samkjørte i dag. Dette gjelder eksempelvis skolens ansatte som er tilstede i ungdommens hverdag, og de som arrangerer fritidstilbud i byens sosiale møteplasser for ungdommen. Her ligger det et potensial som kan forbedres og utvikles til fordel for å løfte ungdommens plass i bybildet.

LANDSKAPSARKITEKTENS ROLLE I MEDVIRKNINGSPROSESSER

GRAD AV TILBAKEMELDING: KAN PROSJEKTER MED KORT TIDSHORISONT LOKKE UNGDOMSENGASJEMENT?

I medvirkningsprosessen med ungdommen i Moss var det å sørge for *forventningsavklaring* i flere ledd hensiktsmessig. Eksempelvis i møte med kommunen, lærerne og ungdommene. Ved å være transparent rundt programmet og våre mål, opplevde vi at vi fikk nyttig tilbakemelding fra kommunen og lærerne, samtidig som vi fikk avklart rammene for prosjektet. Samtidig var det tydelig at både aktørene i kommunen og lærerne har stramme tidsplaner, som gjør at *tid* blir en betingende faktor også her.

I møte med ungdommene, hadde vi fokus på forventningsavklaring av idédugnaden, og videre hva de kan forvente i ettertid. Etter idédugnaden så vi et potensiale i å kunne komme tilbake til samme gruppe for å presentere hvordan vi har forstått og analysert innspillene deres. Dette ville gitt ungdommene en mulighet til å kunne korrigere, eller lettere forstå hvordan slike prosesser fungerer. Det at noen behov kan dekkes andre steder i byen, eller at innspill tar en annen form kan

tydeligere forklares og illustreres her. Videre kunne det vært nyttig både for landskapsarkitekten og ungdommene, om landskapsarkitekten kom tilbake og presenterte ulike designforslag. Her kunne ungdommene vært med på å uttale sin mening om de ulike forslagene, og landskapsarkitekten får muligheten til å forklare hvordan innspillene er håndtert på ulikt vis. Disse tilbakemeldings-prosessene kan være hensiktsmessig for alle parter, og som støtter opp under sosialt bærekraftig byutvikling.

Videre er et aktuelt spørsmål om hvem som tar over kontakten med ungdommene etter at landskapsarkitekten har kommet med et formsvar. I dette tilfellet krever det en rolleavklaring overfor ungdommene og kommunen, i hvem som skal følge opp innspillene i ettertid. Dette er en viktig tilbakemelding for ungdommene som har vært en del av prosessen, og her kan medvirkningstretthet forebygges, og borgerrollen styrkes (Hanssen, 2020; Arbeidsforskningsinstituttet, 2017).

I Kommunal- og moderniseringsdeparterementets (2014) veileder for medvirkning, vektlegges betydningen av tidlig innbyggerinvolvering i prosjekter. I forbindelse med Fleischerparken i Moss hadde kommunen allerede vært i en prosess med beboere i området, og enkelte beslutninger var allerede tatt. Spørsmålet var da om det var hensiktsmessig å involvere ungdommen på det stadiet av prosjektet. For ungdommene var mulighetsrommet å komme med innspill til videreutvikling og programmering av den eksisterende parken.

Det kan hevdes at fordelene med å inkludere ungdommene i prosjekter med kort tidshorisont, er at de raskere kan oppleve fysiske resultater, og dermed tydelig tilbakemelding på medvirkningsprosessen (Husbanken, 2010). I denne sammenhengen kan det argumenteres for at midlertidige prosjekter i byrom kan være et lokkende moment for å stimulere ungdomsengasjement.

Det å gjennomføre et midlertidig prosjekt som en del av medvirkningsprosessen, kombinert med en langsiktig plan for området, kan det føre til at deltakelsen oppleves som mer nyttig. Her kan medvirkningsprosessen med ungdommene gi nyttige signaler som brukes på begge nivå parallelt: På kortsiktige, og langsiktige prosjekter. Dette kan eksempelvis være gunstig for byrom som er under utvikling, i *ventemodus*, og kan fylles med innhold som både skaper engasjement og byliv i området. Ytterligere kan det at medvirkningsprosessen oppleves som relevant for ungdommene selv, føre til økt tilhørighet til byen.

UNGDOMMENS Plass I BYBILDET

TRYGGHET VERSUS OVERVÅKNING

For ungdommen i Moss var betydningen av trygghet et gjennomgående moment som var avgjørende for bruk av byen. Dette hadde ofte sammenheng med tid på døgnet, og hvilke mennesker som var tilstede i byrommet. Samtidig uttrykte flere at de ønsket seg et sted hvor de kunne være alene, skjermet og slapp å bli hysjet på fra andre samfunnsgrupper som ønsker ro og fred. Følgende kan det være aktuelt å drøfte: Hvordan kan landskapsarkitekten legge til rette for trygghet, uten at det oppleves som overvåkning, eller begrensende for ungdommenes utfoldelse?

Der tryggheten trues av gjenger som har mer hevd på byen enn andre, kan det skape sosiale barrierer for de som ikke er inkludert i disse gjengene, som fører til at de velger å ikke oppholde seg i byen. I denne sammenhengen er det aktuelt å drøfte hvor landskapsarkitektens rolle grenser, særlig med tanke på omdømmespørsmål og sosiale utfordringer i byen. Begrepet sosial bærekraft omfatter kjernebegrepet

sosial kapital (Hofstad og Bergsli, 2017), hvor lokalsamfunn med høy sosial kapital og sterkt fellesskap kan både ha positive og negative følger for sosial bærekraftig utvikling. I denne sammenhengen kan det hevdes at dersom mindre fellesskap får sterkt eierskap til deler av byen, kan det virke ekskluderende overfor mennesker som ikke er en del av dette fellesskapet. Dette kan føre til at motsetninger i lokalsamfunn blir forsterket, fremfor å styrke bysamfunnets fellesskap (Hofstad og Bergsli, 2017).

Relevant for landskapsarkitekten, kan det i dette perspektivet hevdes at det ikke nødvendigvis bør være et mål å designe en park for *alle*. Derimot hvor det i visse tilfeller kan være hensiktsmessig å designe målrettet for ulike sosiale grupper i bysamfunnet. Videre kan følgende aspekt være interessant: Dersom alle samfunnslag skal bli inkludert i hvert byrom, kan det da føre til homogene, generiske byrom som ingen føler eierskap til? Forskjellen mellom en *park* for alle, og en *by* for alle kan være et

viktig moment her. Likevel kan det argumenteres for at det demokratiske byrommet bør kunne romme alle samfunnslag. Ulike sammensetninger av mennesker i bybildet kan være førende for trygghetsfølelsen. Det kan være styrkende å ha steder hvor ungdom og voksne møtes, hvor de kan trene toleranse og aksept for fellesskap. Dette kan føre til at borgerrollen styrkes, og ungdommen kan oppleve økt tilknytning til bysamfunnet (Hanssen, 2020).

Landskapsarkitekten kan utforme fysiske rammer som legger til rette for trygge byrom. Det fysiske miljøet vil da ikke være tilstrekkelig alene i møte med slike sosiale utfordringer i byen, men kunne være en del av et tverrfaglig nettverk. Eksempelvis vil landskapsarkitekten i medvirkningsprosessen være i en posisjon hvor ungdom forteller om sin hverdag, og hva de opplever som gode og dårlige steder. Ungdommens fortellinger kan belyse utfordringer som ligger utenfor landskapsarkitektens rolle, men som fortsatt er viktige funn som bør fanges

opp og videreformidles til de *riktige* aktørene. For å illustrere betydningen av trygghet i forbindelse med ungdommens plass i bybildet, kan konseptet *ungdommens bystue* være aktuelt. En meråpen bystue, forvaltet av ungdommen selv. Dette kan være et *tredje* sted hvor ungdommen kan utforske, utfolde og uttrykke seg. En trygg sfære som ikke er hjemme, og ikke på skolen. Her kan det være behov for en ungdomsarbeider, som er tilstede, bistår ungdomsarrangement, og kan tilføre trygghet når det trengs.

Dette er et eksempel på hvor landskapsarkitektens rolle ikke kan definere *hvem* som skal forvalte et slikt ungdomssted, men har mulighet til å utforme en bystue med fokus på *flerbruk, lavterskel, aktivitet, tydelig design, trygghet og strategi*. Samarbeid med aktuelle aktører er aktuelt, og for videre oppfølging vil kommunens rolle sammen med ungdommen være avgjørende. Dette tydeliggjør behovet for et eget nettverk av aktører som jobber for å sikre byliv for ungdom, med formål om sosialt bærekraftig utvikling.

UNGDOMMENS Plass I BYBILDET

KOMMUNIKASJON OG INFORMASJONSFLYT: SKOLEN SOM RESSURS

Videregående skole kan være en nyttig inngangsbillett for landskapsarkitekten, med formål om å treffe en bred gruppe av ungdommer. Skolen kan anses som et speilbilde av samfunnet, med flere faglinjer, ungdom med ulike interesser, ønsker og tilhørende miljø, hvor alle samlet i samme skolegård.

Oppsummerende etter møter med aktører i kommunen og lærere ved Malakoff Videregående Skole virket det som om kommunikasjonen mellom disse to aktørene var minimal. Der kommunen på sin side jobber for å utvikle tilbud for ungdommen i Moss, og lærere som har direkte kontakt med elevene daglig, så kan det argumenteres for at her ligger uutnyttet potensiale i å kunne etablere bedre informasjonsflyt for å nå ungdommen. Da lærerne har fulle timeplaner, kunne eksempelvis en miljøarbeider hatt fokus på samarbeidet. Det kan antas at det som skjer etter skoletid, vil påvirke miljøet i skoletiden, og derfor være forebyggende der det sørges for trygge rammer gjennom hele døgnet. Dette forutsetter at flere fagfelt trer inn

i skolen, noe som finner støtte i det nye Kunnskapsløftet (2020). I tillegg vil det være behov for ressurser i kommunen som jobber spesifikt for å sikre byliv for ungdom.

For å illustrere potensialet, kan det være relevant å treffe frem et eksempel fra medvirkningsprosessen med ungdommen i Moss. Moss Kommune har en aktiv instagramkonto *@ungimoss*, som har som mål å nå ut til ungdommen. Her formidles gode eksisterende tilbud, aktiviteter og tiltak rettet mot ungdommen. Da vi spurte under idédugnaden hvem som har hørt om denne kontoen, var det ingen elever som bekreftet dette. Følgende er et relevant spørsmål da om økende informasjonsflyt med direktekanaler til ungdommen er nødvendig for å spre informasjon og kunnskap om byens eksisterende kvaliteter. Det kan hevdes at tilbudene har liten effekt når kunnskapen om dem ikke formidles til riktig målgruppe. I tillegg kan det argumenteres for at det krever mer fokus på informasjonsflyt i Videregående skoler, da flere ungdommer kommer til byene fra

omkringliggende tettsteder, som kanskje ikke har like god kjennskap til byen.

Videre er det aktuelt å poengtere et potensial i sterkere forbindelse mellom Videregående skole og folkehelsekoordinatorer, der målet om å sørge for god levbarhet for ungdommen i Moss trekker i samme retning (Moss Kommune, 2020d; Utdanningsdirektoratet, 2020b). Med felles mål om sosialt bærekraftig lokalsamfunn, grunnleggende potensialet for samskappingsprosjekter med ungdom og lokale aktører, i læreplanen (Utdanningsdirektoratet, 2020b) og kommunens strategi (Moss kommune, 2020 c). Her kan landskapsarkitektens rolle i en prosjektgruppe sammen med blant annet kommunen og skolen, etablere bærekraftige sosiale og miljømessige strategier som utløser synergier for alle involverte, og tilfører byliv til lokalsamfunnet for øvrig.

Med tanke på ungdommens påvirkningskanaler fremhever Klausen mfl. (2013) betydningen av ungdomsråd og ungdommens kommunestyre. I dette forumet kan

kommunen få verdifulle innspill fra en gruppe som "har vanskelig for å bli hørt" (Klausen mfl, 2013, s.84).

Videre poengteres det at dersom disse formelle kanalene skal påvirke, kreves det at ungdommenes innspill blir vektlagt, og støttet opp kontinuerlig fra kommunalt hold (Klausen mfl, 2013). I denne sammenhengen kan kommunens rolle i samskappingsprosjekter drøftes: I hvor stor grad kommunen bør oppfordre, og legge til rette for aktiv deltakelse fra ungdom i lokalsamfunnet? Dette for å; i) *å sørge for at møteplassene i samskaping med ungdom blir fylt med innhold*, ii) *at informasjon om ulike ungdomsarrangement når frem til ungdommen*, iii) *at aktører som jobber med ungdom i ulike felt samordnes*, kan det være et behov for et lokalt nettverk som arbeider for bylivsstrategi for ungdom. Her kan det være aktuelt å etablere en koordinator på systemnivå i kommunene, som sørger for at nettverket har en helhetlig kontinuerlig bylivsstrategi. Da med formål om bedre involvering og tilrettelegging for ungdom i bybildet.

5.2 OPPSUMMERING: BYPLAN OG PROSESS MED UNGDOM

LANDSKAPSARKITEKTENS ROLLE I UTARBEIDING AV UNGDOMMENS BYPLAN

I denne masteroppgaven har vi i møte med ungdommen i Moss, undersøkt landskapsarkitektens rolle i medvirkningsprosessen. Dette arbeidet har resultert i et faglig bidrag som kan være til nytte for landskapsarkitekter som skal utforme en byplan for ungdom.

Vi gir et overordnet forslag til hvilke momenter som er nyttige i utarbeidelsen av ungdommens byplan. Da med hovedfokus på et byromsnettverk for ungdom, som understøttes med et aktivitetsnettverket som favner aktuelle inne- og uteområder for ungdom. Samordningen av tilbud rettet mot ungdom kan styrkes ved å etablere et nettverk på kommunenivå som jobber for en bylivsstrategi for ungdom i lokalsamfunnet.

Med tanke på medvirkningsprosessen har vi oppsummert punkter som kan være til hjelp for andre som

skal gjennomføre en idédugnad for ungdom på Videregående skole.

Basert på inspill og samtaler med ungdom i Askim og Moss, presenterer vi seks prinsipper for utvikling av sosiale møteplasser for ungdom. Disse prinsippene har et overordnet mål om å spille på ungdommens iboende ressurser, ved å skape steder som gir rom for å utforske, utfolde og uttrykke seg.

Oppsummerende illustreres funn i oppgaven i et større perspektiv som kan være relevant for landskapsarkitektens fagfelt. Gjennomgående ligger fokuset på hvordan landskapsarkitekten kan utarbeide ungdommens byplan, formål om å støtte opp under utviklingen av sosialt bærekraftig lokalsamfunn.

UNGDOMMENS BYPLAN

EN BY HVOR UNGDOM KAN UTFORSKE, UTFOLDE OG UTTRYKKE SEG

BYROMSNETTVERK FOR UNGDOM

Et nettverk av byrom med miljømessige og sosiale kvaliteter, som utfyller hverandre. Her med fokus på å ha robuste byrom for hverdag og fest, rekreasjon og aktivitet, opplevelser av pryd og årstidsvariasjoner, og som sørger for gode forbindelser for ungdom som sykler og går.

AKTIVITETSNETTVERK FOR UNGDOM

Aktivitetsnettverket sammenfatter byens sosiale møteplasser, både inne- og uteområder. Sammensetningen av aktivitetstilbud bør treffe spekteret av ungdommens interesser, behov og ønsker. Aktivitetsnettverket synliggjør bredden av byens møteplasser, som er med på å styrke byens aktualitet.

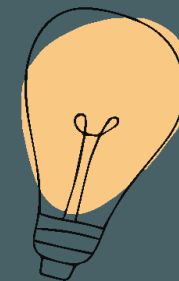
BYLIVSSTRATEGI FOR UNGDOM

I ungdommens byplan er det behov for et nettverk av aktører som samarbeider rundt en bylivsstrategi for ungdom. Sammen med ungdommene, vil nettverket sørge for at møteplassene synliggjøres og fylles med innhold, som sikrer byliv for ungdommen gjennom døgnet og året.

UTVIKLING AV SOSIALE MØTEPLASSER

I utvikling av sosiale møteplasser for og av ungdom, kan landskapsarkitekten ta utgangspunkt i seks veiledende prinsipper: *Flerbruk, lavterskel, aktivitet, tydelig design, trygghet og strategi*. Prinsippene er basert på medvirkning med ungdom, og har som formål å sikre sosial bærekraftig utvikling for og av ungdom.

FUNN FRA BYENS FYSISKE OG SOSIALE KONTEKST

For å utarbeide ungdommens byplan er funn fra byens fysiske og sosiale kontekst grunnleggende. Registrering og analyse fra stedsspesifikke forhold, sammenføres med funn fra medvirkningsprosessen med lokal ungdom.

TIPS & TRIKS: MEDVIRKING MED UNGDOM

SKOLEN SOM RESSURS

MØTE UNGDOM DER DE ER:

Skolen er en viktig plattform hvor landskapsarkitekten kan møte byens ungdom. I sammenheng med nye Kunnskapsløftet for 2020, er ungdommens deltakelse i medvirkningsprosesser relevant. Videregående skole har økt fokus på tverrfaglig samarbeid, medborgerskap og demokrati, og bærekraftig utvikling som treffer kjernen i medvirkningsprosesser.

Det er stort potensial for tverrfaglig samarbeid både mellom faglinjer på skolen, og uttad med lokale aktører i bysamfunnet.

FORVENTNINGSAVKLARING OG TILBAKEMELDING:

Ha tydelige forventningsavklaringer og jevnlig tilbakemelding til aktørene som er en del av medvirkningsprosessen.

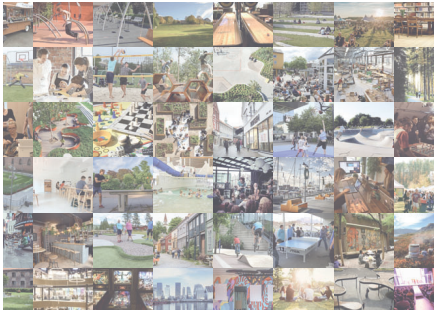
GJENNOMFØRING AV EN IDÉDUGNAD

- 1 MEDVIRKNING: ET UKJENT TEMA**
Introdusere medvirkning og ha en tydelig forventningsavklaring for prosessen videre.
- 2 UTFORDRENDE Å SE OMGIVELSENE**
Ved befaring bør øvelsen være lagt opp til at elevene får veiledning til registrering, uten å definerer elementerne for dem.
- 3 OPPFATTER INNHOLD ULIKT**
Oppfattelsen av innholdet i et bilde/materiale kan variere, og ubevisste detaljer kan avgjøre hvilket inntrykk ungdommen har.
- 4 BEVISSTHET OM UTHEVINGER**
Veiledende stikkord, uthevninger og merknader blir fulgt nøye av flere av ungdommene. Prøve å finne en balanse mellom å gi retningslinjer, uten å være begrensende.
- 5 BLANDE GRUPPENE**
Erfaringsmessig førte tilfeldige grupper til mer varierte diskusjoner, med større bredde i svarene.
- 6 MATERIELL: ET VIRKEMIDDEL**
Material-pakke fremstår som profesjonelt og gjør innsamling av øvelsene ryddig og effektiv.
- 7 INTERAKTIV OPPSTART**
Effektivt å ha et godt anslag i starten av idédugnaden for å aktivisere ungdommen.
- 8 FLEKSIBILITET I PROGRAMMET**
Ha et program som er åpent for forandring, og at planen har rom for uforutsette hendelser underveis.
- 9 VERDIFULLE DISKUSJONER**
Øvelsene kan være en samtalestarter, der verdien ligger i å lytte til ungdommens begrunnelser for hvorfor de tenker som de gjør.
- 10 FØLGE OPP INNSPILL**
Stille oppfølgingsspørsmål til ungdommens innspill. En ambisiøs tanke kan føre til verdifull innsikt.
- 11 FLERE PROSESSLEDERE**
Dersom en sitter sammen med en ungdomsgruppe gjennom idédugnaden kan uformelle kommentarer plukkes opp underveis.
- 12 GRUPPEPRESENTASJONER**
Hensiktsmessig å få gruppene til å presentere sine tanker og ideer for hverandre. Kan tydeliggjøre at andre kan ha ulike behov enn en selv.

TIPS & TRIKS: MEDVIRKNING MED UNGDOM: UTFORSKING AV TRE MEDVIRKNINGSØVELSER

PREFERANSEØVELSE

 25 min øvelse
15 min gruppepresentasjon

NIVÅ: MAKRO
OPPGAVETYPE: GRUPPE (3-5)

FORMÅL: Innsikt i hvilke preferanser ungdommen har for hvilke steder og aktiviteter som appellerer.

HVA: 60 inspirasjonsbilder av ulike tema for steder og møteplasser. Bildeutvalg tilpasses prosjektets formål.

BEARBEIDING: Tematisk innholdsanalyse basert på diskusjoner og samtaler rundt ungdommenes vurderinger av inspirasjonsbildene.

1

KARTLEGGING AV BYROMSKVALITETER

 25 min øvelse
15 min gruppepresentasjon

NIVÅ: MESO
OPPGAVETYPE: GRUPPE (2-5)

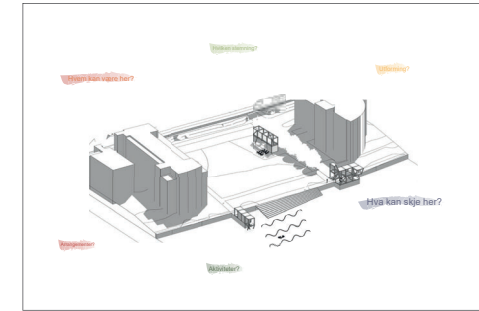
FORMÅL: Kartlegging av ungdommens vurdering av byromskvaliteter. Relevante kategorier: liker/likes ikke, trygt/utrygt og favorittsteder.

HVA: Et utdelt kart (ortofoto) over det området som skal kartlegges. Utheving av gjenkjennelige steder for ungdommene.

BEARBEIDING: Syntesekart av gruppenes vurderinger av byromskvaliteter.

2

DRØMMESCENARIO

 30 min øvelse
10 min presentasjon innad i gruppen

NIVÅ: MIKRO
OPPGAVETYPE: INDIVIDUELL

FORMÅL: Kartlegge ønsker og behov for et spesifikt sted. Innsikt i individuelle preferanser.

HVA: Et perspektiv av stedet med veiledende spørsmål eller stikkord. Rom for å tegne eller skrive drømmescenariot.

BEARBEIDING: Oppsummering av innspill, og kartlegge momenter som går igjen hos flere.

3

FOR OG AV UNGDOM: DE TRE U-ENE

For å sørge for sosial bærekraftig utvikling, kan *de tre u-ene* være veiledende verdier for:

Utarbeidelse av en byplan for ungdom, med formål om å skape sosiale møteplasser der ungdom kan utforske, utfolde og uttrykke seg.

De sosiale møteplassene skal være steder hvor ungdom føler tilhørighet og eierskap. Dette gjøres ved å gi ungdommen rom til å selv definere innhold og aktiviteter på stedene. Delt ansvar og deltakelse vil kunne bidra til fellesskap og mestringsfølelse.

UTFORSKE

Ha rom for å oppdage nye kvaliteter ved seg selv, medmennesker og byen

Utforske og delta i et mangfoldig fellesskap

UTFOLDE

Ha rom til å kunne utfolde seg som menneske

Utvikle sine iboende ressurser sammen med andre ungdommer

UTTRYKKE

Være en del av samtalen om byen

Bli hørt, diskutere og debattere

Trene opp toleranse og aksept for ulike mennesker byens fellesskap

VEILEDENDE FUNN

PRINSIPPER FOR UTFORMING

I møte med ungdommen i Moss ble det dannet et grunnlag for å utarbeide seks prinsipper for utvikling av sosiale møteplasser for ungdom. Her med et overordnet mål om å sørge for en by som gir ungdom mulighet til å utforske, utfolde og uttrykke seg.

STEDSSPESIFIKKE FAKTORER

Medvirkning med ungdom gir landskapsarkitekten en forståelse av ungdommens lokalspesifikke sosiale og miljømessige kontekst. Hvilke aktiviteter og interesser som er attraktive blant ungdommene avhenger av behovene og ønskene i lokalsamfunnet. Dette tydeliggjør at den sosiale konteksten varierer etter geografisk sted og målgruppe, og viser hvor viktig det er å tilpasse prinsipper og øvelser til riktig kontekst.

DEFINISJON AV SEKS PRINSIPP: UTVIKLING AV SOSIALE MØTEPLASSER FOR OG AV UNGDOM

1. FLERBRUK

De sosiale møteplassene skal romme flere funksjoner for å treffe og samle en mangfoldig ungdomsgruppe. Stedene skal være fleksible og kunne brukes til ulike formål og arrangementer. Aktiviteter og tilbud bygges på deling, meråpen drift og tillit.

2. LAVTERSHEL

De sosiale møteplassene skal være inkluderende og ha et bredt tilbud hvor det ikke kreves høyt ferdighets- eller kostnadsnivå for å kunne delta. Stedene skal være enkle å oppsøke, enten alene eller sammen med venner.

3. AKTIVITET

De sosiale møteplassene skal tilby varierte aktiviteter og soner rettet mot ungdom. De bør legges til rette for et spekter av varierte opplevelser som sørger for aktivitet gjennom døgnet og året.

4. TYDELIG DESIGN

De sosiale møteplassene kobles sammen ved bruk av farger og elementer som er gjenkjennelige. Tydelig design kan øke lesbarheten og lette tilgangen til møteplassene, som styrker ungdommens uttrykk i bybildet.

5. TRYGGHET

De sosiale møteplassene skal oppleves som trygge med fokus på lesbarhet og tilgjengelighet, samt ha faste rammer rundt arrangementer og tilbud som tilbyr forutsigbarhet og tilhørighet.

6. STRATEGI

De sosiale møteplassene må ha en bylivsstrategi for å nå ut til ungdommen, som enten er bidragsytere eller brukere av stedet. Bylivsstrategien for ungdom sørger for organisering, innhold og informasjonsflyt av stedets kvaliteter.

5.3 AVSLUTNING

KONKLUSJON OG REFLEKSJON

Denne masteroppgaven forsøker å svare på følgende problemstilling:

Hvordan utforme ungdommens byplan for Moss sentrum?

Dette gjorde vi gjennom prosesser og fysiske grep, med formål om å styrke sosial bærekraft for ungdom.

Vår konklusjon at for å utforme ungdommens byplan må landskapsarkitekten involvere den lokale ungdommen. Som et resultat av medvirkningsprosessen i Moss, gis det et fysisk og sosialt rammeverk for utforming av ungdommens byplan. Dette legger grunnlaget for sosialt bærekraftig byutvikling av Moss sentrum, der ungdommens tilstedeværelse i bybildet står sentralt.

Landskapsarkitekten kan her fungere som et forsterket talerør i samtalen om lokalsamfunnets bærekraftige utvikling. For å sikre byliv for ungdom gjennom

hele året, krever det tverrfaglig samarbeid og samordning av aktører som jobber for ungdom fra ulike hold. Oppgaven avdekker et potensial for økt involvering av ungdom i utviklingen av sosialt bærekraftige lokalsamfunn. Et område som krever nytenkning, og har potensial for innovative tiltak som gagnar hele bysamfunnet.

KUNNSKAPSRUNNLAG

Ved å kartlegge føringer og utfordringer som gjelder ungdom i lokal stedsutvikling, ga det et nyttig rammeverk for å forstå mulige konsekvenser vedrørende landskapsarkitektens rolle i medvirkningsprosesser med ungdom. Basert på møtet med folkehelsekoordinatorer i Moss kommune, og kontakt med lærere fra Videregående skoler i Moss, utforsket vi hvordan disse fagfeltene kan knyttes til sosial bærekraftig utvikling. Videre så vi at folkehelsearbeidet på kommunalt nivå, og lærere ved

videregående utdanning er relevante samarbeidspartnere i tiltak som styrker ungdommens tilhørighet til byen. Omfanget av litteratur om medvirkning er stort, og det å navigere i dette litteraturlandskapet var utfordrende. Underveis oppdaget vi andre studier og rapporter fra kommuner og arkitektkontor som har erfaring med medvirkningsprosesser, som kunne vært relevant å inkludere i masteroppgaven.

MEDVIRKNINGSPROSESSEN

Det å oppnå en meningsfull medvirkningsprosess, er tidkrevende. Ved å kunne koble oss på Moss kommunes pågående prosjekt i Fleischerparken, fikk vi muligheten til å gjennomføre reell medvirkning med tre klasser fra Malakoff Videregående Skole. Med det som utgangspunkt, nådde vi trinnet *dialog* i Arnsteins (1969) medvirkningsstige (se figur 3), innenfor masteroppgavens tidsramme. I rekrutteringsfasen av

medvirkningsprosessen ønsket vi å nå ut til ungdommer fra flere faglinjer, og fra flere av videregående utdanningene som ligger i Moss. Dette kunne gitt større bredde i innspill og diskusjoner rundt ungdommens byplan for Moss sentrum. Videre kunne vi utforsket ulike typer for samarbeid, både innenfor skolens vegger, mellom ulike skoler, og med aktuelle lokale aktører som jobber for ungdommens tilstedeværelse i Moss.

I valg av medvirkningsøvelsene måtte vi gjøre en avgrensning med tanke på formålet med idédugnaden, og hvilken tid vi hadde til rådighet i lærernes timeplan. Det hadde vært interessant å ytterligere kartlegge flere medvirkningsøvelser som er særlig aktuelle for involvering av ungdom. Eksempelvis ved å sammen med ungdommene skape et midlertidig prosjekt i et av byrommene med utviklingspotensial.

Underveis i prosessen så vi et potensial i å kunne utforske mulighetsrommet for *tilbakemeldingsfasen*. Dette for å sørge for å inkludere ungdommen ytterligere i designprosessen. Her kunne vi utforsket det å komme tilbake med konkrete designforslag basert på idédugnaden. I denne fasen kunne vi bekreftet og avkreftet forventninger, spørsmål og løst opp i eventuelle misforståelser som kan oppstå i vår analyse av ungdommens innspill.

I videre arbeid hadde det vært interessant å se hvordan flere tilbakemeldingsrunder i medvirkningsprosessen hadde gitt i utslag på utformingen av ungdommens byplan. Våren 2021 skal masteroppgaven presenteres for ungdommene som deltok i idédugnaden. Det blir en måte for oss å følge opp idédugnaden på, og det blir interessant å få ungdommens respons. Forventningsavklaring

overfor ungdommene, og oppfølging av Moss kommune vil bli viktig videre her.

MULIGHETSSTUDIET

Med tanke på mulighetsstudiet, ville vi med mer tid testet designprinsippene for utvikling av sosiale møteplasser for ungdom på en grundigere måte. I mulighetsplanene for de tre byrommene, hadde det vært spennende å kunne designet mer i detalj, og utforsket mer spesifikt hvordan en strategi for å sikre byliv kunne vært gjennomført i praksis.

Perspektivtegninger og illustrasjoner er effektive i å formidle mulig stemning på stedene, og kunne vært en pedagogisk tilnærming i en tilbakemeldingsrunde med ungdommene som deltok i idédugnaden.

VEIEN VIDERE

Gjennom prosessen med å utforme

denne masteroppgaven, har vi fått innblikk i et tverrfaglig tema som innehar flere interessante aspekt og dilemma. Det er mange mulige retninger som kan utforskes med fokus på ungdommens stemme, i utviklingen av sosialt bærekraftige lokalsamfunn. Med innovative koblinger mellom miljømessige og sosiale lag, kan nye samarbeid styrke ungdommens plass i bybildet.

Utforming av ungdommens byplan i Moss har vært givende. Møtet med ungdommen har vært bevisstgjørende, og ført til refleksjoner rundt landskapsarkitektens rolle i sosialt bærekraftig utvikling. Forhåpentligvis har flere i fagfeltet blitt inspirert i å ta ungdommen på alvor, slik at ungdommen får delta utviklingen av framtidens byer.

14.12.2020

Johanne Svendsen Helvik og
Elise Gunnes Buan

5.4 REFERANSELISTE

Arbeidsforskningsinstituttet (2017) *Å høre til og bli hørt*. FoU-resultat, 04:2017. Tilgjengelig fra: https://48vlp12642pa30ejq72t9ozh-wpengine.netdna-ssl.com/wp-content/uploads/2017/10/Notat_Hagen.pdf (Hentet 08.11.2020)

Architonic (2020) *Charlotte Garden*. Tilgjengelig fra: <https://www.architonic.com/en/project/sla-charlotte-garden/5100080?fbclid=IwAR3zngRDmfo7taHi3JyUDm8OJqpYx3jtpu3uAP837opRz9vEqQhDvSwr6QY> (Hentet 25.11.2020).

Arnstein, S. (1969) A ladder of citizen participation. *Journal of the American Planning Association*, 35(4), s. 216-224

Asplan Viak (2020) *Lakkegata aktivitetspark*. Tilgjengelig fra: <https://www.asplanviak.no/prosjekt/13184/> (Hentet: 25.11.2020)

Bane Nor. (2018). Dette gjør vi i 2018. *Skinnelangs*, 2018(1), s. 23 - 25

Bergsli, H, Hanssen, G.S. og Sirowy, B. (2019) Byens offentlige rom som demokratiske arenaer, i Henriksen, I.M og Tjora, T. (red.) *Bysamfunn*. Oslo: Universitetsforlaget, s. 29-40.

Byrådsavdeling for byutvikling. (2016a) *Gode nærmiljøer. Innføring i metode for områderettet arbeid*. Oslo: RK Grafisk

Byrådsavdeling for byutvikling. (2016b) *Alle på banen! Innbyggerinvolvering, tverrfaglig samarbeid og offentlig-privat samspill i områderettet arbeid*. Oslo: RK Grafisk

Distriktssenteret (2020) *Involvering av barn og unge i lokal samfunnsutvikling*. Tilgjengelig fra: <https://distriktssenteret.no/artikkel/involvering-av-barn-og-unge-i-lokal-samfunnsutvikling/#target-0> (Hentet: 25.11.2020)

FN-Sambandet (2020a) *Bærekraftige byer og lokalsamfunn*. Tilgjengelig fra: <https://www.fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal/baerekraftige-byer-og-lokalsamfunn> (Hentet 30. august 2020).

FN-Sambandet (2020b) *FNs bærekraftsmål*. Tilgjengelig fra: <https://www.fn.no/Om-FN/FNs-baerekraftsmaal> (Hentet 22.11.2020).

FHI (2020a) *Folkehelseprofiler for kommuner og bydeler 2020 er publisert*. Tilgjengelig fra: <https://www.fhi.no/nyheter/2020/folkehelseprofiler-for-2020-er-publisert/> (Hentet 22.11.2020)

FHI (2020b) Sosialt bærekraftige lokalsamfunn. Tilgjengelig fra: <https://www.fhi.no/hn/folkehelse/artikler/sosialt-baerekraftige-lokalsamfunn/> (Hentet 04. november 2020).

FutureBuilt / Framtidens bygg (2014) *Grønn mobilitet. Veileder for grønn mobilitet i byområder*. Tilgjengelig fra: <https://www.futurebuilt.no/content/download/5876/55410>

Gehl, J. (2010) *Byer for mennesker*. København: Bogværket

Hamar kommune. (2015) *Temanotat: Grønn og blå struktur*. Tilgjengelig fra: <https://www.hamar.kommune.no/getfile.php/13311994-1431353316/Bilder/Hamar/Artikkelbilder/Organisasjonen/R%C3%A5dmann%20og%20staber/Temanotat%20BI%C3%A5%20og%20gr%C3%B8nn%20struktur%2004.03.15.pdf> (må fikse??) (Hentet 12.10.2020).

Hanssen, G.S. (2020a) *Hvorfor er det viktig å snakke om medvirkning i arkitektur og byplanlegging?* Tilgjengelig fra: <https://2020.oslotriennale.no/frokostmoter/frokostmote-medvirkning> (Hentet 22.11.2020).

Hanssen, G. S. (2020, kommer) *Medvirkningens idélandskap*, i Schreiner, K. (red.) *Forankring fryder. En liten bok om medvirkning*. Oslo: Universitetsforlaget.

Helsedirektoratet (2015) *Deltaking, støtte, tillit og tilhørighet. En analyse av ulikhet i sosiale relasjoner med utgangspunkt i levekårsundersøkelsene*. IS-2387. Oslo: Helsedirektoratet.

Helsedirektoratet (2016). *Gode liv i Norge. Utredning om måling av befolkningens livskvalitet*. IS-2479. Oslo: Helsedirektoratet.

Helsedirektoratet (2018) *Styrkebasert tilnærming i lokalt folkehelsearbeid. Innbyggerinvolvering, myndiggjøring og deltakelse*. IS-2721. Oslo: Helsedirektoratet

- Henriksen, I.M og Tjora, T. (2019) *Bysamfunn*. Oslo: Universitetsforlaget
- Hofstad, H. og Bergsli, H. (2017) *Folkehelse og sosial bærekraft. En sammenligning og diskusjon av begrepsinnhold, målsettinger og praktiske tilnærminger*. 2017:15. Oslo: Norsk institutt for by- og regionsforskning.
- Husbanken (2010) *Ungdom i sentrum. Ungdom som aktive deltakere i byutviklingen*. Tilgjengelig fra: https://ovre-eiker.kommune.no/Documents/Bygg_og_eiendom/Ungdom%20i%20sentrum.pdf (Hentet 11.11.2020)
- Jonas (2020) *Dette er Jonas*. Tilgjengelig fra: <https://jonasmoss.no/> (Hentet 23.11.20)
- Kirkens bymisjon (2020) *Skattekammeret Moss*. Tilgjengelig fra: <https://kirkensbymisjon.no/skattekammeret/moss/> (Hentet 23.11.20)
- Klausen, J.E. mfl. (2013) *Medvirkning med virkning? Innbyggermedvirkning i den kommunale beslutningsprosessen*. Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning.
- Kommunekart (2020) *Kommuneplanhøring. Moss kommune*. Tilgjengelig fra: <https://kommunekart.com/klient/moss/h%C3%B8ring> (Hentet 25.08.2020)
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet (2014) *Medvirkning i planlegging. Hvordan legge til rette for økt deltakelse og innflytelse i kommunal og regional planlegging etter plan- og bygningsloven*. H-2302 B. Grøset: Kommunal- og moderniseringsdepartementet.
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet (2014) *Medvirkning i planlegging. Hvordan legge til rette for økt deltakelse og innflytelse i kommunal og regional planlegging etter plan- og bygningsloven*. H-2302 B. Grøset: Kommunal- og moderniseringsdepartementet.
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet (2016) *Byrom - En Idéhåndbok*. 12/2016. Oslo: Kommunal- og moderniseringsdepartementet.
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet (2019) *Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019-2023*. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/cc2c53c65af24b8ea560c0156d885703/nasjonale-forventninger-2019-bm.pdf> (Hentet 05.12.2020)
- Moss byleksikon (2018) *Kirkeparken*. Tilgjengelig fra: <https://www.mossbyleksikon.no/index.php?title=Kirkeparken> (Hentet: 23.11.20)
- Moss byleksikon (2019) *Moss bryggeri*. Tilgjengelig fra: https://www.mossbyleksikon.no/index.php?title=Moss_Bryggeri (Hentet: 29.11.20)
- Moss byleksikon (2020a) *Sjøbadet*. Tilgjengelig fra: <https://www.mossbyleksikon.no/index.php?title=Sj%C3%B8badet> (Hentet: 23.11.20)
- Moss byleksikon (2020b) *Sandløkka*. Tilgjengelig fra: <https://www.mossbyleksikon.no/index.php?title=Sj%C3%B8badet> (Hentet: 23.11.20)
- Moss byleksikon (2020c) *Moss skatepark*. Tilgjengelig fra: https://www.mossbyleksikon.no/index.php?title=Moss_Skatepark (Hentet: 23.11.20)
- Moss byleksikon (2020d) *Nesparken*. Tilgjengelig fra: <https://www.mossbyleksikon.no/index.php?title=Nesparken> (Hentet: 23.11.20)
- Moss byleksikon (2020e) *Tollboden*. Tilgjengelig fra: <https://www.mossbyleksikon.no/index.php?title=Tollboden> (Hentet: 23.11.20)
- Moss byleksikon (2020e) *Kråkerei*. Tilgjengelig fra: [https://www.mossbyleksikon.no/index.php?title=Kråkerei](https://www.mossbyleksikon.no/index.php?title=Kr%C3%A5kereiret) (Hentet: 23.11.20)
- Moss byleksikon (2020f) *Kinoen*. Tilgjengelig fra: <https://www.mossbyleksikon.no/index.php?title=Kinoen> (Hentet: 23.11.20)
- Moss byleksikon (2020g) *Moss bibliotek*. Tilgjengelig fra: https://www.mossbyleksikon.no/index.php?title=Moss_Bibliotek (Hentet: 23.11.20)
- Moss byleksikon (2020h) *Verket Scene*. Tilgjengelig fra: https://www.mossbyleksikon.no/index.php?title=Verket_Scene (Hentet: 23.11.20)
- Moss kommune (2015) *Sentrumspanen*. Kommunedelplan for Moss sentrum 2015-2026). Tilgjengelig fra: https://www.moss.kommune.no/_f/p1/ie0469210-be45-4c0f-98df-ac028a2e2b42/vedlegg_vedtatt-sentrumspan-hovedhefte_mindre.pdf (Hentet 03.11.2020).

Moss kommune. (2019) Sykkelplanlegging. Tilgjengelig fra: <https://www.moss.kommune.no/gronnere/hvordan-skaper-vi-en-miljoennlig-by/sykkelplanlegging/> (Hentet 12. oktober 2020),

Moss kommune. (2020a) *Byutvikling*. Tilgjengelig fra: <https://www.moss.kommune.no/skapende/pa-temaside-skapende-kan-du-lese-om/kommuneliv/byutvikling/> (Hentet 12. oktober 2020).

Moss Kommune (2020b) *Mangfoldige Moss - Slik vil vi ha det!* Tilgjengelig fra: https://www.moss.kommune.no/_f/p1/i4526aaf0-bc9e-4ba4-b815-a72f132315ca/folkehelsebrosjyre_a5.pdf (Hentet 25. oktober 2020).

Moss Kommune (2020c) *FNs bærekraftsmål - bearbeidet for kommuneplanens samfunnsdel*. Tilgjengelig fra: https://www.moss.kommune.no/_f/p1/i1adb80ed-bd5b-445c-b0f6-40d64d502064/fns-barekraftsmal_kommuneplan-moss-2030.pdf (Hentet 26. oktober 2020)

Moss Kommune (2020d) *Kommunedelplan Levekår og livskvalitet i et livsløpsperspektiv 2020 - 2032*. Tilgjengelig fra: https://www.moss.kommune.no/_f/p1/iee84ef0c-37d0-4ab4-a0a1-7b0603e73e21/forslag-til-levekarsplan.pdf (Hentet 04. november 2020).

Moss kommune (2020e) *Kommunekart*. Tilgjengelig fra: <https://kommunekart.com/klient/moss/kart> (Hentet 21.11.20)

Moss kommune (2020f) *Hva ønsker du deg på Rabben folkepark?* Tilgjengelig på: <https://www.moss.kommune.no/viktige-meldinger/hva-onsker-du-deg-pa-rabben-folkepark.5163.aspx> (Hentet: 23.11.20)

Moss kommune (2020g) *Kommuneplanens samfunnsdel 13.januar*. Tilgjengelig fra: https://www.moss.kommune.no/_f/p1/idab7b32f-7d36-4914-8808-328e940fed7d/kommuneplanens-samfunnsdel-1301.pdf (Hentet 25.11.2020)

Moss kommune (2020h) *Moss kommune søker kandidater til medvirkningsråd for ungdom*. Tilgjengelig fra: <https://www.moss.kommune.no/moss-kommune-informerer/moss-kommune-soker-kandidater-til-medvirkningsrad-for-ungdom.6226.aspx> (Hentet 25.11.2020)

Moss kommune (2020i) *Mål og delmål i FNs bærekraftsmål. Kommuneplan Moss*. Tilgjengelig fra: https://www.moss.kommune.no/_f/p1/i1adb80ed-bd5b-445c-b0f6-40d64d502064/fns-barekraftsmal_kommuneplan-moss-2030.pdf (Hentet 25.11.2020)

Moss kommune (2020j) *Vitalisering og rehabilitering av Fleischerparken og bryggepromenaden langs Mossesundet*. Tilgjengelig fra: Vitalisering og rehabilitering av Fleischerparken og bryggepromenaden langs Mossesundet - Hovedportal (Hentet 29.11.2020)

Moss kulturhus (2020) *Om oss*. Tilgjengelig fra: <https://www.mosskulturhus.no/om-kulturhuset/> (Hentet 23.11.20)

Nasjonalforeningen for folkehelsen (2020) *Hva er folkehelse?*. Tilgjengelig fra: <https://nasjonalforeningen.no/medlemsnett/aktivitetsbank/lokalt-folkehelsearbeid/hva-er-folkehelse/> (Hentet 24.11.2020)

Nordisk ministerråd (2019) *Attraktive nordiske byer - strategier for en bærekraftig fremtid*. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/987793cf24074913ba646f5402cb6624/sweco-ant-no-strategies-towards.pdf> (Hentet 20.11.2020)

Norske arkitekters landsforbund (2020) *Uformell møteplass med trening og fysisk aktivitet på Ammerud*. Tilgjengelig fra: <https://www.arkitektur.no/ammerudgymmen>

Opplæringslova. Lov 17.juli 1998, nr. 61, om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa.

Partners for Liveable Communities (2020) *What is liveability?*. Tilgjengelig fra: <http://livable.org/about-us/what-is-livability> (Hentet 22.11.2020).

Røiseland, A. og Lo, C. (2019) Samskaping - nyttig begrep for norske forskere og praktikere?. *Norsk statsvitenskaplig tidsskrift*, 35(1).
St. meld. nr. 19, (2014-2015) *Folkehelsemeldingen - Mestring og muligheter*.

Statistisk sentralbyrå (2020a) *Kommunefakta Moss*. Tilgjengelig fra: <https://www.ssb.no/kommuneareal/moss> (Hentet 16. oktober 2020).

Statistisk sentralbyrå (2020b) *07459: Befolkning, etter region, alder, statistikkvariabel og år*. Tilgjengelig fra: <https://www.ssb.no/statbank/table/07459/tableViewLayout1/> (Hentet 18. oktober 2020)

Statistisk sentralbyrå (2020c) *Standard for klassifisering av kommuner etter innbyggertall*. Tilgjengelig fra: <https://www.ssb.no/klasse/klassifikasjoner/115> (Hentet 10.10.2020).

Stockholm Resilience Centre (2020) *How food connects all the SDGs*. Tilgjengelig fra: <https://www.stockholmresilience.org/research/research-news/2016-06-14-how-food-connects-all-the-sdgs.html> (Hentet 24.11.2020)

Utdanningsdirektoratet (2020a) *Overordnet del - verdier og prinsipper for grunnskoleopplæringen*. Tilgjengelig fra: <https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/> (Hentet 25.11.2020)

Utdanningsdirektoratet (2020b) *Overordnet del. Tverrfaglige temaer*. Tilgjengelig på: <https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/prinsipper-for-laring-utvikling-og-danning/tverrfaglige-temaer/> (Hentet 25.11.2020)

United Nation Development Programme (2020) *Empowering youth*. Tilgjengelig fra: <https://www.undp.org/content/undp/en/home/2030-agenda-for-sustainable-development/peace/governance/empowering-youth.html> (Hentet 01.11.2020).

Ungdata (2019a) *Ungdata-tall: Moss kommune*. Tilgjengelig fra: <https://www.ungdata.no/kartside/> (Hentet 14. oktober 2020)

Ungdata (2019b) *Elever på videregående skole i Østfold fylkeskommune*. Tilgjengelig fra: https://www.ungdata.no/wp-content/uploads/reports/Viken_Ostfold_2019_Videregaaende_Fylke.pdf (Hentet 14. oktober 2020)

Ungdata (2020) *Stress, press og psykiske plager blant unge*. Tilgjengelig fra: <https://www.ungdata.no/stress-press-og-psykiske-plager-blant-unge/> (Hentet 24.11.2020)

Ungdomsbureauet (2019) *Metode for ungdomsbestemmelse*. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/987793cf24074913ba646f5402cb6624/youth-empowerment-methodology-no.pdf> (Hentet 30.11.2020)

Viken Fylkeskommune (2020) *Ungdommens fylkesråd*. Tilgjengelig fra:

<https://viken.no/politikk/fylkestinget/komiteer-og-utvalg/medvirkningsorganer-og-brukerrad/ungdommens-fylkesrad/> (Hentet 25.11.2020).

Regjeringen (2018) *Innbyggernes medvirkning i planprosesser*. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/kommunereform/Verktoy/lokaldemokrativeilederen/kommunen-og-innbyggerne/innbyggernes-medvirkning-i-planprosesser/id2425535/> (Hentet 24.11.2020)

5.5 FIGURLISTE

Figur 1. Stockholm Resilience Centre (2020) *How food connects all the SDGs* [Grafikk]. Tilgjengelig fra: <https://www.stockholmresilience.org/research/research-news/2016-06-14-how-food-connects-all-the-sdgs.html> (Hentet 24.11.2020)

Figur 2. Malakoff Videregående Skole (2020). *Malakoff-elever medvirker i Fleischer-parken*. [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://www.facebook.com/Malakoff-videreg%C3%A5ende-skole-Moss-319027424789910> (Hentet 24.11.2020)

Figur 3. Klausen, J.E. mfl. (2013) *Medvirkning med virkning? Innbyggermedvirkning i den kommunale beslutningsprosessen*. Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning.

Figur 4. Hanssen, G. S. (2020, kommer) *Medvirkningens idélanskap*, i Schreiner, K. (red.) *Forankring fryder. En liten bok om medvirkning*. Oslo: Universitetsforlaget.

Figur 5. Malakoff Videregående Skole (2020). *Malakoff-elever medvirker i Fleischer-parken*. [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://www.facebook.com/Malakoff-videreg%C3%A5ende-skole-Moss-319027424789910> (Hentet 24.11.2020)

Figur 6. Byrådsavdeling for byutvikling. (2016a) *Gode nærmiljøer. Innføring i metode for områderettet arbeid*. Oslo: RK Grafisk

Figur 7. Ekendahl-Dreyer, H. (2017) *Bøy og Tøyen*. [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://morgenbladet.no/kultur/2017/07/boy-og-toyen> (Hentet 25.11.2020)

Figur 8. Asplan Viak (2020) *Lakkegata aktivitetspark*. Tilgjengelig fra: <https://www.asplanviak.no/prosjekt/13184/> (Hentet: 25.11.2020)

Figur 9. Landezine (2020) *Charlotte Garden*. [Fotografi] Tilgjengelig fra: <http://landezine.com/index.php/2010/08/charlotte-garden/>

Figur 10. Malakoff Videregående Skole (2020). *Malakoff-elever medvirker i Fleischer-parken*. [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://www.facebook.com/Malakoff-videreg%C3%A5ende-skole-Moss-319027424789910> (Hentet 24.11.2020)

Figur 11. Malakoff Videregående Skole (2020). *Malakoff-elever medvirker i Fleischer-parken*. [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://www.facebook.com/Malakoff-videreg%C3%A5ende-skole-Moss-319027424789910> (Hentet 24.11.2020)

Figur 12. Moss Avis (2020). *Åpner ny leketøysbutikk på Mosseporten*. [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://www.moss-avis.no/okonomi-og-naringsliv/nyheter/mosseporten-senter/apner-ny-leketoybutikk-pa-mosseporten/s/5-67-748236?session=757050eb-01f6-4e0a-95a9-2c5ce4256efe> (Hentet 14.07.20)

Uteguiden (u.å). *Kajakktur i Ålesund*. [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://uteguiden.com/dagsturer/art-nouveau-kajakktur-i-alesund/> (Hentet 14.07.20)

Gehl Architects (2015). *Islands Brygge - Most liveble space*. [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://gehlpeople.com/blog/islands-brygge-most-livable-space/> (Hentet 14.09.20)

Dykking (2019). *Oppdag en ukjent del av Oslo*. [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://www.moss-avis.no/nyheter/nyheter/klassisk-regatta-i-son-i-helgen/s/2-2.2643-1.8512938> (Hentet 14.09.20)

Moss Avis (2014). *Klassisk regatta i Son i helgen*. [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://www.dykking.no/nyheter/79-nyheter/777-oppdag-en-ukjent-del-av-oslo> (Hentet 14.09.20)

Kode24 (2019). *Hemmeligheten bak dartsillet på Oche*. [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://www.kode24.no/koden-bak/hemmelighetene-bak-dartsillet-pa-oche/71745099> (Hentet 14.09.20)

Markedsdatabasen (2014). *Strandliv ved Glomma*. [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://www.skiforeningen.no/marka/bilder/?id=21969> (Hentet 14.09.20)

Agderposten (u.å). *Rapporterer om fyll og bråk: Krever at badeflåten flyttes*. [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://www.agderposten.no/nyheter/rapporterer-om-fyll-og-brak-kraver-at-badeflaten-flyttes/> (Hentet 14.09.20)

Langs veien (u.å). *Curling- og skøytebane på Larvik torg*. [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://www.langsveien.no/2016/12/13/curlingbane-skoytebane-pa-larvik-torg/> (Hentet 14.09.20)

Bakkemotor (u.å). *River 350 – 350 XR*. [Fotografi]. Tilgjengelig fra: https://bakken-motor.no/bater_single/river-350/ (Hentet 14.09.20)

Trøndelag historiske Norge (ukjent). *Fiske i Trøndelag*. [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://www.trondelag.com/aktiviteter/fiske/page/5/> (Hentet 14.09.20)

Visit Østfold (2020) *Årets Mossedager*. [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://www.visitoestfold.com/no/moss/artikler1/Arets-Mossedager/> (Hentet 14.09.20)

Figur 13.

Agderposten (u.å) [Fotografi]. Hentet fra: <https://www.agderposten.no/sport/har-investert-i-fl-yttbar-basketbane/> (Hentet 24.11.19).

Anne på landet (2015) [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://twitter.com/cafebilen> (Hentet 24. november 2019).

Archello (a.å) [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://archello.com/en/project/link-city-nature/image-23> (Hentet 24.11.19)

Askim kulturhus (2019) [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://pikdo.biz/u/askimkulturhus/3669567881> (Hentet 24. November 2019).

Boucher, Mike (2010) [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://www.flickr.com/photos/27722079@N04/albums/72157632573925208> (Hentet 24.11.19).

Brynhildsvoll, J. (2011) [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://universitas.no/sak/55769/ra-kristiana-bohemen/> (Hentet 24.11.19).

Bymiljøetaten (u.å) [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://nyhetsrom.bymiljoetaten.no/opplevoslo/sentrumsutsikt-fra-toyenparken/> (Hentet 24.11.19)

Bymiljøetaten (2018) [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://www.flickr.com/photos/46959880@N07/43097530592> (Hentet 24.11.19).

Byrkje, K. (2014) [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://www.kreftforeningens-blogg.no/2014/06/royk-er-ut-ogsaa-ute/> (Hentet 24.11.19).

Cafe Sør (2018) [Fotografi]. Tilgjengelig fra: www.cafesor.no/hva-skjer/2018/4/2/brettspill-kos-p-cafe-sr-8pfaw-jrmtl-keb9t-8fefsgcpjg-gpt24-a3r82-67r9j-gb2ff-hp843 (Hentet 24.11.19).

Cam Ranh International Airport (2019) [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <http://landezine.com/index.php/2019/07/cam-ranh-international-airport-by-lj-asia/> (Hentet 24. november 2019).

D'ICI LA (u.å.) [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <http://www.d-ici-la.com/jardinargente/84kxacaydmh5sd6jh5diff-uri44s4s> (Hentet 24.11.19).

Haugom, F. (u.å) [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://www.dnt.no/artikler/nyheter/6012-de-beste-hstferietipsene/> (Hentet 24.11.19).

Heinisch, D. (u.å) [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://grindaker.no/prosjekter/skoler-barnehager/item/222-wang-ung> (Hentet 24.11.19).

Hortenlove (2019) [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://hortenlove.no/content/2019/6/vervenfestivalen-norges-hyggefest> (Hentet fra 24.11.19)

Jacobsen, K. (u.å) [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://www.aftenbladet.no/lokalt/i/dVdRX/mer-handel-i-stavanger-sentrum> (Hentet 24.11.19).

Kjems, T. (2018) [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://www.skiferietips.dk/aktiv-sommerferie-trysil> (Hentet 24.11.19).

Kunzman, A. (2014) [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://hooversun.com/peopleplaces/explore-art-and-design--at-the-moss-rockfestival/> (Hentet 24.11.19).

Kvalsund, R. (2012) [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://stokkavannet.wordpress.com/2012/05/11/familietur-rundt-store-stokkavatnet/> (Hentet 24.11.19).

Lala.(u.å.) Sykkellek i Asker [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <http://lala.no/sykkel/> (Hentet 24.11.19).

Manajemen, D. (2017) Courses [Fotografi]. Tilgjengelig fra: https://www.tripadvisor.co.id/Restaurant_Review-g190499-9789257-Reviews-Work_Work-Trondheim_Trondheim_Municipality_Sor_Trondelag_Central_Norway.html#photos;aggregationId=101&albumid=101&filter=7&offset=252163079 (Hentet 24.11.19).

Materfi le (u.å.) [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://www.masterfi.le.com/image/en/698-08330969/teenagers-spending-leisure-time-at-park> (Hentet 24.11.19).

Mathallen (u.å.) [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://mathallenoslo.no/kurs-kulinarisk-akademi/> (Hentet 24.11.19).

Mathisen, H. (2017) [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://www.smaalenene.no/lokale-nyheter/ostfoldbadet/svømming/13-ikke-noe-ulykkestall-i-ostfoldbadet-10-argammel-jente-reddet-etter-rask-reaksjon/s/5-38-363859> (Hentet 24.11.19).

Moursund, C. (2009) [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://www.heroyfjeringen.no/bordtennis-er-fl-yttet-utendoers.5203579-255536.html> (Hentet 24.11.19).

O'Learys Norrköping (u.å.) [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://olearys.se/orrkoping/activities/> (Hentet 24.11.19).

Oslo Arkitekturtriennale (u.å.) [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <http://oslotriennale.no/kalender/barcode-after-work-2> (Hentet 24. november 2019).

Oslosurf Det skjer i Oslo (2014) [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://www.detskjerioslo.no/hvaskjer/68546.html> (Hentet 24.11.19).

Piet Hein Eek Laboratory & Workshop (u.å.) [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://trendland.com/piet-hein-eek-laboratory-workshop/> (Hentet 24. November 2019).

photo0.jpg (2019) [Fotografi]. Tilgjengelig fra: https://no.tripadvisor.com/LocationPhotoDirectLink-g190499-d9789257-i2666912-25-Work_Work-Trondheim_Trondheim_Municipality_Sor_Trondelag_CentralNorway.html (Hentet 24.11.19).

Radisson blog (u.å.) [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <http://blog.parkinnhotell.no/2016/04/28/food-truck-bonanza-i-oslo/3-ospqandreas-henriksen-gogrilla-oslo-food-truck-bonanza-lover-deg-smaken-av-en-hel-verden-i->

[hovedstadens-helger-fremover/](#) (Hentet 24.11.19).

Remen, C. (2019) [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://www.vol.no/nyheter/notiser/2019/07/01/Øksnes-kommune-overtar-ballbinge-19402936.ece> (Hentet 24.11.19).

Riksantikvaren (u.å.) [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://www.riksantikvaren.no/Om-oss/Riksantikvarens-bibliotek/Hvordan-bruke-biblioteket> (Hentet 24. November 2019).

Risnes, Monica S. (2015) [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://www.aasavis.no/en-annerledes-kunstutstilling-med-david-stenmarck-pa-d6/s/5-2-13742> (Hentet 24. november 2019).

Roberts skate Park (u.å.) [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://www.visitomaha.com/listings/roberts-skate-park/57379/> (Hentet 24.11.19).

Rønning, Guri (2019) Elever vant fram i Dynatec-konkurranse: – Krevende oppgaver. Tilgjengelig fra: <https://www.smaalenene.no/dynatec-as/askim-videregaende-skole/mysen-videregaende-skole/elever-vant-fram-i-dynatec-konkurranse-krevende-oppgaver/s/5-38-626986> (Hentet 02.12.2019).

Sherman, J. (2015) [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://food52.com/blog/15053-a-not-sad-desk-lunch-on-another-level> (Hentet 24. November 2019).

Sophomore (2016) [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://www.facebook.com/lesophobar/photos/a.619887694824995/677538292393268/?type=1&theater> (Hentet 24.11.19).

Superkilen (u.å.) [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://no.pinterest.com/binxxxxx/superkilen/> (Hentet 24.11.19).

Svanemerket (2019) [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://www.facebook.com/svanemerket/photos/pcb.10156748299414607/10156748264219607/?type=3&theater> (Hentet 24.11.19).

theRantingPanda (2018) [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://therantingpanda.com/2018/11/05/food-review-apartment-coffee-at-lavender-enjoy-single-origin-beans-at-this-minimalist-white-interior-space/> (Hentet 24.11.19).

Vanebo, Nils (2018) [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <http://retailmagasinet.no/nyhetsarkiv/lagunen-bli-norges-storste-kjopesenter> (Hentet 24.11.19).

Vestre (u.å) [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://vestre.com/no/losninger/times-square-i-new-york> (Hentet fra 24.11.19).

Visit Norway (2017) [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://www.littlecandinavian.com/2017/03/22/norway-the-happiest-place-on-earth/> (Hentet 24.11.19).

Volleytomm (2019) [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://volleyvekst.net/category/sandvolleyball/> (Hentet 24.11.19).

Z + T Studio (u.å.) Marvel Valley [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://landscape-architecture.memuralimilani.com/marvel-valley-by-zt-studio-landscape-architecture-works-landezine/> (Hentet 24. November 2019).

Østengen & Bergo (2010) [Fotografi]. Tilgjengelig fra: <http://landskapsarkitektur.no/?nid=54525> (Hentet 24.11.19)

Figur 14. Moss kommune (2020) Basiskartr for oversikt over Moss kommune. [Grafikk]. Tilgjengelig fra: <https://kommunekart.com/klient/moss/kart> (Hentet 24.11.19)

6.
VEDLEGG

6.1 NORSK SENTER FOR FORSKNINGSDATA

I forbindelse med masteroppgaven var det nødvendig å søke om godkjenning for håndtering av personvern i medvirkningsprosessen. Her er vedlagt kvittering fra søknaden til Norsk senter for forskningsdata.

NSD sin vurdering

Prosjekttittel

Myndiggjøring av ungdom i utvikling av mellomstore byer

Referansenummer

970647

Registrert

25.08.2020 av Johanne Helvik - johanne12@gmail.com

Behandlingsansvarlig institusjon

Norges miljø- og biovitenskapelige universitet / Fakultet for landskap og samfunn / Institutt for landskapsarkitektur

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Ellen Merete Husaas , ellen.husaas@nmbu.no, tlf: 99228590

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Johanne Svendsen Helvik, johanne12@gmail.com, tlf: 47284084

Prosjektperiode

01.09.2020 - 15.12.2020

Status

26.08.2020 - Vurdert

Vurdering (1)

26.08.2020 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet 26.08.2020 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

DEL PROSJEKTET MED PROSJEKTANSVARLIG.

Det er obligatorisk for studenter å dele meldeskjemaet med prosjektansvarlig (veileder). Det gjøres ved å trykke på "Del prosjekt" i meldeskjemaet.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

<https://meldeskjema.nsd.no/vurdering/5f3bdaa8-9eae-4103-a522-56cec3b932da>

1/2

6.2 UTDYPENDE BESKRIVELSE AV PLANLEGGINGSFASEN

DETALJERT GJENNOMGANG AV PLANLEGGINGSPROSESSEN AV MEDVIRKNINGSPROSESSEN

KONTAKT MED KOMMUNEN

For å utforske og avklare mulighetsrommet tok vi kontakt med Moss kommune på mail. Deretter avtalte vi et møte hvor vi skulle utdype utgangspunktet for masteroppgaven, og om dette var noe som kunne være av gjensidig interesse for dem.

DELMÅL

1. Finne mulighetsrommet for hva og hvordan reell innflytelse ungdommen har for utviklingen av Moss sentrum.
2. Gjennomføre medvirkning med mening, og ikke kun for medvirkningens skyld.

TILTAK

1. Møte aktuelle nøkkelpersoner i Moss kommune
2. Kontakte og presentere våre ønsker
3. Inngå samarbeid der man er en gjensidig ressurs
4. Ha en tydelig forventningsavklaring

RESULTAT

1. *Lang tidshorison:*
Teste gjennomgående prinsipp for ungdommens byplan for Moss sentrum
2. *Kort tidshorison:*
Samle inn konkrete innspill for videre programmering av Fleischerparken

ERFARING OG REFLEKSJON

- I møte med kommunen opplevde vi at de var positive til samarbeid.
- Det er gunstig å ha medspillere i kommunen som har et helhetlig perspektiv på byen.
- Det at vi har kommunen i ryggen gir tyngde og tillit i møte med lærere.
- Det å etablere base i kommunen gjør at det er noen som følger opp prosjektet etter at medvirkningen og masteroppgaven er ferdig.
- De som er med i medvirkningen blir introdusert for et lokalt fjes de kan knytte opp mot kommunen. Det kan føre til lavere terskel for å følge prosjektet videre, samt uttrykke sin mening i andre prosjekter.
- Kommunen har også mulighet til å gi tilbakemelding til de involverte i medvirkningen i ettertid for å oppklare eventuelle spørsmål eller avklaringer.
- Det var varierende responstid hos ulike parter i kommunen, og man må belage seg på å sende purremail.
- Landskapsarkitekten må være tydelig på hva man trenger, og sørge for forventningsavklaring for prosjektet videre.

REKRUTTERING

Med tanke på rekrutteringsprosessen så var vi forberedt på at det kunne bli vanskelig å få godkjenning til å gjennomføre medvirkningsworkshop på grunn av Covid-19. Likevel opplevde vi stor variasjon fra ulike lærere om hvor positive de var til et slikt opplegg, noe som bunner i syn på relevans og hvordan det kan knyttes til faglig innhold på i lærerens timeplan.

DELMÅL

1. Rekruttere og nå ut bredt til ungdommen i Moss via VGS
2. Nå ut til ungdom fra ulike faglinjer
3. Formulere tydelige mål
4. Vektlegge begrunnelse for hvorfor lærere skal tillate å bruke tid på medvirkning

TILTAK

1. Lage kontaktliste for lærere ved Malakoff VGS og Kirkeparken VGS
2. Formulere mail om vår forespørsel og relevans til skolen
3. Purre på svar med oppfølgingsmail og ved å ringe direkte med henvisning til sendt mail.
4. Følge opp de som stilte seg positive til opplegget

RESULTAT

1. Fagdager med 2 klasser i Helse og Oppvekst ved Malakoff VGS
2. Befaring med 1.klasse studiespesialiserende Malakoff VGS
3. Workshop med 1STD ved Malakoff VGS

ERFARING OG REFLEKSJON

- Det var varierende tilbakemelding fra lærerne på de ulike videregående skolene. Det er personavhengig og opp til de som er fagledere om de ser relevansen i å ha medvirkningsworkshop i sine timer.
- Det var utfordrende å vite hvor

og hvem man bør henvende seg til i skoleorganisasjonen. Uttad møter man en sammensatt organisasjon. Ofte må faglærer få godkjenning fra sin fagleder, og lederne må ha faglærerne på laget for å kunne godta tilbudet. Det kan antas at de ikke har noen spesielle retningslinjer for hvordan de skal forholde seg til en slik forespørsel.

- Man må tilpasse programmet til det lærerne har til rådighet. Tankegangen var å *ta det man får*, men vi hadde et minstekrav på en skoletime (45 min) for å sørge for at vi fikk nok tid til en øvelse.
- Vi måtte purre på flere kontaktpersoner, og følge opp allerede sendte mailer. Vi fant

det effektivt å ringe direkte, og henvise til sendt mail. Flere svarte at de ikke hadde sett mailen, og skulle se på den *nå*.

- Bør være forberedt på å kunne argumentere ytterligere for hvorfor det er relevant og nyttig for elevene å være med på en medvirkningsworkshop.

PLANLEGGING AV PROGRAMMET

I samråd med veileder og aktører som jobber innenfor arkitektur og medvirkning, kom vi frem til et program som skulle svare på målene til medvirkningen.

DELMÅL

1. Utarbeide et program som er engasjerende, variert, treffer flere lærestiler og gir bredt beslutningsgrunnlag
2. Stimulere kreativiteten
3. Metoder som gir grunnlag for testing av de 5 gjennomgående prinsippene
4. Få frem den stille stemmen

TILTAK

1. Teste og tilpasse bildematerialet fra temaøvelsen brukt i forprosjektet
2. Sørge for individuelle og gruppeoppgaver med en rekkefølge som stimulerer trygghet og kreativitet
3. Sørge for oppgaver med ulik skala: makro - meso - mikro
4. Sørge for at vi får høre begrunnelse og konklusjoner elevene tar gjennom diskusjoner og presentasjoner
5. Ha øvelser som er interaktive, der de må ta aktive valg
6. Ha konkrete og effektive øvelser som gjør at det er lett å kunne uttrykke sin mening
7. Ha anslag som fanger deres oppmerksomhet og aktiviserer elevene fra start
8. Sørge for forventningsavklaring
9. Forankre programmet i demokratiopplæringen med fokus på medborgerskap

RESULTAT

1. Individuell øvelse som går direkte på Fleischerparken
Skala: Mikro.
2. Gruppeøvelse som handler om eksisterende steder i Moss som ungdommen opplever som gode/dårlige og trygge/utrygge. Skala: Meso
3. Gruppeøvelse som handler mer generelt om hvilke type steder ungdommen liker eller ikke. Skala: Makro

PLANLEGGING AV PROGRAMMET

ERFARING OG REFLEKSJON

- Vi erfarte at det er nødvendig å ha en bevissthet rundt øvelsene, og hva man ønsker å få ut av de.
- Det å ha et ønske om å treffe ungdommen på flere tidsmessige nivå, både konkrete innspill som de kan kjenne igjen, men også å kartlegge generelle behov som kan brukes i mer langsiktige prosjekter for byutviklingen. Slik kan man dra nytte av medvirkning på flere nivå, og unngå medvirkningstretthet.
- Det er utfordrende å planlegge tidsbruk til øvelsene, da man ikke helt vet hvordan elevene responderer på øvelsene. Å legge inn fleksibilitet i tidsbruk er et godt grep, hvor lærerne poengterte at samme undervisningsopplegg kan ha ulik effekt på ulike elevgrupper. Dette er også gjeldende for øvelser i medvirkningsprosesser.
- Ungdom (som alle andre) er ulike, der noen har umiddelbart mye på hjertet, mens andre trenger mer tid. Vi la opp til fleksibilitet i programmet som gjorde at vi kunne strekke øvelsene lengre, eller korte ned.
- Det kan være hensiktsmessig å ha flere korte bonusøvelser dersom man får for mye tid til rådighet.
- Nyttig å se på ulike lærestiler og hente inspirasjon fra andre som har erfaring med medvirkningsprosesser, men nødvendig å omformulere til lokal kontekst.
- Ved å klassifisere øvelsene inn etter skala og nivå, og gruppeoppgave og individuelle oppgaver sørger man for å treffe bredt.

TILBAKEMELDING PÅ PROGRAM

På grunn av corona-restriksjonene så foregikk all kommunikasjon digitalt, hovedsaklig på mail og videomøte. I tillegg til å få tilbakemelding fra kommunen og lærerne så drøftet vi forslaget med medvirkningsaktør Léva Urban Design.

DELMÅL

1. Forankre programmet hos kommunen: At det er i tråd med det mulighetsrommet de har og innspill de er ute etter
2. Forankre programmet hos lærerne: At det passer innunder deres forventninger og undervisningsopplegg

TILTAK

1. Formidle program og presentasjon til lærer og kommune
2. Gjøre nødvendige justeringer etter tilbakemeldinger
3. Sørge for endelig bekreftelse på programmet
4. Sørge for å ha et program som favner et bredt spekter av elever.

RESULTAT

1. Fikk positive tilbakemeldinger og bekreftelse på programmet fra lærere.
2. Etter møte med kommunen tilførte vi noen markeringer ved kartøvelsen
3. Etter møtet med Léva Urban Design rokkerte vi på rekkefølgen på noen av øvelsene

ERFARING OG REFLEKSJON

- Det var betryggende å få klarsignal for programmet fra både byplanlegger og folkehelsekoordinatorer i kommunen, og lærerne vi skulle samarbeide med.
- Ved å åpne opp for tilbakemelding, inviteres de aktuelle aktørene til å kunne

være en del av og påvirke opplegget. Lærerne får særlig bevissthet rundt hva som skjer og en forventningsavklaring der de inviteres til å ta en mer aktiv rolle prosessen.

- Det var veldig hensiktsmessig å klargjøre mulighetsrommet da man vet hva man kan tilby imøte med

elevene.

- Dette kan skape større eierskap og interesse for de involverte i å følge opp både prosessen og prosjektene videre. Det ble også en nyttig forventningsavklaring for alle parter.
- Vi opplevde det som veldig nyttig å få direkte tilbakemelding på

forslaget fra Léva Urban Design, der de kunne komme med eventuelle fallgruver, tips og egne erfaringer.

LAGE OG DESIGNE MATERIALET

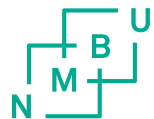
Vi lagde en mappe med ark, tusjer, klistremerker og nødvendig utstyr til hver gruppe, og hver øvelse. I tillegg til materialet lagde vi en presentasjon hvor øvelsene sto forklart på storskjerm i klasserommet.

DELMÅL

1. Sørge for å få et datamateriale som kan analyseres i etterkant
2. Ikke begrense kreativiteten med for lite eller for stort utvalg
3. Ha gjenkjennelige elementer som treffer målgruppen
4. Tilpasse utvalget til kontekst

TILTAK

1. Legge opp til fleksibilitet i uttryksmåte:
 - Skriftlig med ord, klistremerker, tusj, tegning
 - Muntlig én til én, gruppevis eller i presentasjon.
2. Designe øvelsene lett forståelige og tydelige med fargebruk. Bruke store nok ark på gruppeøvelsene (A2).
3. Utvide bildesamlingen til temaøvelsen til 65 bilder med fokus på vannaktiviteter for å styrke den lokale konteksten.
4. Velge ut bilder med støy for å gjenspeile virkeligheten.
5. For å orientere seg i landskapet i kartøvelsen brukte vi ortofoto da ungdommen ofte er kjent med å navigere seg i Google maps. For gjenkjennelighet markerte vi kjente steder, særlig for ungdom.
6. Gi veiledende, men ikke begrensende startspørsmål til de individuelle oppgaven. Dette for å hjelpe til med å starte den kreative prosessen.

Norges miljø- og biovitenskapelige universitet
Noregs miljø- og biovitenskapelige universitet
Norwegian University of Life Sciences

Postboks 5003
NO-1432 Ås
Norway